

Lapsi- ja perhetyön perustutkinto

Ammatillisen peruskoulutuksen peruste

Lapsi- ja perhetyön perustutkinto: Ammatillisen peruskoulutuksen peruste

Lastenhojaaja toimii kasvatus- ja ohjaustehtävissä huolehtimalla lapsen kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista. Lastenhojaajan työ on kasvatusta, hoitoa ja huolenpitoa. Hän työskentelee ennen kaikkea varhaiskasvatuksen tehtävissä, mutta myös erilaisten perheiden ja kouluikäisten lasten kanssa.

Perusteen nimi	Lapsi- ja perhetyön perustutkinto
Määräyksen diaarinumero	56/011/2014
Korvattavat määräykset	Ei asetettu
Koulutuskoodit	Lapsi- ja perhetyön perustutkinto (381204)
Osaamisalat	Ei asetettu
Tutkintonimikkeet	Lastenhojaaja (10102)
Voimaantulo	01.08.2016
Voimassaolon päätyminen	Ei asetettu

Sisällys

1. Tutkinnon muodostuminen	1
2. Lapsi- ja perhetyön perustutkinnon tutkintokohtaiset terveydentilavaatimukset	4
3. Ammattialan kuvaus	5
4. Ammattialan arvoperusta	6
5. Tutkinnon tavoitteet	7
6. Elinikäisen oppimisen avaintaitojen kuvaus	9
7. Tutkinnon osat	11
7.1. Huippuosaajana toimiminen, 15 osp	11
7.2. Ilmaisutaitojen ohjaus, 15 osp	17
7.3. Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaus, 20 osp	21
7.4. Kristillinen kasvatus, 15 osp	28
7.5. Lapsen kasvun ohjaus ja huolenpito, 45 osp	33
7.6. Matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen, 9 osp	42
7.7. Monikulttuurisessa työympäristössä toimiminen, 15 osp	49
7.8. Palvelujen tuottaminen, 15 osp	54
7.9. Perhelähtöinen ja yhteisöllinen kasvatustyö, 40 osp	57
7.10. Sosiaalinen ja kulttuurinen osaaminen, 7 osp	64
7.11. Tukea tarvitsevien lasten ja perheiden kohtaaminen ja ohjaus, 20 osp	74
7.12. Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen, 5 osp	79
7.13. Viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, 11 osp	82
7.14. Yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittava osaaminen, 8 osp	121
7.15. Yrityksessä toimiminen, 15 osp	137
7.16. Yritystoiminnan suunnittelu, 15 osp	143

1. Tutkinnon muodostuminen

Ammatillisena peruskoulutuksena suoritettava perustutkinto muodostuu ammatillisista tutkinnon osista (135 osaamispistettä), yhteisistä tutkinnon osista (35 osaamispistettä) ja vapaasti valittavista tutkinnon osista (10 osaamispistettä). Ammatillisen perustutkinnon laajuus on 180 osaamispistettä.

Ammatillisessa peruskoulutuksessa opiskelija voi yksilöllisesti sisällyttää perustutkintoonsa enemmän tutkinnon osia, jos se on tarpeellista työelämän alakohtaisten tai paikallisten ammattitaitovaatimusten tai opiskelijan ammattitaidon syventämisen kannalta.

Lapsi- ja perhetyön perustutkinnon tutkintonimike on lastenohjaaja.

AMMATILLISET TUTKINNON OSAT 135 OSP
Pakolliset tutkinnon osat 105 osp
Lapsen kasvun ohjaus ja huolenpito, 45 osp, P
Perhelähtöinen ja yhteisöllinen kasvatustyö, 40 osp, P
Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaus, 20 osp, P
Valinnaiset tutkinnon osat 30 osp
Ryhmä A. 15-30 osp <i>Valittava seuraavista valinnaisista osista vähintään yksi.</i> <ul style="list-style-type: none">• Ilmaisutaitojen ohjaus, 15 osp• Tukea tarvitsevien lasten ja perheiden kohtaaminen ja ohjaus, 20 osp• Monikulttuurisessa työympäristössä toimiminen, 15 osp• Kristillinen kasvatus, 15 osp• Palvelujen tuottaminen, 15 osp
Ryhmä B. 15-20 osp <i>Valittava seuraavista valinnaisista osista siten, että valinnaisia tutkinnon osia on yhteensä vähintään 30 osp (Ryhmä A + B)</i> <ul style="list-style-type: none">• Yritystoiminnan suunnittelu, 15 osp• Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen, 5 osp• Yrityksessä toimiminen, 15 osp• Huippuosaajana toimiminen, 15 osp• Tutkinnon osa ammatillisesta perustutkinnosta 10-15 osp• Tutkinnon osa ammattitutkinnosta tai erikoisammattitutkinnosta 15 osp <i>Tämän valinnaisen tutkinnon osan laajuudeksi lasketaan 15 osp</i>

- **Tutkinnon osa ammattikorkeakouluopinnoista | 15 osp**

Tämän valinnaisen tutkinnon osan laajuudeksi lasketaan 15 osp.

- **Paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin perustuvia tutkinnon osia | 5-15 osp**

Tämä voi sisältää työelämän alueellisten ja paikallisten ammattitaitovaatimusten ja opiskelijan ammattitaidon syventämistarpeiden mukaisia tutkinnon osia, joiden tulee vastata laajemmin paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin kuin pelkästään yhden yrityksen tarpeisiin. Nämä tutkinnon osat nimetään työelämän toimintakokonaisuuden pohjalta ja niille määritellään laajuus osaamispisteinä (5-15 osp). Lisäksi määritellään tutkinnon osien ammattitaitovaatimukset, osaamisen arviointi ja ammattitaidon osoittamistavat Opetushallituksen määräyksen (Osaamisen tunnustamisen ja tunnustamisen mitoituksen periaatteet ja arvosanojen muuntaminen ammatillisessa peruskoulutuksessa 93/011/2014) liitteessä olevan arviointitaulukon mukaisesti.

- **Tutkinnon osa vapaasti valittavista tutkinnon osista | 5-15 osp**

YHTEISET TUTKINNON OSAT | 35 OSP

Tutkinnon perusteissa määrättyjen osa-alueiden valinnaisten osaamistavoitteiden lisäksi tai niiden sijaan koulutuksen järjestäjä voi päättää erilaajuisia muita valinnaisia osaamistavoitteita. Koulutuksen järjestäjän itse päättämille valinnaisille osaamistavoitteille määritellään osaamisen arviointi ja laajuus osaamispisteinä. Tutkinnon osien valinnaiset osaamistavoitteet voivat olla myös opiskelijan aikaisemmin hankkimaa osaamista, joka tukee kyseisen tutkinnon osan ja sen osa-alueiden osaamistavoitteita.

Viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, 11 osp, **P**

Matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen, 9 osp, **P**

Yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittava osaaminen, 8 osp, **P**

Sosiaalinen ja kulttuurinen osaaminen, 7 osp, **P**

VAPAASTI VALITTAVAT TUTKINNON OSAT | 10 OSP

Vapaasti valittavat tutkinnon osat (10 osp) tukevat tutkinnon ammattitaitovaatimuksia ja osaamistavoitteita ja ne voivat koostua yhdestä tai useammasta tutkinnon osasta. Tutkinnon osat voivat olla seuraavia:

Ammatillisia tutkinnon osia | 10 osp

Tämä voi sisältää ammatillisia tutkinnon osia oman tai jonkin muun koulutusalan ammatillisista perustutkinnoista, ammattitutkinnoista tai erikoisammattitutkinnoista.

Paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin perustuvia tutkinnon osia | 10 osp

Tämä voi sisältää työelämän alueellisten ja paikallisten ammattitaitovaatimusten ja opiskelijan ammattitaidon syventämistarpeiden mukaisia tutkinnon osia, joiden tulee vastata laajemmin paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin kuin pelkästään yhden yrityksen tarpeisiin. Nämä tutkinnon osat nimetään työelämän toimintakokonaisuuden pohjalta ja niille määritellään laajuus osaamispisteinä. Lisäksi määritellään tutkinnon osien ammattitaitovaatimukset, osaamisen arviointi ja ammattitaidon osoittamistavat Opetushallituksen määräyksen (Osaamisen tunnustamisen ja tunnustamisen mitoituksen periaatteet ja arvosanojen

muuntaminen ammatillisessa peruskoulutuksessa 93/011/2014) liitteessä olevan arviointitaulukon mukaisesti.

Yhteisten tutkinnon osien osa-alueita tai lukio-opintoja | 10 osp

Tämä voi sisältää ammatillisen perustutkinnon yhteisiä tutkinnon osia tai niiden osa-alueita tai lukio-opintoja, jotka toteutetaan lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

Jatko-opintovalmiuksia tai ammatillista kehittymistä tukevia opintoja | 10 osp

Tämä voi sisältää jatko-opintovalmiuksia tai ammatillista kehittymistä tukevia tutkinnon osia. Nämä tutkinnon osat nimetään ja niille määritellään laajuus osaamispisteinä. Lisäksi voidaan määrittellä tutkinnon osien ammattitaitovaatimukset tai osaamistavoitteet, osaamisen arviointi ja ammattitaidon osoittamistavat. Osaaminen voidaan koulutuksen järjestäjän päätöksellä arvioida asteikolla hyväksytty/hylätty. Mikäli käytetään arviointiasteikkoa T1-K3, määrittelyssä voidaan hyödyntää Opetushallituksen määräyksen (Osaamisen tunnustamisen ja tunnustamisen mitoituksen periaatteet ja arvosanojen muuntaminen ammatillisessa peruskoulutuksessa 93/011/2014) liitteessä olevaa arviointitaulukkoa.

Työkokemuksen kautta hankittuun osaamiseen perustuvia yksilöllisiä tutkinnon osia | 10 osp

Työkokemuksen kautta hankittuun osaamiseen perustuvat yksilölliset tutkinnon osat voivat olla oman tai muiden alojen työssä, itsenäisessä ammatin harjoittamisessa tai yrittämisessä hankittua osaamista. Nämä tutkinnon osat nimetään ja niille määritellään laajuus osaamispisteinä. Lisäksi voidaan määrittellä tutkinnon osien ammattitaitovaatimukset, osaamisen arviointi ja ammattitaidon osoittamistavat. Osaaminen voidaan koulutuksen järjestäjän päätöksellä arvioida asteikolla hyväksytty/hylätty. Mikäli käytetään arviointiasteikkoa T1-K3, määrittelyssä voidaan hyödyntää Opetushallituksen määräyksen (Osaamisen tunnustamisen ja tunnustamisen mitoituksen periaatteet ja arvosanojen muuntaminen ammatillisessa peruskoulutuksessa 93/011/2014) liitteessä olevaa arviointitaulukkoa.

TUTKINTOA YKSILÖLLISESTI LAAJENTAVAT TUTKINNON OSAT

Ammatillisessa peruskoulutuksessa opiskelija voi yksilöllisesti sisällyttää perustutkintoonsa enemmän tutkinnon osia, jos se on tarpeellista työelämän alakohtaisten tai paikallisten ammattitaitovaatimusten tai opiskelijan ammattitaidon syventämisen kannalta. Ne voivat olla ammatillisia tutkinnon osia tai paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin perustuvia tutkinnon osia.

2. Lapsi- ja perhetyön perustutkinnon tutkintokohtaiset terveydentilavaatimukset

Lapsi- ja perhetyön perustutkinnon tutkintokohtaisista terveydentilavaatimuksista määrätään Opetushallituksen määräyksessä ”Opiskelijan terveydentilaa koskevat vaatimukset ammatillisissa perustutkinnoissa” (27/011/2015).

3. Ammattialan kuvaus

Lastenohjaaja toimii kasvatusta- ja ohjaustehtävissä huolehtimalla lapsen kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista. Lastenohjaajan työ on kasvatusta, hoitoa ja huolenpitoa. Hän työskentelee ennen kaikkea varhaiskasvatuksen tehtävissä, mutta myös erilaisten perheiden sekä koululaisten lasten kanssa. Lastenohjaajan ydinosaamista ovat pedagoginen ja arvo-osaaminen sekä perheiden kanssa tehtävä työ. Kasvatustyö on verkostotyötä yhteistyössä seurakunnan, kunnan ja järjestöjen kanssa, ja sen tavoitteena on edistää lapsen tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista.

Varhaiskasvatuspalveluja tuottavat kunnat, seurakunnat, järjestöt ja yksityiset palveluntuottajat. Lastenohjaajan keskeisiä työympäristöjä ovat seurakunnan avoimet varhaiskasvatuspalvelut kuten päiväkerhot ja perhekerhot. Yhteiskunnan, järjestöjen ja yksityisten palveluntuottajien järjestämissä varhaiskasvatuspalveluissa lastenohjaaja työskentelee päiväkodeissa, perhepäivähoidossa ja avoimessa varhaiskasvatustoiminnassa. Lisäksi lastenohjaaja työskentelee koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnassa sekä lastensuojelun työympäristöissä.

Kasvatustyössä painotetaan lapsuutta tärkeänä elämänvaiheena. Lapsella on oikeus kasvuun, rauhaan, lapsenomaisuuteen, leikkiin sekä lapsuuden ilon ja turvallisten rajojen kokemiseen. Lapsuutta tulee suojella. Lastenohjaajalla tulee olla vahva ammatillinen osaaminen ja kasvatustietoisuus. Lastenohjaaja toimii työssään lapsilähtöisesti. Toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa tulee ottaa huomioon lapselle ominainen tapa toimia sekä lapsen tarve omaan ilmaisuun ja luovuuteen. Lastenohjaaja tuntee lapsen kehitysvaiheet ja tunnistaa lapsen yksilölliset tarpeet kasvun ja kehityksen osa-alueilla. Lastenohjaaja hallitsee myönteisen vuorovaikutuksen ja ohjaamisen taidot. Lastenohjaaja kannustaa ja rohkaisee lasta itsensä ilmaisuun ja oman tiedon rakentamiseen, mikä luo pohjaa lapsen elinikäiselle oppimiselle. Lastenohjaajalla on valmiuksia työskennellä monikulttuurisessa ympäristössä sekä tukea tarvitsevien lasten kanssa. Mediakasvatus kuuluu osana lastenohjaajan keskeiseen osaamiseen.

Lasten kasvattaminen ja kokonaisvaltainen kasvun tukeminen on vanhempien perustehtävä. Lastenohjaaja kunnioittaa vanhempia lapsen ensisijaisina kasvattajina sekä rohkaisee ja tukee heitä vanhemmuudessa. Lastenohjaaja suunnittelee ja toteuttaa toimintaansa perhelähtöisesti. Kasvatuskumppanuudessa vanhemmat ja lastenohjaaja sitoutuvat toimimaan yhdessä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen prosessien tukemiseksi. Kasvatuskumppanuudessa yhdistyvät lapselle kahden tärkeän tahon, vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön tiedot ja kokemus. Kasvatuskumppanuuden yhtenä tavoitteena on tunnistaa lapsen erityisen tuen tarve kasvun, kehityksen ja oppimisen alueilla. Lastenohjaajalla on valmiuksia kohdata vanhemmat ja muut kasvatustyöhön osallistuvat uskonnollisissa, katsomuksellisissa sekä arvoihin liittyvissä kysymyksissä. Lastenohjaaja osaa tuoda esille lapsen tuottamaa iloa vanhemmille.

Lastenohjaaja osallistuu yhteisölliseen ja moniammatilliseen kasvatustehtävään työympäristössään. Lastenohjaaja tekee vuorovaikutteista yhteistyötä muiden lapsen kasvatukseen osallistuvien kanssa. Hän ymmärtää itsensä osaksi lapsen ja perheen tukiverkostoa. Lastenohjaaja pyrkii omalla toiminnallaan edistämään lapsen ja perheen hyvinvointia sekä perheiden välistä yhteisöllisyyttä ja yhteisvastuullisuutta lasten kasvatuksessa. Lastenohjaajalla on valmiuksia toimia lasten suojelun periaatteiden mukaisesti. Lastenohjaaja arvioi ja kehittää omaa työtään ja työalaansa. Lastenohjaajan kehittämisosaamiseen liittyy oma ammatillinen kasvu ja ammatti-identiteetin vahvistuminen. Hän huolehtii omasta työstä jaksamisestaan. Lastenohjaaja antaa oman työpanoksensa ja osaamisensa työyhteisön kehittämiseksi.

4. Ammattialan arvoperusta

Suomalaisen varhaiskasvatuksen keskeisiä arvoja ovat lapsen ihmisarvo, lapsen oikeus elämään, tasa-arvoiseen kohteluun ja täysipainoiseen kehittymiseen sekä lapsen edun ja mielihyvän huomioonottamiseen. Lapsella on oikeus turvallisiin ihmissuhteisiin, turvattuun kasvuun, kehittymiseen ja oppimiseen sekä turvattuun ja terveelliseen ympäristöön, jossa voi leikkiä ja toimia monipuolisesti. Lapsella on oikeus saada tarvitsemaansa erityistukea ja tulla ymmärretyksi ja kuulluksi oman kehitystasonsa mukaisesti. Hänellä on oikeus omaan äidinkielen sekä kulttuuriin, uskontoon ja katsomukseen. Kaikki ihmiset ovat samanarvoisia ja siksi he ovat osallisia omassa kasvatustapahtumassaan. Tämä arvopohja perustuu lapsen oikeuksia koskevaan yleissopimukseen, kansallisiin perusoikeussäädöksiin sekä yleisinhimillisiin arvoihin.

Lastenohjaajan ydinosamista ovat arvo-osaaminen, uskonnollinen, kristillinen ja/ tai katsomuksellinen kasvatusta. Niiden keskeinen sisältö muodostuu uskonnollisten, hengellisten ja henkisten asioiden ja ilmiöiden tuntemisesta. Lapsen ja perheen omaa uskontoa tai katsomusta kunnioitetaan. Arvo-osaamisen lähtökohtana on näkemys jokaisen ihmisen ainutlaatuisuudesta ja arvosta sekä elämästä saatuna lahjana. Toimintaa ohjaavat myös turvallisuus, toivo, armo ja rakkaus. Kirkon tehtävissä lastenohjaajan työ perustuu kristilliseen ihmiskäsitykseen ja arvopohjaan. Kirkon kasvatustyössä keskeistä on kristillisen kasvatuksen, kasteopetuksen sekä sielunhoidollisen lähestymistavan toteutuminen lasta ja perhettä arvostavalla tavalla.

Alan arvoperusta kannustaa kasvuun ja kasvattamiseen, mutta hyväksyy samalla ihmisen ja elämän rajallisuuden. Arvoperustaan kuuluu vastuun kantaminen toisista ihmisistä sekä huolehtiminen luonnosta ja ympäristöstä. Kasvatuksella tuetaan omantunnon ja vastuuntunnon kasvua sekä ihmisessä olevaa hyvää, ihmisen tahtoa ottaa vastuuta elämän arjesta sekä ihmisen suuntautumista hyvään, luovuuteen, kohtuuteen ja oikeudenmukaisuuteen.

Lastenohjaajan työssä korostuvat toisten huomioonottaminen, suvaitsevaisuus, rehellisyys, aitous, avoin ja hyvä vuorovaikutus sekä myötäelämisen taito.

5. Tutkinnon tavoitteet

Lapsi- ja perhetyön perustutkinnon suorittanut lastenohjaaja osaa toimia lapsi- ja perheläh- töisessä kasvatus- ja ohjaustehtävässä erilaisissa toimintaympäristöissä kuten seurakunnan ja kunnan avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa, päivähoitossa, koulussa, perhepäivähoidos- sa, leireillä sekä koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnassa sekä lastensuojelun työympäris- tössä. Lisäksi tutkinnon suorittanut osaa toimia valintojensa perusteella hankitun työelämän vaatiman syventävän osaamisen mukaisesti seuraavilla alueilla: ilmaisutaitojen ohjaus, tukea tarvitsevien lasten ja heidän perheidensä kohtaaminen ja ohjaus, monikulttuurinen työympä- ristö, kristillinen kasvatus tai palvelujen tuottaminen.

Lastenohjaaja osaa toimia varhaispedagogisten periaatteiden mukaan. Hän tuntee suomalai- sen kasvatusjärjestelmän sekä sitä ohjaavat lait ja asiakirjat. Lastenohjaaja tuntee työnsä ar- vot ja eettiset periaatteet. Hänen arvo-osaamisensa lähtökohtana on näkemys jokaisen ih- misen ainutlaatuisuudesta ja elämästä saatuna lahjana. Hän osaa erityisesti kohdata lapsen ja vanhemmat uskonnollisissa, katsomuksellisissa ja arvoihin liittyvissä kysymyksissä. Toi- miessaan kirkon tehtävissä lastenohjaaja osaa toteuttaa kasteopetusta kristillisen arvopohjan ja ihmiskäsityksen mukaisesti.

Lastenohjaaja osaa huolehtia lapsen kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista huomioiden lapsen kehitysvaiheet ja erityistarpeet. Hän osaa tukea lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista ke- hitystä. Sen lisäksi hän osaa tukea lapsen uskonnollista, hengellistä ja henkistä kasvua. Hän osaa edistää lapsen myönteisen minäkuvan vahvistumista ja terveen itsetunnon kehittymistä sekä turvallisuuden kokemista. Lisäksi lastenohjaaja osaa edistää lapsen osallisuutta ja yh- teisöllisyyden kokemista.

Tutkinnon suorittanut osaa toimia siten, että hän tarjoaa lapselle mahdollisuuden monipuoli- seen vuorovaikutukseen ja myönteisiin oppimiskokemuksiin. Hän osaa ohjata lasta ja lapsi- ryhmää lapsilähtöisesti ja monipuolisesti käyttäen erilaisia ilmaisukeinoja ja ohjausmenetel- miä. Hän ottaa huomioon leikin arvon ja merkityksen lapsen kehitykselle. Hän osaa rohkaista lasta ilmaisemaan itseään ja tukea lapsen luovuuden kehitystä. Hän toteuttaa työssään me- diakasvatusta tunnistaen mediaan liittyvät mahdollisuudet ja riskit. Hän osaa toimia kestäväen kehityksen periaatteiden mukaisesti ja ohjaa lasta toimimaan niiden suuntaisesti. Hän osaa ottaa huomioon eri toimintaympäristöjen määrittelemät kasvatustavoitteet. Hän osaa edistää lapsilähtöisen varhaiskasvatusympäristön toteutumista.

Lastenohjaaja kunnioittaa perhettä lapsen ensisijaisena kasvattajana ja rohkaisee vanhempia vanhemmuuteen liittyvissä rooleissa sekä toimii kasvatuskumppanuuden periaatteiden mu- kaisesti. Hän osaa tukea ohjauksellaan perheen yhteenkuuluvuuden tunnetta, perheiden välis- tä vuorovaikutusta ja yhteisöllisyyttä. Lastenohjaaja osaa toimia erilaisten ja erilaisissa elä- mäntilanteissa olevien perheiden kanssa. Hän osaa kohdata tukea tarvitsevan lapsen ja per- heen. Hän osaa toimia perhepalveluiden yhteistyöverkostoissa ja tarvittaessa ohjata perheen niiden piiriin. Lastenohjaaja osaa toimia rakentavasti ja tilanteeseen sopivalla tavalla vuoro- vaikutustilanteissa perheen, moniammatillisen työyhteisön ja yhteistyöverkoston kanssa.

Lastenohjaaja osaa työskennellä monikulttuurisessa kasvatusympäristössä. Hän osaa toimia toisesta kulttuurista tulevan ja erilaisen elämäntilanteen omaavan lapsen ja hänen per- heensä kanssa. Hän osaa ottaa huomioon perheen erilaiset arvolähtökohdat kasvatus- ja oh- jaustyössään. Hän osaa tukea maahanmuuttajaperheen kotoutumista suomalaiseen yhteiskun- taan.

Tutkinnon suorittanut tiedostaa omat ammatilliset vahvuutensa ja kehittämistarpeensa ja osaa toimia eettisesti kestäväällä tavalla työssään. Hän osaa arvioida ja kehittää työtään ja ammat-

tialaansa. Hän tiedostaa elinikäisen oppimisen, itseohjautuvuuden ja jatkuvan itsensä kehittämisen merkityksen omaa työkykyä ylläpitävänä voimavarana. Hän osaa huolehtia omasta jaksamisestaan työssä.

Valinnaisissa tutkinnon osissa Ilmaisutaitojen ohjaus - tutkinnon osan valinnut osaa tukea monipuolisesti lapsen luovuutta ja itseilmaisua. Hän käyttää ja kehittää monipuolisesti ilmaisutaitoja sekä viestintä- ja vuorovaikutustaitoja.

Valinnaisissa tutkinnon osissa tukea tarvitsevien lasten ja perheiden kohtaaminen ja ohjaus - tutkinnon osan valinnut osaa tunnistaa ja ottaa toiminnassaan huomioon yleisimmät lapsen kasvun ja kehityksen erityistarpeet. Hän osaa tukea lapsen terveen itsetunnon ja myönteisen minäkuvan kehittymistä. Hän osaa kohdata haastavassa tilanteessa olevia perheitä ja toimia yhdessä heidän kanssaan. Hän osallistuu moniammatillisten työryhmien toimintaan ja osaa työskennellä tiimin jäsenenä.

Valinnaisissa tutkinnon osissa Monikulttuurisessa työympäristössä toimiminen - tutkinnon osan valinnut osaa kunnioittaa erilaisuutta ja edistää monikulttuurista kanssakäymistä. Hän osaa tukea maahanmuuttajaperhettä kotoutumaan suomalaiseen yhteiskuntaan. Hän tiedostaa oman kulttuuriperintönsä ja osaa tuoda sen rakentavasti esiin toiminnassaan. Hän tiedostaa asenteitaan erilaisuutta kohdatessaan ja edistää suvaitsevaisuutta.

Valinnaisissa tutkinnon osissa Kristillinen kasvatusta - tutkinnon osan valinnut osaa tukea lapsen hengellistä kasvua toteuttaen kirkon kasteopetukseen perustuvaa kristillistä kasvatusta. Hän ottaa huomioon kasvatuskumppanuuden ja kasteen merkityksen työssään. Hän tuntee rippikoulutyön ja diakonian keskeiset periaatteet. Hän pohtii omaa hengellistä kasvuaan.

Valinnaisissa tutkinnon osissa Palvelujen tuottaminen - tutkinnon osan valinnut osaa suunnitella, kehittää ja arvioida palveluja kohderyhmän tarpeet huomioiden. Hän tuntee palveluiden tuotteistamisen keskeiset periaatteet ja osaa soveltaa niitä. Hän osaa toimia työryhmän jäsenenä. Hän osaa ottaa huomioon käytettävissä olevat resurssit, arvioida palvelun laatua sekä suunnitella ja toteuttaa markkinointia.

Lisäksi ammatillisen peruskoulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijalle valmiuksia yrittäjyyteen. Koulutuksen tavoitteena on myös tukea opiskelijoiden kehitystä hyväksi ja tasapainoisiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa opiskelijoille jatko-opintovalmiuksien, ammatillisen kehittymisen, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja. (L630/1998, 5 § (muutos 787/2014)).

Elinikäisen oppimisen avaintaidot sisältyvät ammatillisten tutkinnon osien ammattitaitovaatimukseen ja yhteisten tutkinnon osien osaamistavoitteisiin sekä niiden arviointikriteereihin. Avaintaitojen tavoitteena on tukea sellaisen osaamisen kehittymistä, jota tarvitaan jatkuvassa oppimisessa, työelämän tilanteissa selviytymisessä ja tulevaisuuden uusissa haasteissa.

6. Elinikäisen oppimisen avaintaitojen kuvaus

Elinikäisen oppimisen avaintaidot sisältyvät ammatillisten tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksiin ja yhteisten tutkinnon osien osaamistavoitteisiin sekä niiden arviointikriteereihin. Avaintaitojen tavoitteena on tukea sellaisen osaamisen kehittymistä, jota tarvitaan jatkuvassa oppimisessa, työelämän tilanteissa selviytymisessä ja tulevaisuuden uusissa haasteissa.

Oppiminen ja ongelmanratkaisu

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja suunnittelee toimintaansa sekä kehittää itseään ja työtään. Hän arvioi omaa osaamistaan. Hän ratkaisee työssään ongelmia sekä tekee valintoja ja päätöksiä. Hän toimii työssään joustavasti, innovatiivisesti ja uutta luovasti. Hän hankkii tietoa, jäsentää, arvioi ja soveltaa sitä.

Vuorovaikutus ja yhteistyö

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja toimii tilanteen vaatimalla tavalla erilaisissa vuorovaikutustilanteissa sekä ilmaisee erilaisia näkökantoja selkeästi, rakentavasti ja luottamusta herättäen. Hän toimii yhteistyökykyisesti erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmän jäsenenä sekä kohtelee erilaisia ihmisiä tasavertaisesti. Hän noudattaa yleisesti hyväksytyjä käyttäytymissääntöjä ja toimintatapoja. Hän hyödyntää saamaansa palautetta toiminnassaan.

Ammattietiikka

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja toimii työssään ammatin arvoperustan mukaisesti. Hän sitoutuu työhönsä ja toimii vastuullisesti noudattaen tehtyjä sopimuksia ja ammattiinsa kuuluvaa etiikkaa.

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja toimii turvallisesti ja vastuullisesti työ- ja vapaa-aikana sekä liikenteessä ja ylläpitää terveellisiä elintapoja sekä toiminta- ja työkykyään. Hän työskentelee ergonomisesti ja hyödyntää alallaan tarvittavan terveysliikunnan sekä ehkäisee työhön ja työympäristöön liittyviä vaaroja ja terveyshaittoja.

Aloitekyky ja yrittäjyys

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja edistää toiminnallaan tavoitteiden saavuttamista. Hän toimii aloitteellisesti ja asiakaslähtöisesti työntekijänä ja/tai yrittäjänä. Hän suunnittelee toimintaansa ja työskentelee tavoitteiden saavuttamiseksi. Hän toimii taloudellisesti ja tuloksellisesti ja johtaa itseään. Hän mitoittaa oman työnsä tavoitteiden mukaan.

Kestävä kehitys

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja toimii ammattinsa kestävän kehityksen ekologisten, taloudellisten, sosiaalisten sekä kulttuuristen periaatteiden mukaisesti. Hän noudattaa alan työtehtävissä keskeisiä kestävän kehityksen säädöksiä, määräyksiä ja sopimuksia.

Estetiikka

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja ottaa toiminnassaan huomioon oman alansa esteettiset tekijät. Hän edistää tai ylläpitää työympäristönsä viihtyisyyttä ja muuta esteettisyyttä.

Viestintä ja mediaosaaminen

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja viestii monimuotoisesti ja vuorovaikutteisesti tilanteeseen sopivalla tavalla hyödyntäen kielitaitoaan. Hän havainnoi, tulkitsee sekä arvioi kriittisesti erilaisia mediatuotteita, käyttää mediaa ja viestintäteknologiaa sekä tuottaa media-aineistoja.

Matematiikka ja luonnontieteet

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja käyttää peruslaskutoimituksia työssä vaadittavien ja arkipäivän laskutehtävien ratkaisemisessa. Hän käyttää esim. kaavoja, kuvaajia, kuvioita ja tiilastoja ammattitehtävien ja -ongelmien ratkaisemisessa ja hän soveltaa fysiikan ja kemian lainalaisuuksiin perustuvia menetelmiä ja toimintatapoja työssään.

Teknologia ja tietotekniikka

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja hyödyntää ammatissa käytettäviä teknologioita monipuolisesti. Hän ottaa työssään huomioon tekniikan hyödyt, rajoitukset ja riskit. Hän käyttää tietotekniikkaa monipuolisesti ammatissaan ja kansalaisena.

Aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja käyttää hyödykseen tietoa yhteiskunnan perusrakenteista ja toimintavoista sekä osallistuu rakentavalla tavalla yhteisön toimintaan ja päätöksentekoon. Hän toimii oikeuksiensa ja velvollisuuksiensa mukaisesti sekä työssä että arkielämässä. Hän pyrkii aktiivisella toiminnalla vaikuttamaan epäkohtien poistamiseen. Hän noudattaa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslakeja. Hän toimii asiallisesti ja työelämän vaatimusten mukaisesti eri kulttuuritaustan omaavien ihmisten kanssa kotimaassa ja kansainvälisissä toiminnoissa.

7. Tutkinnon osat

7.1. Huippuosaajana toimiminen, 15 osp

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- työskennellä alan huippuosaamista vaativissa tehtävissä
- hallita alan työt ja työtehtäväkokonaisuudet sekä laajan materiaalivalikoiman
- huomioida huipputuotannon, -tuotteen tai -palvelun laatuvaatimukset
- ratkoa ongelmia ja sopeutua muutoksiin
- varmistaa työturvallisuusmääräyksien ja -ohjeiden toteutumisen
- kommunikoida asiakkaan kanssa äidinkielellään ja vähintään yhdellä itselleen vieraalla kielellä
- arvioida ja uudistaa omaa osaamistaan
- mitoittaa omat henkiset voimavaransa työtehtävän mukaan
- kehittää työtä ja työympäristöä
- toimia alan verkostoissa
- osallistua työyhteisön kehittämiseen.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä toimimalla huippuosaamista vaativissa oman alan työtilanteissa. Osaaminen on mahdollista osoittaa myös kansallisissa ja kansainvälisissä kilpailutilanteissa. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/työkohteessa tai koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

Arviointi

TYÖPROSESSIEN HALLINTA

Työn suunnittelu	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> asettaa tavoitteensa ja suunnittelee oman työnsä ja aikataulun realistiseksi ja toteuttamiskelpoiseksi huomioiden korkeat laatuvaatimukset
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> asettaa tavoitteensa ja suunnittelee oman työnsä ja aikataulun realistiseksi ja toteuttamiskelpoiseksi muuttuvissa olosuhteissa huomioiden korkeat laatuvaatimukset
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> asettaa tavoitteensa ja suunnittelee oman työnsä itsenäisesti ja aikataulun realistiseksi ja vaiheiltaan toteuttamiskelpoiseksi muuttuvissa olosuhteissa huomioiden korkeat laatuvaatimukset ja kykenee tarvittaessa muuttamaan suunnitelmaa

Työn arviointi	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> arvioi työnsä onnistumista ja omaa osaamistaan
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> arvioi realistisesti työnsä onnistumista ja omaa osaamistaan sekä perustelee arviotaan
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> arvioi realistisesti työnsä onnistumista ja omaa osaamistaan sekä perustelee arviotaan ja määrittelee kehittämistarpeitaan

Toimiminen työssä ja työyhteisössä	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> toimii työssään työyhteisön työhyvinvointia edistävästi sekä kehittää työympäristöään yhdessä muiden kanssa.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> pyrkii aktiivisesti edistämään työyhteisön työhyvinvointia sekä kehittämään työympäristöään yhdessä muiden kanssa.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> osallistuu työyhteisön työhyvinvoinnin kehittämiseen sekä tukee yhdessä muiden kanssa työympäristön kehittymistä huippuosaamisen vaatimalle tasolle.

TYÖMENETELMIEN, -VÄLINEIDEN JA MATERIAALIN HALLINTA

Työtehtävään ja työympäristöön soveltuvan työmenetelmän ja työvälineiden sekä materiaalin valinta ja käyttö	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää omatoimisesti työmenetelmiä, työvälineitä ja materiaaleja • työskentelee huolellisesti
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee omatoimisesti työmenetelmät, työvälineet ja materiaalit sekä käyttää niitä muuttuvissa tilanteissa • työskentelee huolellisesti ja rauhallisesti sekä luovasti ja innovatiivisesti
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee rohkeasti uusiakin työmenetelmiä, työvälineitä ja materiaaleja sekä käyttää niitä sujuvasti muuttuvissa tilanteissa • työskentelee järjestelmällisesti, tarkasti ja varmasti sekä luovasti ja innovatiivisesti

Laadukas ja kestävä kehityksen mukainen toiminta	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii yrityksen tai organisaation laatu- ja kestävä kehityksen tavoitteiden mukaisesti • kehittää osaamistaan ja työtapojaan
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • toimii aktiivisesti yrityksen tai organisaation laatu- ja kestävä kehityksen tavoitteiden mukaisesti ja havaitsee kehittämiskohteita • kehittää aktiivisesti osaamistaan ja työtapojaan
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii sitoutuneesti yrityksen tai organisaation laatu- ja kestävä kehityksen tavoitteiden mukaisesti sekä kehittää toimintamalleja näiden tavoitteiden aikaansaamiseksi • kehittää aktiivisesti osaamistaan ja työtapojaan haastavien työtehtävien tasolle

Kustannustehokas ja tuloksellinen toiminta	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii aika- ja muut käytettävissä olevat resurssit huomioiden kustannustehokkaasti ja tuloksellisesti • havaitsee poikkeamia • toimii työssään edistäen pysyviä asiakassuhteita • sopeutuu muutoksiin ja työskentelee pitkäjänteisesti huippuosaamista vaativissa työtehtävissä.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • toimii oma-aloitteisesti aika ja muut käytettävissä olevat resurssit huomioiden kustannustehokkaasti ja yrityksen tai organisaation tuloksellisuutta edistävästi • neuvottelee ja etsii ratkaisuja poikkeamille • edistää aktiivisesti toiminnan jatkuvuutta ja pysyviä asiakassuhteita • sopeutuu nopeasti muutoksiin ja työskentelee pitkäjänteisesti työtään kehittämällä huippuosaamista vaativissa työtehtävissä.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • työskentelee yrittäjämäisellä asenteella huomioiden ajan ja muut käytettävissä olevat resurssit kustannustehokkaasti ja yrityksen tai organisaation tuloksellisuutta edistävästi • korjaa toimintaa sovittujen ratkaisujen mukaan • edistää itsenäisesti toiminnan jatkuvuutta ja pysyviä asiakassuhteita • ennakoii muutoksia, jotta voi helpommin sopeutua niihin ja työskentelee pitkäjänteisesti työtään itsenäisesti kehittämällä huippuosaamista vaativissa työtehtävissä.

TYÖN PERUSTANA OLEVAN TIEDON HALLINTA

Työssä tarvittavan tiedon hallinta ja soveltaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii ja käyttää työssä tarvittavaa tietoa omatoimisesti ja kysyy tarvittaessa neuvoa.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii ja soveltaa työssä tarvittavaa tietoa omatoimisesti ja pystyy ratkomaan ongelmatilanteita yhdessä muiden kanssa.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii ja soveltaa itsenäisesti työssä tarvittavaa tietoa vaihtelevissa työtilanteissa ja perustelee ratkaisujaan hankkimansa tiedon pohjalta.

ELINIKÄISEN OPPIMISEN AVAINAIDOT

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • laatii itselleen yksilöllisen kehityssuunnitelman omista lähtökohdistaan • selviytyy tavallisimmista ongelmatilanteista oppimateriaaleja ja ohjekirjoja hyödyntäen
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • laatii itselleen yksilöllisen kehityssuunnitelman omista lähtökohdistaan niin, että se tukee kasvua alan huippuammattilaiseksi • selviytyy itsenäisesti ongelmatilanteista
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • uudistaa omaa osaamistaan yksilöllisen kehityssuunnitelman mukaisesti niin, että se tukee kasvua alan huippuammattilaiseksi • selviytyy itsenäisesti ongelmatilanteista ja pystyy perustelemaan valintansa

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kommunikoi asiakkaiden kanssa ja työyhteisössä omalla kielellään sekä välttävällä vähintään yhdellä itselle vieraalla kielellä • toimii työryhmän aktiivisena jäsenenä ja sopeutuu työyhteisöön
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • kommunikoi asiakkaiden kanssa ja työyhteisössä omalla kielellään sekä vähintään yhdellä itselle vieraalla kielellä • toimii työryhmän aktiivisena jäsenenä ja sopeutuu hyvin työyhteisöön
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • kommunikoi sujuvasti asiakkaiden kanssa ja työyhteisössä omalla kielellään sekä vähintään yhdellä itselle vieraalla kielellä • toimii työryhmän aktiivisena jäsenenä ja työyhteisön huippuammattilaisena osaamistaan muille välittäen

Ammattietiikka	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttäytyy työpaikan sääntöjen mukaisesti ja noudattaa työaikoja • toimii vastuullisesti ja noudattaa alan ammattieettisiä periaatteita
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • käyttäytyy asiallisesti ja noudattaa työaikoja • toimii vastuullisesti ja oma-aloitteisesti alan ammattieettisten periaatteiden mukaan
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttäytyy hyvin ja noudattaa työaikoja • on ylpeä ammatistaan ja osaamisestaan, toimii vastuullisesti ja kehittää työtään alan ammattieettisten periaatteiden mukaan

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa vastuun oman toimintansa työturvallisuudesta ja noudattaa työturvallisuusmääräyksiä ja -ohjeita • työskentelee ergonomisesti ja pitää työympäristönsä siistinä koko työprosessin ajan • ylläpitää omaa työhyvinvointiaan ja noudattaa terveellisiä elämäntapoja.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa vastuun oman toimintansa työturvallisuudesta ja havaitsee työhönsä liittyvät vaarat sekä noudattaa työturvallisuusmääräyksiä ja -ohjeita • työskentelee ergonomisesti ja pitää työympäristönsä siistinä koko työprosessin ajan myös haasteellisissa työtilanteissa • ylläpitää aktiivisesti omaa työhyvinvointiaan ja edistää terveellisiä elämäntapoja.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa vastuun oman ja työtiimin toiminnan työturvallisuudesta, noudattaa työturvallisuusmääräyksiä ja -ohjeita sekä havaitsee ilmoittaa havaitsemistaan työhönsä liittyvistä vaaroista • työskentelee ergonomisesti ja pitää työympäristönsä siistinä koko työprosessin ajan myös haasteellisissa työtilanteissa ja osallistuu työolosuhteiden kehittämiseen • ylläpitää aktiivisesti omaa työhyvinvointiaan, edistää terveellisiä elämäntapoja sekä kannustaa tähän myös muita työyhteisön jäseniä.

7.2. Ilmaisutaitojen ohjaus, 15 osp

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja

- suunnittelee ja toteuttaa toimintaa siten, että se tukee lapsen luovuutta, taiteellista kokemista ja itseilmaisua
- ottaa ohjauksessa huomioon lapselle ominaisen tavan toimia ja varhaiskasvatuksen orientaatiot
- käyttää erilaisia ilmaisun ohjausmenetelmiä
- tuntee ilmaisukasvatuksen merkityksen lapsen kasvulle ja kehitykselle
- kehittää omia ilmaisullisia taitojaan monipuolisesti
- kehittää omia viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa suunnittelemalla ja toteuttamalla lapsille tai perheille elämyksellisen tai kokemuksellisen tapahtuman ja käyttää erilaisia ilmaisun keinoja (leikkiä, luovaa ilmaisua, draamaa, käden taitoja, musiikki-, liikunta- ja puheilmaisua, kerrontaa tai kuvallista ilmaisua). Hän valitsee ilmaisumenetelmät varhaiskasvatuksen tai muun kasvatustyön ohjaus- ja esiintymistehtävissä.

Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/työkohdeissa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

Arviointi

1. TYÖPROSESSIN HALLINTA

Lapsen ilmaisutaitojen ohjauksen suunnittelu ja toteutus	
Tyydyttävä T1	• Toteuttaa lapsen ilmaisutaitojen ohjausta.
Hyvä H2	• Suunnittelee ja toteuttaa lapsen ilmaisutaitojen ohjausta monipuolisesti ja lapsilähtöisesti.
Kiitettävä K3	• Suunnittelee ja toteuttaa tavoitteellista toimintaa yhdessä lasten kanssa monipuolisesti ja luovasti.

Esteettisten tekijöiden huomioon ottaminen työympäristössä ja esteettisten elämysten mahdollistaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Ohjaa lasta eri aistein havainnoimaan ympäristöä ja ymmärtämään esteettisten tekijöiden merkityksen jokapäiväisessä elämässä. Ottaa ympäristön viihtyisyyden huomioon ohjeiden mukaisesti.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Tarjoaa lapselle monipuolisia mahdollisuuksia esteettisten elämysten kokemiseen. Ottaa työskentelyssään huomioon työympäristön viihtyisyyden.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Luo taiteellisesti innostavan ilmapiirin. Tiedostaa kulttuuriin pohjautuvien kauneusarvojen merkityksen ja ohjaa lapsia hyväksymään erilaisia käsityksiä kauneudesta. Toimii työympäristön viihtyisyyttä edistävällä tavalla.

Vuorovaikutuksellinen toiminta työympäristössä	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Ilmaisee itseään ymmärrettävästi ja toimii vuorovaikutteisesti.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Toimii aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa ja huomioi ryhmän jäsenet tasapuolisesti.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Arvioi ja kehittää omia vuorovaikutustaitojaan.

Toiminnan arviointi ja kehittäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Ottaa vastaan palautetta ja arvioi toimintaansa.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Arvioi ja kehittää toimintaansa palautteen pohjalta.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Tiedostaa omat vahvuutensa ja kehittämisalueensa. Kehittää sen pohjalta työtään.

2.TYÖMENETELMIEN, -VÄLINEIDEN JA MATERIAALIN HALLINTA

Lapsen rohkaiseminen ilmaisuun	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Kannustaa ryhmän erilaisia lapsia ilmaisemaan itseään.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Tukee lapsen luovuutta ja taiteellista kokemista.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Antaa kaikille lapsille tasapuoliset mahdollisuudet yksilölliseen itseilmaisuun erilaisissa tilanteissa.

Ilmaisun ohjauksessa käytettävien välineiden ja materiaalin hallinta	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Käyttää yleisimpiä ilmaisun ohjaukseen liittyviä välineitä ja materiaaleja.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Käyttää monipuolisesti välineitä ja materiaaleja sekä edistää lapsilähtöisen toimintaympäristön toteuttamista. Tuntee välineiden ja materiaalien hankintaan ja huoltoon liittyviä periaatteita ja huomioi ekologisuuden.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Käyttää itsenäisesti, tavoitteellisesti ja luovasti ohjauksen välineitä ja materiaaleja. Ottaa välineiden käytössä huomioon lapsen yksilöllisyyden.

Esiintyminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Esittelee itsensä asianmukaisesti työympäristössä.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Esiintyy luontevasti erilaisissa tilanteissa lasten, vanhempien ja henkilökunnan kanssa. Käyttää monipuolisesti erilaisia viestintätaitoja.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Käyttää ääntään monipuolisesti. Käyttää eleitä, ilmeitä ja äänensävyä kehon kieltä ilmaisun tukena.

Omien ilmaisullisten taitojen kehittäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Osoittaa jollakin ilmaisun alueella taidon hallintaa ja ohjaamisen taitoa.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Käyttää omia ilmaisullisia taitojaan ja ohjauksen taitoa monipuolisesti. Ottaa huomioon saamansa palautteen.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Hallitsee monipuolisesti erilaisia ilmaisullisia taitoja ja osaa hyödyntää niitä ohjauksessaan. Osoittaa luovuutta sekä ilmaisullista taitoa jollain ilmaisun alueella.

3. TYÖN PERUSTANA OLEVAN TIEDON HALLINTA

Ilmaisukasvatuksen merkitys lapsen kasvulle ja kehitykselle	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Ottaa opastettuna huomioon ilmaisukasvatuksen merkityksen lapsen kasvulle ja kehitykselle.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Ottaa toiminnassaan huomioon ilmaisukasvatuksen merkityksen lapsen kasvulle ja kehitykselle.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Hyödyntää toiminnassaan tietoa ilmaisukasvatuksen merkityksestä lapsen kasvulle ja kehitykselle sekä perustelee tekemänsä ratkaisut.

Lapselle ominaiset tavat toimia ja orientaatiot	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Otaa opastettuna huomioon lapselle ominaisia tapoja toimia ja varhaiskasvatuksen sisällölliset orientaatiot, erityisesti esteettisen orientaation.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Otaa toiminnassaan huomioon lapselle ominaiset tavat toimia ja varhaiskasvatuksen sisällölliset orientaatiot, erityisesti esteettisen orientaation.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Tukee monipuolisesti lapselle ominaisia tapoja toimia ja ottaa huomioon varhaiskasvatuksen sisällölliset orientaatiot, erityisesti esteettisen orientaation.

Puheilmaisun peruskäsitteet ja tekniikat	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Käyttää ääntä, oheisviestintää ja dialogia ohjatusti toimivalla tavalla.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Soveltaa toiminnassaan puheilmaisun peruskäsitteitä ja tekniikoita.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Käyttää monipuolisesti ääntä, oheisviestintää ja dialogia sekä ottaa huomioon äänen huollon.

4. ELINIKÄISEN OPPIMISEN AVAINTAIDOT

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Noudattaa vuorovaikutustilanteisiin annettuja ohjeita toimiessaan omassa oppimis- ja työyhteisössään. Tekee vastuullaan olevat tehtävät ja toimii erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja ryhmässä. Tarvitsee joskus opastusta.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Toimii tilanteen vaatimalla tavalla omassa oppimis- ja työyhteisössään erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Tekee vastuullaan olevat tehtävät huolellisesti ja toimii erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja ryhmässä.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Ilmaisee selkeästi asiansa ja tuo rakentavasti esille erilaisia näkökantoja. Toimii vastuullisesti, yhteistyökykyisesti ja tasavertaisesti erilaisten ihmisten kanssa sekä työyhteisön ja ryhmän jäsenenä.

7.3. Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaus, 20 osp

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja

- osaa järjestää koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa
- osaa toteuttaa koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnassa eettistä ja arvokasvatusta sekä lisäksi kirkon aamu- ja iltapäivätoiminnassa kristillistä kasvatusta
- ottaa huomioon eri-ikäisten ja erilaisten lasten kehitysvaiheet ja tarpeet
- huolehtii lapsen hyvinvoinnista, perustarpeista ja turvallisuudesta huomioon ottaen lapsen yksilölliset tarpeet ja toimintaympäristön erityispiirteet
- ohjaa lasta yhteisöllisyyteen ja toisten huomioonottamiseen
- tuntee koulun ja muiden moniammatillisten verkostojen kanssa tehtävän yhteistyön
- toimii yhteistyössä vanhempien kanssa
- osaa järjestää toimintaympäristön siten, että se antaa mahdollisuuden monipuoliseen toimintaan sekä omaan rauhaan ja hiljentymiseen
- tuntee leiri- ja retkitoiminnan järjestämisen periaatteet
- tuntee mediakasvatukseen toteuttamiseen liittyvät periaatteet
- toteuttaa ympäristökasvatusta
- tuntee alan yritysten toimintaa, tyypilliset yhteistyökumppanit sekä laatu- ja kestävä kehityksen tavoitteet.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa toimimalla ja ohjaamalla koululaisia aamu- ja iltapäivätoiminnassa esimerkiksi koulussa, kunnan muussa toiminnassa, seurakunnan työympäristössä tai erilaisten järjestöjen järjestämässä aamu- ja iltapäivätoiminnassa. Arvioinnin kohde ”Kristillisen kasvatuksen toteuttaminen kirkon aamu- ja iltapäivätoiminnassa” osoitetaan vain seurakunnan toimintaympäristössä.

Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

Arviointi

1. TYÖPROSESSIN HALLINTA

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteellinen suunnittelu ja toteutus	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Suunnittelee ja toteuttaa koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Suunnittelee ja toteuttaa koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa sen erityispiirteet huomioon ottaen.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Suunnittelee ja toteuttaa itsenäisesti koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa elämyksellisesti, luovasti ja joustavasti.

Kristillisen kasvatuksen toteuttaminen kirkon aamu- ja iltapäivätoiminnassa (ks. ammattitaidon osoittamistavat)	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Suunnittelee ja toteuttaa kristillistä kasvatusta kirkon aamu- ja iltapäivätoiminnassa
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Suunnittelee, toteuttaa ja arvioi kristillistä kasvatusta kirkon aamu- ja iltapäivätoiminnassa
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Toteuttaa kristillistä kasvatusta kirkon aamu- ja iltapäivätoiminnassa elämyksellisesti, luovasti ja vuorovaikutteisesti.

Eettinen ja arvokasvatus aamu- ja iltapäivätoiminnassa	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Toimii esimerkkinä lapsille ja kohtaa erilaisen lapsen. Tarvitsee tukea uusissa tilanteissa.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Ohjaa lasta hyviin tapoihin, ottamaan muut huomioon sekä erottamaan oikean ja väärän. Ohjaa lasta kohtaaman erilaisuutta ja ratkaisemaan arkipäivän eettisiä tilanteita.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Ohjaa lasta ymmärtämään, kunnioittamaan ja suvaitsemaan toisia ihmisiä ja heidän näkemyksiään käyttäen luovia ja toiminnallisia menetelmiä.

Lapsen perustarpeista ja turvallisuudesta huolehtiminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Huolehtii lapsen hyvinvoinnista ja turvallisuudesta ravinnon/erikoisruokavalion, siisteyden ja ympäristön turvallisuuden suhteen. Hallitsee hygieniapassiin liittyvän osaamisen käytännössä. Ennakoi vaaratilanteet.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Huolehtii lapsen hyvinvoinnista ja turvallisuudesta lapsen tarpeiden ja tilanteen edellyttämällä tavalla. Ohjaa sekä kielellisesti että omalla esimerkillään lapsen perustarpeiden toteutumista.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Edistää lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia. Ottaa huomioon lapsen yksilölliset hoitokäytännöt ja huolehtii lapsen turvallisuudesta. Kartoittaa toiminnan turvallisuusriskit.

Oman toiminnan arviointi ja kehittäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • Arvioi työnsä onnistumista ja muuttaa sitä ohjeiden mukaisesti sekä ottaa vastaan palautetta.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • Arvioi työnsä onnistumista palautteen perusteella ja osaa hyödyntää palautetta suunnittelun perustana.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • Arvioi, perustelee ja kehittää työtään itsenäisesti. • Arvioi työnsä onnistumista toiminnan aikana ja muuttaa tarvittaessa toimintaa.

2. TYÖMENETELMIEN, -VÄLINEIDEN JA MATERIAALIN HALLINTA

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjausmenetelmien käyttäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • Käyttää tavallisimpia ohjauksen menetelmiä.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • Käyttää ohjauksen menetelmiä tilanteeseen sopivalla tavalla lapsen tarpeista lähtien.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • Käyttää luovasti ja monipuolisesti erilaisia menetelmiä ohjauksessa vaihtuvissa työtilanteissa.

Retki- ja/tai leiritoiminnan järjestäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • Osallistuu retki- ja/tai leiritoiminnan järjestämiseen. • Ottaa ohjeiden mukaan huomioon leiritoimintaan liittyvää turvallisuuslainsäädäntöä.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • Järjestää retki- ja/tai leiritoimintaa osallistujien tarpeista käsin. • Ottaa huomioon leiritoimintaan liittyvän turvallisuuslainsäädäntöä.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • Järjestää monipuolista ja elämyksellistä retki- ja/tai leiritoimintaa. • Ottaa huomioon leiritoimintaan liittyvän turvallisuuslainsäädännön.

Lapsen hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen leikin ja liikunnan avulla	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • Osallistuu lasten liikunnan ohjaamiseen. • Ottaa huomioon leikin, ilmaisun ja luovan toiminnan merkityksen lapselle.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • Suunnittelee ja ohjaa lasten liikuntaa, jossa on otettu huomioon leikki, ilmaisu ja luova toiminta.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • Ohjaa lasta löytämään liikunnan ilon ja oman tapansa liikkua. • Järjestää toimintaympäristön omaehtoista liikuntaa ja leikkiä aktiiviseksi.

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnassa käytettävien välineiden ja materiaalien tunteminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Käyttää tarkoituksenmukaisia välineitä ja materiaaleja työssään.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Käyttää tarkoituksenmukaisia välineitä ja materiaaleja ohjauksen tukena. Järjestelee toimintaympäristöä tarkoituksenmukaiseksi ja turvalliseksi.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Käyttää itsenäisesti ja luovasti välineitä ja materiaaleja ohjauksen tukena. Kehittää tarkoituksenmukaisesti ja luovasti toimintaympäristöä ja hyödyntää sen mahdollisuudet.

Ympäristöä säästävien välineiden ja materiaalien käyttäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Valitsee ja käyttää kestävän kehityksen mukaisia työtapoja, välineitä ja materiaaleja.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Ohjaa omalla esimerkillään lasta ja nuorta toimimaan kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Ohjaa lasta itsenäisesti käyttämään kestävän kehityksen mukaisia työ- ja toimintatapoja. Kehittää työympäristöön liittyviä kestävän kehityksen työ- ja toimintatapoja. Ohjaa lasta ymmärtämään kestävän kehityksen merkityksen.

3. TYÖN PERUSTANA OLEVAN TIEDON HALLINTA

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa koskevien lakien ja asiakirjojen tuntemus	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Toimii keskeisen koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan lainsäädännön ja asiakirjojen mukaisesti. Tarvitsee ajoittain ohjausta soveltamisessa.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Soveltaa työssään keskeistä koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan lainsäädäntöä ja asiakirjoja.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Soveltaa keskeistä koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan lainsäädäntöä ja asiakirjoja vaihtelevissa työtilanteissa. Perustelee työhön liittyviä ratkaisuja hankkimansa tiedon perusteella.

Kouluikäisen lapsen kehitysvaiheen tunteminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Toimii ottaen huomioon kouluikäisen lapsen kehitysvaiheen ja havaitsee lapsen yksilölliset tarpeet.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Ottaa toiminnassaan huomioon kouluikäisen lapsen kehitysvaiheen ja tukea tarvitsevan koululaisen.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Soveltaa ja perustelee ohjauksessa tekemiään ratkaisuja kouluikäisen lapsen kehitysvaiheeseen liittyvällä tiedolla. Ohjaa tukea tarvitsevaa koululaista.

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan erityispiirteiden tunteminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Selvittää koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan erityispiirteet ja toimii niiden mukaisesti.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Soveltaa toiminnassaan tietoa koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan erityispiirteistä. Ottaa toiminnan erityispiirteet työssään huomioon.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Soveltaa toiminnassaan tietoa koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan erityispiirteistä ja perustelee työhön liittyviä ratkaisuja tämän tiedon pohjalta.

Retki- ja leiritoiminnan järjestämisen periaatteiden tunteminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Otaa työssään huomioon leiri- ja/tai retkitoiminnan järjestämisen periaatteet ja turvallisuuslainsäädännön.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Tuntee kattavasti leiri- ja/tai retkitoiminnan järjestämisen periaatteet, ja lainsäädännön ja soveltaa niitä työssään.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Soveltaa toiminnassaan leiri- ja/tai retkitoiminnan järjestämisen periaatteita luovasti vaihteleviin tilanteisiin.

Eettisen ja arvokasvatuksen toteuttaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Selvittää aamu- ja iltapäivätoiminnan eettisiä periaatteita. Tuntee erilaisia uskontoja, kulttuuritaustoja, katsomuksia ja elämäntapoja ja toimii ohjattuna niiden mukaisesti.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Otaa toiminnassaan huomioon aamu- ja iltapäivätoiminnan keskeiset periaatteet. Soveltaa tietoa erilaisista uskonnoista, kulttuuritaustoista, katsomuksista ja elämäntavoista.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Soveltaa tietoa aamu- ja iltapäivätoiminnan eettisistä periaatteista, erilaisista uskonnoista, kulttuuritaustoista, katsomuksista ja elämäntavoista. Perustelee toimintaansa teorian tiedolla.

Ympäristökasvatuksen toteuttaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Selvittää ympäristökasvatuksen tavoitteet ja sisällöt ja toimii niiden mukaisesti.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Soveltaa toiminnassaan tietoa ympäristökasvatuksen sisällöistä ja tavoitteista.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Soveltaa toimintaansa ympäristökasvatuksen teorian tietoa ja perustelee tekemiään ratkaisuja.

Mediakasvatuksen perusteiden ja käsitteistön hallinta	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • Tuntee mediakasvatuksen peruskäsitteitä kuten medialukutaito, -kulttuuri, -välineet. • Tuntee mediakasvatuksen periaatteita ja toimii niihin liittyvien mahdollisuuksien ja haasteiden mukaisesti.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • Soveltaa toiminnassaan tietoa mediakasvatuksen perusteista, viestintätavoista ja mediatuotteista. • Tuntee median monipuolisia käyttömahdollisuuksia ja osaa arvioida kriittisesti mediatuotteiden käyttöä.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • Soveltaa mediaosaamista hankkimansa tiedon perusteella ja perustelee toiminnassaan tekemiään ratkaisuja. • Ohjaa lasta hyödyntämään monipuolisesti mediaympäristöä ja suhtautumaan kriittisesti ja arvioiden mediatuotteiden käyttöön.

Alan yritysten toiminta ja liikeideat sekä palveluiden kehittäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • Selvittää opastettuna koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ja retki- ja leiritoiminnan tyypillistä yritystoimintaa ja yhteistyökumppaneita.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • Selvittää koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan sekä retki- ja leiritoiminnan rakenteen sekä alan tyypillisiä yrityksiä ja yhteistyökumppaneita.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • Hakee itsenäisesti tietoja koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan yritysten ja palveluiden kehittämistarpeista esimerkiksi toimintaympäristön muutosten, asiakkaiden, kilpailun tai erikoistumisen perusteella.

Oman ammattialan tyypillisten yhteistyökumppanien, laatu- ja kestävän kehityksen tavoitteiden tunteminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • Toimii noudattaen työyhteisön sääntöjä ja työntekijöiden oikeuksien, etuuksien ja velvollisuuksien keskeisiä säädöksiä. • Toimii sovittujen laatu- ja kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisesti.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • Toimii noudattaen työyhteisön sääntöjä ja työntekijöiden oikeuksien, etuuksien ja velvollisuuksien keskeisiä säädöksiä. • Toimii laatu- ja kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisesti.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • Soveltaa työssään ja työyhteisössään tuloksellisen toiminnan tietopohjaa ja periaatteita. • Toimii laatu- ja kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisesti.

4. ELINIKÄISEN OPPIMISEN AVAINAIDOT

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Noudattaa vuorovaikutustilanteisiin annettuja ohjeita toimiessaan omassa oppimis- ja työyhteisössään. Hoitaa vastuullaan olevat tehtävät ja toimii erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja ryhmässä. Pyytää tarvittaessa apua muilta.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Toimii tilanteen vaatimalla tavalla omassa oppimis- ja työyhteisössään erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Toimii yhteistyössä koulun ja vanhempien kanssa. Tekee vastuullaan olevat tehtävät huolellisesti ja toimii erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja ryhmässä.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Ilmaisee selkeästi asiansa ja tuo rakentavasti esille erilaisia näkökantoja. Toimii yhteistyössä koulun ja vanhempien kanssa sekä moniammatillisen työryhmän jäsenenä Toimii vastuullisesti, yhteistyökykyisesti ja tasavertaisesti erilaisten ihmisten kanssa ja työyhteisön ja ryhmän jäsenenä. Tukee ja auttaa muita työssä.

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Toimii kouluikäisen lapsen perustarpeisiin ja turvallisuuteen liittyvien periaatteiden mukaisesti ja hahmottaa kouluikäisen lapsen päiväröytmin. Hallitsee EA-2 -tasoiset ensiaputaidot.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Soveltaa toiminnassaan kouluikäisen lapsen perustarpeista, päiväröytmistä ja turvallisuudesta tilanteen edellyttämällä tavalla. Hallitsee EA-2 -tasoiset ensiaputaidot.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Soveltaa toiminnassaan tietoa kouluikäisen lapsen perustarpeista, päiväröytmistä ja turvallisuudesta kokonaisvaltaisesti. Perustelee toimintaansa. Hallitsee EA-2 -tasoiset ensiaputaidot.

7.4. Kristillinen kasvatus, 15 osp

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja

- osaa tukea lapsen hengellistä kasvua
- syventää kokonaisvaltaisen kristillisen kasvatuksen osaamista ottaen huomioon lapselle ominaiset tavat toimia
- luo turvallisen ilmapiirin kristillisen kasvatuksen toteuttamiseen
- ymmärtää osallisuuden merkityksen kristillisessä kasvatuksessa
- syventää pedagogista osaamistaan kristillisen kasvatuksen menetelmistä
- ottaa huomioon kasteen merkityksen ja kasvatuskumppanuuden kristillisessä kasvatuksessa
- tuntee jumalanpalveluskasvatuksen ja hengellisen elämän eri muotoja
- hahmottaa kristillisen kasvatuksen jatkumon merkityksen elämänkaaren eri vaiheissa
- perehtyy seurakuntien nuoriso- ja rippikoulutyöhön
- perehtyy diakoniseen ja sielunhoidolliseen lähestymistapaan sekä kirkon kansainväliseen vastuuseen lapsi- ja perhetyössä
- syventää perheiden kristillisen kasvatuksen tukemiseen liittyvää osaamistaan
- ymmärtää yhteiskunnan varhaiskasvatuksen ja kirkon varhaiskasvatuksen yhteistyön merkityksen erityisesti uskontokasvatuksen näkökulmasta.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa toimimalla kirkon varhaiskasvatuksen toimintaympäristössä ja toteuttaa kirkon kasteopetukseen perustuvaa kristillistä kasvatusta. Hän välittää lapsille kristillistä juhlaperinnettä ja käyttää hyödykseen perinteen mukaisia symboleja ja toimintatapoja. Hän antaa jumalanpalveluskasvatusta ja tutustuttaa lapset Raamatun sisältöön.

Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

Arviointi

1. TYÖPROSESSIN HALLINTA

Kristillisen kasvatuksen suunnittelu ja toteuttaminen lapsen kehitystason mukaisesti	
Tyydyttävä T1	• Suunnittelee ja toteuttaa kristillistä kasvatusta.
Hyvä H2	• Suunnittelee ja toteuttaa kristillistä kasvatusta kokonaisvaltaisesti.
Kiitettävä K3	• Suunnittelee ja toteuttaa kristillistä kasvatusta luovasti vaihtelevissa työtilanteissa.

Lapsen hengellisen kasvun tukeminen lapsilähtöisesti ottaen huomioon lapselle ominaisen tavan toimia	
Tyydyttävä T1	• Tukee lapsen hengellistä kasvua ottaen huomioon lapselle ominaisen tavan toimia kuten leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen ja ihmettely.
Hyvä H2	• Tukee lapsen hengellistä kasvua. Arvioi ja perustelee toimintaansa.
Kiitettävä K3	• Tukee lapsen hengellistä kasvua ottaen huomioon lapsen yksilöllisen kehityksen ja tarpeet.

Lapsen osallisuuden merkitys kristillisessä kasvatuksessa	
Tyydyttävä T1	• Luo lapselle mahdollisuuden osallisuuden kokemiseen. • Arvostaa lasta ja lapsuutta.
Hyvä H2	• Luo lapselle mahdollisuuden osallisuuden ja yhteisöllisyyden kokemiseen ja ottaa lapsen yksilöllisyyden huomioon.
Kiitettävä K3	• Luo monipuolista yhteisöllistä ja osallistavaa toimintaa lapsille.

Turvallisen ilmapiirin luominen kristillisessä kasvatuksessa (esimerkiksi jumalanpalveluksessa ja rukouselämässä)	
Tyydyttävä T1	• Luo ohjeiden mukaan turvallisen ilmapiirin ja ymmärtää sen merkityksen kristillisessä kasvatuksessa.
Hyvä H2	• Tunnistaa ja tiedostaa lapsen kokonaisvaltaisen uskonnollisen kokemuksen merkityksen kristillisessä kasvatuksessa. • Luo turvallisen ilmapiirin kristillisessä kasvatuksessa.
Kiitettävä K3	• Luo turvallisen ilmapiirin ja toteuttaa kokonaisvaltaisesti kristillistä kasvatusta.

Kasteen merkityksen ja kasvatuskumppanuuden huomioon ottaminen kristillisessä kasvatuksessa	
Tyydyttävä T1	• Tiedostaa kasteen ja kasvatuskumppanuuden merkityksen omassa työskentelyssään.
Hyvä H2	• Toteuttaa kasteopetusta ja kasvatuskumppanuuden periaatteita omassa työskentelyssään.
Kiitettävä K3	• Tukee ja rohkaisee perheitä kristillisen kasvatuksen toteuttamiseen.

Oman toiminnan arviointi ja kehittäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Arvioi omaa toimintaansa ja muuttaa sitä ohjeiden mukaisesti sekä ottaa vastaan palautetta.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Arvioi omaa toimintaansa sekä muuttaa sitä palautteen perusteella tarvittaessa.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Hakee aktiivisesti palautetta ja kehittää omaa toimintaansa sen perusteella.

2. TYÖMENETELMIEN, -VÄLINEIDEN JA MATERIAALIN HALLINTA

Kristillisen kasvatuksen menetelmien käyttäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Käyttää kristillisen kasvatuksen menetelmiä.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Käyttää tarkoituksenmukaisesti kristillisen kasvatuksen menetelmiä työssään.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Käyttää luovasti ja joustavasti monipuolisia kristillisen kasvatuksen menetelmiä työssään.

Kristillisen kasvatuksen välineiden, materiaalien ja kristillisen varhaiskasvatusympäristön hyödyntäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Käyttää yleisimpiä kristillisen kasvatuksen välineitä ja materiaaleja. Luo ohjeiden mukaisesti kristillisen varhaiskasvatusympäristön ja ymmärtää sen merkityksen.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Käyttää tarkoituksenmukaisesti ja monipuolisesti kristillisen kasvatuksen välineitä ja materiaaleja. Luo kristillistä varhaiskasvatusympäristöä.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Käyttää luovasti ja monipuolisesti kristillisen kasvatuksen välineitä ja menetelmiä vaihtelevissa työtilanteissa ja työympäristöissä. Luo tarkoituksenmukaisen, esteettisen ja elämyksellisen kristillisen varhaiskasvatusympäristön.

3. TYÖN PERUSTANA OLEVAN TIEDON HALLINTA

Kristilliseen kasvatukseen liittyvien ohjeiden, säädösten ja asiakirjojen tunteminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Otaa huomioon kristilliseen kasvatukseen liittyvät keskeisimmät ohjeet, säädökset ja asiakirjat.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Soveltaa työssään kristilliseen kasvatukseen liittyviä keskeisimpiä ohjeita, säädöksiä ja asiakirjoja.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Ymmärtää kristilliseen kasvatukseen liittyvät keskeisimmät ohjeet, säädökset ja asiakirjat ja soveltaa niitä työssään tarkoituksenmukaisesti. Perustelee työhön liittyviä ratkaisuja hankkimansa tiedon perusteella.

Jumalanpalveluskasvatuksen ja hengellisen elämän eri muotojen tunteminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Tutustuu jumalanpalveluskasvatuksen ja hengellisen elämän muotoihin.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Ottaa huomioon jumalanpalveluskasvatuksen ja hengellisen elämän muotoja ja jäsentää kokemuksiaan.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Hyödyntää monipuolisesti jumalanpalveluskasvatuksen ja hengellisen elämän muotoja.

Kristillisen kasvatuksen sisällön tunteminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Tuntee ja hyödyntää työnsä kannalta keskeistä kristinuskon ja Raamatun sisältöä.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Käyttää työnsä kannalta keskeistä kristinuskon ja Raamatun sisältöä erilaisissa tilanteissa.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Käyttää monipuolisesti työnsä kannalta keskeistä kristinuskon ja Raamatun sisältöä.

Seurakuntien nuoriso- ja rippikoulutyön tunteminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Ottaa huomioon kirkon nuorisotyön ja rippikoulun osana kristillisen kasvatuksen jatkumoa.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Käyttää toiminnassaan kirkon nuorisotyön ja rippikoulusuunnitelman keskeistä sisältöä.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Soveltaa tietämystään kristillisen kasvatuksen jatkumosta nuoriso- ja rippikoulutyössä.

Diakonian ja sielunhoidollisen lähestymistavan sekä kirkon kansainvälisen vastuun tunteminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Ottaa huomioon diakonian ja sielunhoidollisen lähestymistavan sekä kirkon kansainvälisen vastuun. Tarvitsee ajoittain opastusta.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Ottaa huomioon diakonian, sielunhoidollisen lähestymistavan sekä kirkon kansainvälisen vastuun periaatteita.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Soveltaa toiminnassaan diakonian, sielunhoidollisen lähestymistavan sekä kirkon kansainvälisen vastuun periaatteita.

Yhteiskunnan varhaiskasvatuksen ja kirkon varhaiskasvatuksen yhteistyön tunteminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Hyödyntää työssään tietoa yhteiskunnan varhaiskasvatuksen ja kirkon varhaiskasvatuksen yhteistyön muodoista erityisesti uskontokasvatuksen näkökulmasta.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Ottaa monipuolisesti huomioon yhteiskunnan varhaiskasvatuksen ja kirkon varhaiskasvatuksen yhteistyön merkityksen erityisesti uskontokasvatuksen näkökulmasta.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Soveltaa tietoa yhteiskunnan varhaiskasvatuksen ja kirkon varhaiskasvatuksen yhteistyöstä erityisesti uskontokasvatuksen näkökulmasta.

4. ELINIKÄISEN OPPIMISEN AVAINTAIDOT

Ammattietiikka	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Toimii kristillisen etiikan perusteiden mukaisesti. Ottaa huomioon oman ammatillisen identiteetin kehittymisensä lastenohjaajana.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Toimii ottaen huomioon kristillisen etiikan sisällön ja merkityksen työssään. Ottaa huomioon oman ammatillisen identiteetin kehittymisensä lastenohjaajana.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Toimii ottaen huomioon kristillisen etiikan sisällön ja merkityksen työssään. Tunnistaa oman alansa eettisiä ongelmatilanteita ja niiden vaikutuksia.

7.5. Lapsen kasvun ohjaus ja huolenpito, 45 osp

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja

- tuntee lapsen kehitysvaiheet ja osaa huolehtia lapsen perustarpeista, kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista, perushoidosta ja turvallisuudesta ottaen huomioon lapsen yksilöllisyyden
- suunnittelee, toteuttaa ja arvioi lapsilähtöistä kasvatustoimintaa lapselle tai lapsiryhmälle ymmärtäen, että lapsi on olemukseltaan aktiivinen ja utelias
- toteuttaa uskontokasvatusta ja arvokasvatusta yhteiskunnan varhaiskasvatuspalveluissa ja/ tai kristillistä kasvatusta kirkon kasvatustoiminnassa/muuhun uskuntoon perustuvaa tunnustuksellista kasvatusta
- ottaa toiminnassa huomioon varhaiskasvatuksen orientaatiot ja lapselle ominaiset tavat toimia: leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen sekä taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen
- tukee ja rikastuttaa lapsen kielen ja ajattelun kehitystä monipuolisilla menetelmin
- ymmärtää kasvu ympäristön ja ihmissuhteiden merkityksen lapsen kasvulle ja kehitykselle
- ohjaa lasta ja lapsiryhmää erilaisia ilmaisukeinoja ja ohjausmenetelmiä käyttäen ottaen huomioon leikin arvon ja merkityksen lapsen kehitykselle
- toimii vuorovaikutuksessa lapsen kanssa ja tukee tämän osallisuutta
- toimii työyhteisön vuorovaikutustilanteissa ja toimii yhdessä vanhempien kanssa toteuttaen kasvatuskumppanuutta
- tuntee lastenohjaajan ammatin, sen arvopohjan, erilaiset toimintaympäristöt ja yhteistyökumppanit sekä varhaiskasvatuspalvelut
- tuntee erityistä tukea ja kasvatusta tarvitseville lapsille järjestettävän toiminnan periaatteita
- toimii oman työnsä ammatillisten ja eettisten periaatteiden mukaan
- huolehtii omasta ammatillisesta kasvustaan ja työhyvinvoinnistaan
- huolehtii työturvallisuudesta.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa toimien varhaiskasvatuksen ohjaustehtävissä tai arkitilanteissa esimerkiksi päiväkodissa, ryhmäperhepäivähoidossa, perhepäivähoidossa, leikkitoiminnassa, seurakunnan päivä- ja perhekerhossa tai avoimessa kerhossa. Hän huolehtii lapsen perustarpeista, perushoidosta ja turvallisuudesta. Hän ohjaa lasta ja lapsiryhmää ja käyttää erilaisia varhaiskasvatuksen työ- ja toimintamenetelmiä.

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa vähintään kahdessa toimintaympäristössä: yhteiskunnan varhaiskasvatuksessa ja evankelis-luterilaisessa seurakunnassa tai

muussa uskonnollisessa/katsomuksellisessa yhteisössä. Uskonnollisesti sitoutumattoman tai muuhun uskontoon tai katsomukseen kuuluvan opiskelijan tai tutkinnon suorittajan toinen ammattitaidon osoittamistapa sovitaan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman tai henkilökohtaistamisen yhteydessä. Uskonnollisesti sitoutumattoman opiskelijan tai tutkinnon suorittajan ammattitaidon osoittamistavoissa sovelletaan eettisen ja moraalikasvatuksen sekä varhaiskasvatuksen uskontokasvatuksen arviointikriteeriä.

Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

Arviointi

1. TYÖPROSESSIN HALLINTA

Kasvatustoiminnan suunnittelu, toteutus ja pedagoginen toiminta	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Suunnittelee ja toteuttaa toimintaa lapsen tarpeista käsin.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Suunnittelee ja toteuttaa lapsilähtöistä toimintaa ottaen huomioon lapselle ominaiset tavat toimia.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Suunnittelee ja toteuttaa lapsilähtöistä ja tavoitteellista toimintaa lapsiryhmälle monipuolisesti ja kokonaisvaltaisesti. Käyttää palautetta suunnittelun perustana.

Lapsen perushoidosta, perustarpeista ja turvallisuudesta huolehtiminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Osallistuu lapsen hyvinvoinnista ja turvallisuudesta huolehtimiseen annettujen ohjeiden ja periaatteiden mukaan. Ottaa huomioon lasten yksilölliset hoitokäytännöt. Huolehtii lasten perustarpeista päivittäin mukaisesti.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Huolehtii lapsen hyvinvoinnista ja turvallisuudesta lapsen tarpeiden ja tilanteen edellyttämällä tavalla. Ohjaa kuunnellen ja keskustellen sekä omalla esimerkillään lapsen perushoidon asianmukaista toteutumista. Rohkaisee lasta omatoimisuuteen.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Soveltaa toiminnassaan tietoa lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämisestä ja edistää sitä. Tukee lapsen kehitystä perushoitotilanteissa. Ennakoi vaaratilanteita ja huolehtii lasten turvallisuudesta. Suunnittelee yhdessä muiden kanssa turvallista ympäristöä lapselle.

Eettinen ja moraalikasvatus sekä arvokasvatus	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • Huomaa erilaisia ristiriitatilanteita. Toimii esimerkkinä lapsille oikean ja väärän erottamisessa, oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon toteuttamisessa. Tarvitsee ajoittain tukea uusissa tilanteissa • Kannustaa ja ohjaa lasta toimimaan yhteistyössä toisten lasten kanssa.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • Ohjaa lasta ymmärtämään ohjeita, tukee lasta selviytymään ristiriitatilanteista sekä oikean ja väärän erottamisessa. • Ohjaa lasta oikeudenmukaisuuden, tasa-arvon, kunnioituksen ja vapauden kysymyksissä.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • Ohjaa lasta itsenäisesti kuuntelemaan ja noudattamaan ohjeita sekä tukee lasta selviytymään ristiriitatilanteista myönteisesti. • Ohjaa lasta ilmaisemaan, ymmärtämään ja hallitsemaan tunteitaan. • Ohjaa lasta suvaitsevaisuuteen.

Varhaiskasvatuksen uskontokasvatus	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • Suunnittelee ja toteuttaa varhaiskasvatuksen uskontokasvatusta.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • Suunnittelee, toteuttaa ja arvioi toteuttamaansa varhaiskasvatuksen uskontokasvatusta. • Tarjoaa lapselle mahdollisuuden hiljaisuuteen, ihmettelyyn, kyselemiseen ja pohdintaan.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • Ottaa huomioon erilaiset arvolähtökohdat kasvatus- ja ohjaustyön suunnittelussa ja toteutuksessa. • Toimii lapsen ja hänen perheensä elämäntilanteesta näkemystä ymmärtäen.

Kirkon kasteopetukseen perustuvan kristillisen kasvatuksen /muuhun uskontoon liittyvän tunnustuksellisen kasvatuksen tai katsomuskasvatuksen /uskonnollisesti sitoutumattoman kasvatuksen toteuttaminen. (Ks. ammattitaidon osoittamistavat)	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • Suunnittelee ja toteuttaa kristillistä/muuhun uskuntoon tai katsomukseen liittyvää kasvatusta.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • Suunnittelee, toteuttaa ja arvioi kristillistä/muuhun uskuntoon tai katsomukseen liittyvää kasvatusta. • Välittää perinteitä ottaen huomioon kirkkovuoden tai muuhun uskuntoon liittyvät perinteet.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • Suunnittelee, toteuttaa ja arvioi kristillistä/muuhun uskuntoon ja katsomukseen liittyvää kasvatusta lapsilähtöisesti, elämyksellisesti ja luovasti sekä arvioi omaa toimintaansa.

Vuorovaikutus ja lapsen osallisuuden tukeminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • Toimii myönteisessä vuorovaikutuksessa lapsen kanssa ja kuuntelee hänen mielipidettään. • Ohjaa lasta havaitsemaan tunteitaan.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • Kuuntelee ja havainnoi lasta. Luo turvallisen ilmapiirin ja toimii myönteisessä ja luontevassa vuorovaikutuksessa lapsen kanssa. • Kannustaa lasta osallisuuteen ja omatoimisuuteen. • Ohjaa lasta tunteiden rakentavaan ilmaisuun.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • Toimii lasten kanssa sitoutuneesti, luontevasti, myönteisesti ja kunnioittaen. Luo luottamuksellista ilmapiiriä. • Tukee lasten keskinäistä vuorovaikutusta. • Edistää lapsen osallisuutta ja omatoimisuutta varhaiskasvatusympäristössä. • Tukee ja kehittää lapsen tunneilmaisua.

Oman toiminnan arviointi ja kehittäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • Arvioi omaa toimintaansa ja muuttaa sitä ohjeiden mukaisesti sekä ottaa vastaan palautetta.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • Pyytää palautetta ja arvioi omaa toimintaansa ja muuttaa sitä tarvittaessa.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • Hakee aktiivisesti palautetta ja kehittää omaa toimintaansa sen perusteella.

2. TYÖMENETELMIEN, -VÄLINEIDEN JA MATERIAALIN HALLINTA

Varhaiskasvatuksen keskeisten ohjausmenetelmien hallinta	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • Ohjaa lasta ja lapsiryhmää käyttäen tavallisimpia menetelmiä.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • Ohjaa lasta ja lapsiryhmää erilaisia lapsilähtöisiä menetelmiä käyttäen.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • Ohjaa lasta ja ryhmää monipuolisia ja lapsilähtöisiä menetelmiä käyttäen. • Tukee yksittäisen lapsen kehitystä.

Leikki lapsen kehityksen tukemisessa	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • Tukee lapsen omaehtoista leikkiä.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • Innostaa lapsia leikkimään ja ohjaa lapsen leikin kehitystä.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • Luo monipuolisen lapsen kehitystä tukevan leikkiympäristön.

Liikkuminen lapsen kehityksen tukemisessa	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Rohkaisee lapsia liikuntaan ja valitsee eri tapoja fyysiseen aktiivisuuteen.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Järjestää toimintaympäristöä niin, että se rohkaisee lasta liikkumaan.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Valitsee lapsille sopivia liikunnan menetelmiä. Perustelee heille liikunnan ja fyysisen aktiivisuuden merkityksen terveydelle ja hyvinvoinnille.

Taiteellinen kokeminen ja ilmaisu lapsen kehityksen tukemisessa	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Tarjoaa lapselle mahdollisuuden taiteelliseen kokemiseen ja ilmaisuun.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Luo lapselle monipuolisia mahdollisuuksia taiteelliseen kokemiseen ja ilmaisuun.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Luo monipuolisen lapsen taiteellista kokemista ja ilmaisua tukevan ympäristön. Tukee tavoitteellisesti lapsen yksilöllistä kehitystä.

Tutkiminen lapsen kehityksen tukemisessa	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Antaa lapselle mahdollisuuden tutustua ympärillään olevaan maailmaan.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Innostaa lasta tutkimaan ympärillään olevaa maailmaa.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Otaa toiminnassaan huomioon lapsen luontaisen tavan tutkia ja ihmetellä ympäristöään.

Kielellisen kehityksen tukeminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Käyttää lastenkirjallisuutta ja rohkaisee lasta kielelliseen ilmaisuun.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Käyttää lastenkirjallisuutta monipuolisesti, innostaa lasta kielellisiin leikkeihin ja ilmaisuun. Toimii kielimallina lapsille.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Rakentaa monipuolisen ja rikkaan oppimisympäristön kielellisen ilmaisun ja kielellisen tietoisuuden kehityksen tueksi.

Varhaiskasvatuksen keskeisten välineiden ja materiaalien hallinta	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Valitsee tarkoituksenmukaisia välineitä ja materiaaleja ohjauksen tueksi.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Käyttää tarkoituksenmukaisia ja ympäristöä säästäviä välineitä ja materiaaleja ohjauksen tukena. Toimii työssään taloudellisesti ja kestävä kehityksen periaatteiden mukaisesti.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Käyttää välineitä ja materiaaleja monipuolisesti ja luovasti. Toimii työssään taloudellisesti ja huomioi käytettävissä olevat resurssit.

Terveyden, turvallisuuden ja toimintakyvyn huomioon ottaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Noudattaa annettuja ohjeita eikä aiheuta toiminnallaan vaaraa ja toimii oikein onnettomuus-, vaara- ja uhkatilanteissa.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa työssään huomioon työyhteisön muut jäsenet.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Havaitsee ja tunnistaa työhönsä liittyvät vaarat ja ilmoittaa niistä.

3. TYÖN PERUSTANA OLEVAN TIEDON HALLINTA

Varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön ja muiden asiakirjojen tunteminen ja hyödyntäminen (Lasten oikeuksien sopimus, Päivähoitolaki, VASU, lastensuojelulaki, esiopetussuunnitelman perusteet, kirkon VAKE)	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Tuntee keskeisen varhaiskasvatuksen lainsäädännön ja asiakirjat sekä toimii niiden mukaisesti tarvitien joskus ohjausta soveltamisessa.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Ymmärtää varhaiskasvatuksen keskeisen lainsäädännön ja asiakirjat sekä soveltaa niitä.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Ymmärtää keskeisen lainsäädännön ja asiakirjat ja soveltaa niitä vaihtelevissa tilanteissa. Perustelee ratkaisuja saamansa tiedon perusteella.

Varhaiskasvatuksen pedagogiikan keskeisen käsitteistön ja sisällön tunteminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Selvittää varhaiskasvatuksen keskeisen käsitteistön, kuten tavoitteet, menetelmät, lapselle ominainen tapa toimia, sisällölliset orientaatiot, oppimiskäsitys, lapsilähtöisyys, oppimisympäristö, esiopetus ja kasvatuskumppanuus.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Käyttää työssään varhaiskasvatuksen keskeisiä käsitteitä ymmärtäen niiden merkityksen. Soveltaa toiminnassaan varhaiskasvatuksen sisältöjä.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Hallitsee varhaiskasvatuksen keskeiset käsitteet ja sisällöt. Yhdistää eri sisältöjä tavoitteellisiksi kokonaisuuksiksi. Perustelee ratkaisujaan hankkimansa tiedon perusteella.

Varhaiskasvatuksen uskontokasvatuksen ja esiopetuksen katsomuskasvatuksen keskeisen sisällön tunteminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Tuntee varhaiskasvatuksen uskonnollis-katsomuksellisen orientaation, esiopetuksen katsomuskasvatuksen pääperiaatteet ja ohjaa niiden mukaisesti.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Käyttää varhaiskasvatuksen uskontokasvatuksen ja esiopetuksen katsomuskasvatuksen keskeistä sisältöä.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Soveltaa varhaiskasvatuksen uskontokasvatuksen ja esiopetuksen katsomuskasvatuksen toteuttamiseen liittyviä periaatteita toimintaansa ja perustelee käyttämiään ratkaisuja.

Kirkon kasteopetukseen perustuvan kristillisen kasvatuksen tai muuhun uskontoon tai katsomukseen perustuvan kasvatuksen keskeisen sisällön tunteminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Selvittää kristinuskon / muun uskonnon tai katsomuksen keskeisen sisällön sekä kirkkovuoden ja perheen juhliin liittyvää perinnettä. Selvittää kristillisen / muun uskonnon tai katsomuksen kasvatuksen toteuttamisen periaatteita. Tuntee Raamatun / muun uskonnon tai katsomuksen keskeisimmän sisällön.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Käyttää kristillisen / muuhun uskontoon tai katsomukseen perustuvan kasvatuksen toteuttamisessa kristillisen / muun uskonnon tai katsomuksen keskeistä sisältöä.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Soveltaa ja perustelee kristillisen kasvatuksen / muun uskonnon tai katsomuksen toteuttamisessa käyttämiään ratkaisuja ja periaatteita.

Kielen oppimisen prosessin tunteminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Tukee lapsen kielenoppimisen prosessia. Ymmärtää vuorovaikutuksen merkityksen kielen oppimisessa ja ottaa sen huomioon toiminnassaan.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Tunnistaa kielen kehityksen yhteyden lapsen kokonaisvaltaiseen kehitykseen ja soveltaa sitä toiminnassaan lapsen ja lapsiryhmän kanssa.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Ymmärtää kielen kokonaisvaltaisen merkityksen. Toimii kielellistä tietoisuutta ja kulttuurista identiteettiä tukevalla tavalla ja perustelee toimintaansa.

Lapsen kehitysvaiheiden ja yksilöllisen kehityksen tunteminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Havaitsee lapsen yksilöllisiä tarpeita. Toimii lapsen kehitysvaiheen huomioon ottaen.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Ottaa toiminnassaan huomioon lasten yleiset kehitysvaiheet ja ohjattavan lapsen yksilöllisen kehityksen
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Ottaa huomioon lapsen yksilöllisyyden fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen kehityksen osa-alueilla sekä tukee lapsen kehitystä toiminnan avulla.

Lapsen kasvuympäristön ja ihmissuhteiden ymmärtäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Kartoittaa lapsen kasvuympäristöä ja ymmärtää sen merkityksen lapsen kasvulle ja kehitykselle.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Ymmärtää kasvuympäristön ja ihmissuhteiden merkityksen lapsen kasvulle ja kehitykselle sekä ottaa huomioon sen toiminnassaan.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Edistää lapsilähtöisen varhaiskasvatusympäristön toteuttamista.

Tukea tarvitsevan lapsen kohtaaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Käyttää toimintansa pohjana tietoa yleisimmistä lapsen kasvun ja kehityksen häiriöistä ja sairauksista sekä tukitoimista.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Tuntee lapsen kasvun ja kehityksen yleisimpiä häiriöitä ja sairauksia sekä ottaa toiminnassa huomioon lapsen erityistarpeet.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Tuntee lapsen kasvun ja kehityksen häiriöitä ja tukee lapsen kehitystä toiminnan avulla.

Lastenohjaajan ammatin, sen arvopohjan ja varhaiskasvatuspalvelujen tunteminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Toimii lastenohjaajan työn arvopohjan, keskeiset työtehtävät ja työympäristöt tuntien. Tarvitsee ajoittain opastusta.
Tyydyttävä T2	
Hyvä H3	<ul style="list-style-type: none"> Tuntee lastenohjaajan työn arvopohjan, ammatin, työympäristöt, keskeiset yhteistyökumppanit sekä varhaiskasvatuspalvelut ja soveltaa tietoa työhönsä.
Hyvä H4	
Kiitettävä K5	<ul style="list-style-type: none"> Toimii lastenohjaajan työn arvopohjan, ammatin, työympäristöt ja yhteistyökumppanit laajasti tuntien. Ottaa työn suunnittelussa huomioon varhaiskasvatuspalvelut ja yhteiskunnan palvelurakenteen.

4. ELINIKÄISEN OPPIMISEN AVAINAIDOT

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Toimii annettujen ohjeiden mukaan vuorovaikutustilanteissa opiskelija- ja työyhteisössä sekä vanhempien kanssa. Havaitsee ja ottaa huomioon vuorovaikutustilanteissa vaikuttavia tunteita. Pystyy toimimaan erilaisten ihmisten kanssa, tarvitsee ajoittain ohjausta uusissa tilanteissa.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Toimii tilanteen vaatimalla tavalla ja vastuullisesti opiskelija- ja työyhteisössä sekä ymmärtää tunteiden merkityksen erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Kohtaa vanhemmat kasvatuskumppanuuden periaatteiden mukaisesti.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Toimii rakentavasti ja aktiivisesti vuorovaikutustilanteissa, sekä vastuullisesti, yhteistyökykyisesti ja tasavertaisesti erilaisten ihmisten kanssa. Tuo tunteitaan esille rakentavasti. Kohtaa erilaiset vanhemmat kunnioittaen ja kasvatuskumppanuuden periaatteiden mukaisesti.

Ammattietiikka	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • Noudattaa eettisiä ohjeita, sopimuksia ja säädöksiä sekä aikatauluja. • Noudattaa vaitiolovelvollisuutta sekä tuntee lastensuojelulain mukaisen ilmoitusvelvollisuuden.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • Noudattaa työssään ammattietiikkaa ja toimii kehittäen ammatillista identiteettiään.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • Toimii opiskelu- ja työyhteisön arvojen, tavoitteiden, eettisten ohjeiden, sopimusten ja säädösten mukaisesti vaihtelevissa tilanteissa. • Perustelee tekemänsä ratkaisut. Sitoutuu varhaiskasvatuksen arvoihin.

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • Pukeutuu asianmukaisesti ja huolehtii työympäristönsä siisteydestä ja puhtaudesta. • Hallitsee EA-1 –tasoiset ensiaputaidot. • Toimii varhaiskasvatuksen turvallisuusohjeiden mukaisesti. • Työskentelee pääsääntöisesti ergonomisesti.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • Pukeutuu asianmukaisesti ja huolehtii työympäristönsä siisteydestä ja puhtaudesta. • Hallitsee EA-1 –tasoiset ensiaputaidot. • Tuntee ja noudattaa varhaiskasvatuksen ja seurakunnan turvallisuusohjeita. • Ylläpitää työ- ja toimintakykyään.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • Pukeutuu asianmukaisesti ja huolehtii työympäristönsä siisteydestä ja puhtaudesta. • Hallitsee EA-1 –tasoiset ensiaputaidot. • Tunnistaa työympäristöön ja materiaaleihin liittyvät vaarat ja terveyshaitat sekä tiedottaa havaitsemistaan vaaroista ja riskeistä. • Työskentelee ergonomisesti oikein.

7.6. Matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen, 9 osp

Tutkinnon osan tulee sisältää kaikkien kolmen osa-alueen pakolliset osaamistavoitteet (yhteensä 6 osaamispistettä). Lisäksi tutkinnon osan tulee sisältää valinnaisia osaamistavoitteita miltä tahansa osa-alueelta tai osa-alueilta siten, että opiskelijalle kertyy yhteensä 9 osaamispisteen edestä matemaattis-luonnontieteellistä osaamista.

Matematiikka

Matematiikka

Pakolliset osaamistavoitteet, 3 osp

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Peruslaskutoimituksien ja prosenttilaskujen to- teuttaminen sekä mittayksiköiden muuntaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> laskee tavanomaisimmat työtehtäviin ja arkielämään liittyvät laskutoimitukset
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> suorittaa sujuvasti ammattiin ja arkielämään liittyvät laskutoimitukset
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> soveltaa ammattialalla ja arkielämään tarvittavia laskutoimituksia ja arvioi tulosten tarkkuustasoa

Pinta-alojen ja tilavuuksien laskeminen, geometrian soveltaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> laskee tavanomaisimmat pinta-ala- ja tilavuuslaskutoimitukset
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> laskee sujuvasti tavanomaisimmat pinta-ala- ja tilavuuslaskutoimitukset
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> soveltaa työtehtäviin pinta-ala- ja tilavuuslaskutoimituksia ja arvioi tuloksia

Matemaattisten ongelmien ratkaiseminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee työtehtäviin liittyvät keskeiset matemaattiset ongelmat hyödyntäen yksinkertaisia laskutoimituksia
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> ratkaisee ammattiin liittyviä ongelmia matemaattisten menetelmien avulla
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> soveltaa matemaattisia menetelmiä ammattialaan liittyvien ongelmien ratkaisussa ja asettelussa sekä arvioi tulosten luotettavuutta ja tarkkuustasoa

Matemaattisten tulosten oikeellisuuden varmistaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> varmistaa yksinkertaisten laskelmien oikeellisuuden
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> varmistaa laskelmien oikeellisuuden
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> varmistaa monipuolisten laskelmien oikeellisuuden ja suuruusluokan

Laskimen ja muiden apuvälineiden käyttäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää laskinta ja muita apuvälineitä työtehtäviin liittyvien matemaattisten perustehtävien ratkaisemiseen.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää sujuvasti laskinta ja muita apuvälineitä ammattialaan liittyvien ongelmien ratkaisemiseen.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • hyödyntää monipuolisesti ja tehokkaasti laskimen ja muiden apuvälineiden ominaisuuksia ammattialaan liittyvien ongelmien ratkaisemiseen.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Matemaattisten lausekkeiden käyttäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää yksinkertaisia matemaattisia lausekkeitä
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • muodostaa ja käyttää yksinkertaisia matemaattisia lausekkeitä
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • muodostaa ja käyttää matemaattisia lausekkeitä

Yhtälöiden, lausekkeiden, taulukoiden ja piirrosten käyttäminen alakohtaisissa tehtävissä	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ohjeen mukaan yhtälöitä, lausekkeitä, taulukoita ja piirroksia alakohtaisissa tehtävissä
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää yhtälöitä, lausekkeitä, taulukoita ja piirroksia alakohtaisissa tehtävissä
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää soveltaen yhtälöitä, lausekkeitä, taulukoita ja piirroksia alakohtaisissa tehtävissä

Talousmatematiikan soveltaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee yksinkertaisia kustannus- ja kannattavuusvertailuja käyttäen talousmatematiikkaa
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • tekee kustannus- ja kannattavuusvertailuja käyttäen talousmatematiikkaa
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee kustannus- ja kannattavuusvertailuja käyttäen talousmatematiikkaa ja tekee vertailujen pohjalta perusteltuja johtopäätöksiä

Matemaattisten tulosten oikeellisuuden varmistaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • varmistaa yksinkertaisten laskelmien oikeellisuuden
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • varmistaa laskelmien oikeellisuuden
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • varmistaa monipuolisten laskelmien oikeellisuuden ja suuruusluokan

Tiedon kerääminen ja ryhmitteleminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> kerää graafista ja taulukoitua tietoa eri lähteistä.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> kerää ja ryhmittelee tietoa tarpeen mukaan, käyttäen lähteenä tilastoja, taulukoita ja graafisia esityksiä.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> kerää tietoa monipuolisesti ja soveltaen ja käyttäen tiedonlähteenä tilastoja, taulukoita ja graafisia esityksiä ja ryhmittelee niiden pohjalta tietoa erilaisiin tarpeisiin.

Fysiikka ja kemia

Fysiikka ja kemia

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Fysiikan käsitteiden, ilmiöiden ja lainalaisuuksien soveltaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tuntee fysiikan käsitteitä ja lainalaisuuksia niin, että pystyy työtehtävissään ottamaan huomioon niihin liittyvät ilmiöt, mutta tarvitsee joissakin kohdin ohjausta
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> tuntee fysiikan käsitteitä ja lainalaisuuksia niin, että pystyy työtehtävissään ottamaan huomioon niihin liittyvät ilmiöt
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> tuntee fysiikan käsitteitä ja lainalaisuuksia niin, että pystyy työtehtävissään itsenäisesti ottamaan huomioon niihin liittyvät ilmiöt

Kemiallisten aineiden ja niiden ominaisuuksien huomioon ottaminen työssä	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ottaa huomioon työssään käytettävien tavallisimpien kemiallisten aineiden ominaisuudet, reaktiot ja ympäristöriskit niin, ettei vaaranna omaa, muiden eikä ympäristön turvallisuutta, mutta tarvitsee jonkin verran ohjausta
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> ottaa huomioon työssään käytettävien tavallisimpien kemiallisten aineiden ominaisuudet, reaktiot ja ympäristöriskit niin, ettei vaaranna omaa, muiden eikä ympäristön turvallisuutta
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> ottaa omatoimisesti huomioon työssään käytettävien tavallisimpien kemiallisten aineiden ominaisuudet, reaktiot ja ympäristöriskit niin, ettei vaaranna omaa, muiden eikä ympäristön turvallisuutta ja opastaa muitakin turvalliseen työskentelyyn

Kemikaalien säilyttäminen, käsittely ja hävittäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käsittelee, säilyttää ja hävittää oikein työtehtävissään tarvittavia kemikaaleja, mutta tarvitsee osin ohjausta.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • käsittelee, säilyttää ja hävittää oikein työtehtävissään tarvittavia kemikaaleja.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • käsittelee, säilyttää ja hävittää oikein työtehtävissään tarvittavia kemikaaleja toimien itsenäisesti ja sujuvasti.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Lämpöopin, mekaniikan ja sähköopin lainalaisuuksien tunteminen ja huomioon ottaminen työssä	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tuntee lämpöopin, mekaniikan ja sähköopin lainalaisuuksia niin, että ottaa työtehtävissään huomioon niihin liittyvät ilmiöt, mutta tarvitsee joissakin kohdin ohjausta
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • tuntee lämpöopin, mekaniikan ja sähköopin lainalaisuuksia niin, että ottaa työtehtävissään huomioon niihin liittyvät ilmiöt
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • tuntee lämpöopin, mekaniikan ja sähköopin lainalaisuuksia niin, että ottaa työtehtävissään itsenäisesti huomioon niihin liittyvät ilmiöt

Ainoseosten valmistaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • laskee ohjattuna pitoisuuksia ja aineiden määriä myös reaktioyhtälöiden avulla sekä hankkii ohjeen mukaan tietoa kemikaalien käyttöturvallisuustiedotteista
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • laskee pitoisuuksia ja aineiden määriä myös reaktioyhtälöiden avulla sekä hankkii tietoa kemikaalien käyttöturvallisuustiedotteista
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • laskee itsenäisesti ja joustavasti pitoisuuksia ja aineiden määriä myös reaktioyhtälöiden avulla erilaisissa työtilanteissa eri tietolähteistä hankkimansa tiedon mukaan

Havainnointi ja mittaaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa mittaukset ja kokeellisen havainnoinnin käyttäen tavallisimpia menetelmiä ja välineitä ohjatussa työtilanteessa
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa mittaukset ja kokeellisen havainnoinnin käyttäen tavallisimpia menetelmiä ja välineitä omatoimisesti
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää mittauksiin ja kokeelliseen havainnointiin sopivimpia menetelmiä ja välineitä sujuvasti ja toteuttaa työnsä järjestelmällisesti ja huolellisesti

Mittaustulosten kerääminen, käsittely ja analysointi	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> kerää mittaus- ja kokeellisen työskentelyn tulokset, esittää ne mahdollisilla kuvaajilla ja taulukoilla ja laskee niistä lopullisen tuloksen, mutta tarvitsee joissakin asioissa ohjausta
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> kerää mittaus- ja kokeellisen työskentelyn tulokset, esittää ne kuvaajilla ja taulukoilla ja laskee niistä lopullisen tuloksen analysoinnin jälkeen
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> kerää itsenäisesti mittaus- ja kokeellisen työskentelyn tulokset, esittää ne kuvaajilla ja taulukoilla ja laskee niistä lopullisen tuloksen analysoinnin jälkeen

Mittaustulosten luotettavuuden, tarkkuuden ja mielekkyyden arviointi	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> arvioi mittaustulosten luotettavuutta ja määrittelee joitakin virhetekijöitä sekä ilmoittaa tuloksen oikealla tarkkuudella, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> arvioi mittaustulosten luotettavuutta ja määrittelee virhetekijöitä sekä ilmoittaa tuloksen oikealla tarkkuudella.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> arvioi itsenäisesti mittaustulosten luotettavuutta ja määrittelee virhetekijät sekä ilmoittaa tuloksen oikealla tarkkuudella.

Tieto- ja viestintäteknikka sekä sen hyödyntäminen

Tieto- ja viestintäteknikka sekä sen hyödyntäminen

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Tieto- ja viestintäteknikan sovellusten käyttäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> käyttää tarvitsemiaan sovelluksia mutta tarvitsee ajoittain ohjausta
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> käyttää sujuvasti tarvitsemiaan sovelluksia
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää sovelluksia monipuolisesti eri tilanteiden ja tarpeiden mukaan

Ohjeiden ja oppaiden käyttäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> käyttää ohjeita ja oppaita, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> käyttää sujuvasti ohjeita ja oppaita
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää sujuvasti ohjeita ja oppaita ja ratkaisee niiden avulla erilaisia ongelmia

Verkkoidentiteetin ja yksityisyyden suojaaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • luo ohjattuna verkkoidentiteetin sekä arvioi sen käyttöön liittyviä riskejä ja suojautumismenetelmiä • luo verkkoidentiteetin, arvioi sen käyttöön liittyviä riskejä ja valitsee laitteisiin ja käyttötapoihin sopivat suojautumismenetelmät • osaa valita turvallisen tavan maksuliikenteelle kotimaassa
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • luo verkkoidentiteetin sekä arvioi sen käyttöön liittyviä riskejä ja suojautumismenetelmiä • valitsee tilanteeseen sopivan verkkoyhteyden suojaustason • osaa valita turvallisen tavan koti- ja ulkomaiselle maksuliikenteelle
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • luo verkkoidentiteetin, arvioi sen käyttöön liittyviä riskejä ja valitsee laitteisiin ja käyttötapoihin sopivat suojautumismenetelmät • valitsee erilaisiin tilanteisiin sopivan verkkoyhteyden suojaustason • osaa valita tilanteeseen sopivan turvallisen tavan koti- ja ulkomaiselle maksuliikenteelle

Ohjeiden ja määräysten noudattaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa toiminnassaan tekijänoikeus-, tietoturva- ja tietosujoaohjeita ja -määräyksiä, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta • noudattaa verkonkäytön etikettiä
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa itsenäisesti tekijänoikeus-, tietoturva- ja tietosujoaohjeita ja -määräyksiä • noudattaa verkonkäytön etikettiä
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa itsenäisesti tekijänoikeus-, tietoturva- ja tietosujoaohjeita ja -määräyksiä, pitää tietojaan ajan tasalla ja ohjaa tarvittaessa muita • noudattaa verkonkäytön etikettiä

Tiedostojen säilyttäminen ja lähettäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • osaa käyttää yleisimpiä tiedostojen säilytys- ja lähetyksimuotoja.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee tarkoituksenmukaiset tiedostojen säilytys- ja lähetyksimuodot.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee tarkoituksenmukaiset tiedostojen säilytys- ja lähetyksimuodot huomioiden tietoturvan.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Ammattialakohtaisten tietojärjestelmäsovelluksien hyödyntäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hakee tietoa itselleen uusista ammattialalla käytettävistä tietojärjestelmäsovelluksista
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • hakee tietoa ammattialalle kehitteillä olevista tietojärjestelmäsovelluksista
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • hakee tietoa aktiivisesti ammattialalla tapahtuvasta tietojärjestelmäsovellusten kehittymisestä

Laitteiden ja sovellusten käyttöön ottaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa käyttöön itselleen uusia laitteita ja sovelluksia mutta tarvitsee ajoittain ohjausta
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa sujuvasti käyttöön itselleen uusia laitteita ja sovelluksia
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa sujuvasti käyttöön itselleen uusia laitteita ja sovelluksia ja pystyy tarvittaessa opastamaan muita

Sähköisen median hyödyntäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hakee alaansa liittyvää tietoa, toimii tv-verkkoja hyödyntävissä verkostoissa ja arvioi löytämänsä tiedon käyttöarvoa, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • hakee alaansa liittyvää tietoa, toimii tv-verkkoja hyödyntävissä verkostoissa ja arvioi löytämänsä tietoa kriittisesti
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • hakee monipuolisesti alaansa liittyvää tietoa ja toimii aktiivisesti tv-verkkoja hyödyntävissä verkostoissa ja arvioi löytämänsä tietoa kriittisesti

Digitaalisen materiaalin hyödyntäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää digitaalisia materiaaleja osaamisensa ja ammattitaitonsa kuvaamiseen tarvitun ajoittain ohjausta.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää digitaalisia materiaaleja osaamisensa ja ammattitaitonsa kuvaamiseen ja hyödyntää niitä työnhaussa.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • kuvaa ammatillista osaamistaan monipuolisesti digitaalisilla materiaaleilla ja hyödyntää niitä tehokkaasti työnhaussa.

7.7. Monikulttuurisessa työympäristössä toimiminen, 15 osp

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja

- syventää tietämystään uskonnoista ja kulttuureista sekä osallistuu kansainvälisyyskasvatukseen
- tarkastelee omaa kulttuuriaan, uskontoaan ja arvojaan suhteessa erilaisuuteen
- hallitsee valmiuksia kohdata erilaisista taustoista tulevia lapsia ja perheitä ja toimimaan rakentavasti vuorovaikutustilanteissa.
- tiedostaa arvojen ja asenteiden merkitystä monikulttuurisissa vuorovaikutustilanteissa
- järjestää toimintaa monikulttuurisessa työympäristössä
- luo suvaitsevan ja kannustavan ilmapiirin vuorovaikutustilanteissa
- tuntee maahanmuuttajien kotoutumisprosessin
- osaa tukea maahanmuuttajalapsen ja -perheen kotoutumista arjen tilanteissa
- tuntee maahanmuuttajalasten suomen/ruotsin kielen kehittämisen ja kouluvalmiuksien tukemisen periaatteita.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa toimien monikulttuurisessa työympäristössä, jossa on kielelliseltä, etniseltä tai kulttuuriselta taustaltaan erilaisia lapsia, heidän vanhempiaan tai työntekijöitä. Hän suunnittelee ja toteuttaa yhdessä toisten kanssa toimintaa, jossa hänen oman kulttuurinsa toimintatavat ja järjestelmät ilmenevät suhteessa muihin kulttuureihin.

Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/työkohdessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

Arviointi

1. TYÖPROSESSIN HALLINTA

Monikulttuurisen toiminnan suunnittelu, toteutus ja toiminnan ohjaaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Suunnittelee ja toteuttaa monikulttuurista toimintaa ohjatusti kohderyhmän ja erilaiset kulttuurit huomioon ottaen.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Suunnittelee ja toteuttaa monikulttuurista toimintaa ottaen huomioon kohderyhmän ja erilaiset kulttuurit.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Suunnittelee ja toteuttaa itsenäisesti työympäristönsä ja kohderyhmän erityispiirteet huomioon ottaen toimintaa, jonka tavoitteena on kulttuurien välisen ymmärryksen lisääminen ja/tai vähemmistökulttuurien osallisuuden vahvistaminen.

Eettinen ja arvokasvatus	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Osallistuu eettisen ja arvokasvatuksen toteuttamiseen. Tunnistaa omia arvojaan ja asenteitaan.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Ohjaa lapsia keskustelun avulla erilaisuuden hyväksymiseen. Pohtii omia arvojaan ja asenteitaan sekä niiden merkitystä vuorovaikutustilanteisiin.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Kehittää työskentelytapojaan tiedostamiensa arvojen ja asenteiden pohjalta.

Maahanmuuttajien kotoutumisprosessin tukeminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Tukee maahanmuuttajalapsen sopeutumista ryhmään.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Tukee lasta ja perhettä arjen tilanteissa ymmärtäen kotoutumisprosessin merkityksen.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Osallistuu maahanmuuttajien kotoutumisprosessin toteuttamiseen yhteistyöverkostossa toisten kanssa.

Oman toiminnan arviointi ja kehittäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Ottaa vastaan palautetta ja arvioi toimintaansa.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Arvioi ja kehittää toimintaansa palautteen pohjalta.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Kehittää työtään. Tiedostaa omat vahvuutensa ja kehittämisaalueensa.

2. TYÖMENETELMIEN, -VÄLINEIDEN JA MATERIAALIN HALLINTA

Toiminnan ohjaaminen monikulttuurisessa työympäristössä	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Käyttää yhdessä sovittuja menetelmiä toiminnan ohjauksessa monikulttuurisessa työympäristössä.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Käyttää sopivia menetelmiä toiminnan ohjauksessa monikulttuurisessa työympäristössä.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Käyttää itsenäisesti ja monipuolisesti sopivia menetelmiä toiminnan ohjauksessa monikulttuurisessa työympäristössä.

Suvaitsevan ja kannustavan ilmapiirin luominen vuorovaikutustilanteissa	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Edistää suvaitsevan ja kannustavan ilmapiirin luomista vuorovaikutustilanteissa.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Luo suvaitsevan ja kannustavan ilmapiirin vuorovaikutustilanteissa Ohjaa lapsia keskustellen ja omalla esimerkillään suvaitsevaisuuteen
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Luo aktiivisesti myönteistä, suvaitsevaa ja kannustavaa ilmapiiriä. Ohjaa lapsia suvaitsevaisuuteen erilaisin menetelmin.

Kansainvälisyyskasvatus	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Tuntee kansainvälisyyskasvatuksen periaatteita ja ottaa niitä huomioon toiminnassaan.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Suunnittelee ja toteuttaa kansainvälisyyskasvatusta.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Kehittää ja arvioi kansainvälisyyskasvatusta työryhmän jäsenenä.

3. TYÖN PERUSTANA OLEVAN TIEDON HALLINTA

Kulttuurien ja uskontojen tuntemus	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Toimii eri kulttuurien ja uskontojen ominaispiirteitä ja tapoja ymmärtävällä tavalla.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Käyttää työssään tietoa erilaisten kulttuurien ja uskontojen pääpiirteistä ja tavoista.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Ottaa työn suunnittelussa ja toteutuksessa (mm. ohjausmenetelmien valinnassa) huomioon ryhmän erilaiset kulttuuriset, uskonnolliset ja yhteiskunnalliset viitekehykset.

Kulttuuri-identiteetin huomioon ottaminen työn lähtökohtana	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Hyödyntää työssään tietoa suomalaisesta kulttuurista, uskonnollisuudesta ja yhteiskunnan tavoista.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Soveltaa toiminnassaan tietoa suomalaisesta kulttuurista, uskonnollisuudesta ja yhteiskunnan tavoista (esim. juhlaperinne, luonto).
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Soveltaa toiminnassaan tietoa omasta kulttuuriperinteestä sekä uskonnon ja yhteiskunnan arvoista ja arjesta. Perustelee ratkaisunsa tiedolla.

Erilaisista maista ja taustakulttuureista tulevien lasten ja perheiden tilanteen huomioon ottaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Ottaa myönteisellä tavalla lapsen ja perheiden kanssa toimiessaan huomioon Suomessa vaikuttavat muut kulttuurit ja uskonnot.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Toimii lapsen ja perheen uskontoa sekä kulttuuri-identiteettiä ymmärtäen ja toimii tilanteen vaativalla tavalla.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Ottaa toiminnassaan huomioon kristilliset ja muiden uskontojen perinteestä nousevat arvot, toimintatavat ja käyttäytymissäännöt. Perustelee toimintansa teorialiedolla.

Maahanmuuttajien kotoutumisprosessin ja tukijärjestelmien tunteminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Tietää kotoutumisprosessia ja kotoutumista edistävät palvelu- ja tukitoimet ja neuvoo niiden pariin.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Vahvistaa yksilön osallisuutta tavoitteena hänen kotoutumisensa. Ottaa huomioon kotoutumisen merkityksen yksilölle sekä oman roolinsa osallisuuden lisäämisessä.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Tukee yksilön kotoutumisprosessia. Ottaa huomioon kotoutumisen yhteiskunnallisen merkityksen ja ohjaa maahanmuuttajia palvelujen piiriin.

Maahanmuuttajalasten suomen-/ruotsin kielen taidon kehittäminen ja kouluvalmiuksien tukeminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Tuntee maahanmuuttajalasten suomen-/ruotsin kielen taidon sekä kouluvalmiuksien tukemisen periaatteita.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Soveltaa tietoa maahanmuuttajalasten suomen-/ruotsin kielen taidon sekä kouluvalmiuksien kehittämisestä..
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Soveltaa monipuolisesti tietoa maahanmuuttajalasten suomen-/ruotsin kielen taidon sekä kouluvalmiuksien kehittämisestä.

4. ELINIKÄISEN OPPIMISEN AVAINAIDOT

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • Toimii monikulttuurisissa vuorovaikutustilanteissa. • Toimii erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja ryhmässä ja pyytää apua tarvittaessa. • Selviytyy auttavasti ohjaustilanteissa suomen kielen lisäksi joko toisella kotimaisella kielellä tai yhdellä vieraalla kielellä.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • Toimii tilanteen vaatimalla tavalla omassa työyhteisössään erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. • Toimii erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä ja ryhmässä. • Toimii ottaen huomioon erilaiset voimavarat ja riskitekijät vuorovaikutustilanteissa. • Selviytyy tavanomaisista ohjaustilanteista suomen kielen lisäksi joko toisella kotimaisella tai yhdellä vieraalla kielellä.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • Toimii oma-aloitteisesti edistäen erilaisuudelle avointa, turvallista ja rohkaisevaa ilmapiiriä. • Ilmaisee selkeästi asiansa ja tuo rakentavasti esille erilaisia näkökantoja. • Tukee ja auttaa muita työssä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. • Käyttää ohjaustilanteissa suomen kielen lisäksi toista kotimaista kieltä tai yhtä vierasta kieltä sujuvasti.

7.8. Palvelujen tuottaminen, 15 osp

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja

- osaa suunnitella, arvioida ja kehittää itsenäisesti tavoitteellisia toimintakokonaisuuksia tai sen osia kohderyhmän mukaisesti
- osaa toimia alan palveluita suunnittelevan, toteuttavan ja arvioivan työryhmän jäsenenä
- tuntee palveluiden tuotteistamisen keskeiset menetelmät ja osaa käyttää niitä.
- huomioi käytettävissä olevat resurssit ja toiminnan tuottavuuden.
- osaa laatia markkinointisuunnitelmia ja hoitaa itsenäisesti markkinointia.
- suunnittelee alan palveluita ympäristövastuullisesti.
- osaa arvioida palvelun laatua.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa toimien työryhmän jäsenenä palvelujen tuottamisessa. Hän tuottaa jonkin lapsi- ja perhetyön alaan liittyvän palvelun tai tapahtuman, tiedottaa siitä ja arvioi sitä. Hän kuvaa tuotteistamansa palvelun ja jakaa sen osiin tai prosesseihin.

Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/työkohdeissa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

Arviointi

1. TYÖPROSESSIN HALLINTA

Palvelujen suunnitteleminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • määrittelee kohderyhmän tarkoituksenmukaisesti palvelua tuotteistavan ryhmän kanssa.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee palveluja ohjattuna. • hankkii tietoa kohderyhmän tarpeista.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee palveluja itsenäisesti työryhmän jäsenenä. • suuntaa toimintaa joustavasti kohderyhmän tarpeiden mukaisesti.

Tuotteistamisen rakentaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> osallistuu palvelun tuotteistamiseen
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> vaikuttaa palvelun tuotteistamiseen, sen keskeisiin menetelmiin ja tavoitteisiin
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> esittää vaihtoehtoja tai ratkaisuja palvelun rakentumisen prosessissa.

Arviointi	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> osallistuu palvelun arviointiin yhteistyöryhmässä.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> ottaa kantaa arviointiin ja sen keskeisiin kohteisiin. suunnittelee asiakaspalautteen keräämisen.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> esittää arvioinnin kohteita. hankkii asiakaspalautetta ja hyödyntää sitä.

Taloudellinen toiminta	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> laatii ohjeiden mukaan budjetin.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> seuraa budjetin toteutumista. ottaa huomioon taloudelliset tekijät palvelun tuottamisessa.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää budjettia työvälineenä. suunnittelee ohjattuna palvelun rahoitusvaihtoehtoja.

2. TYÖMENETELMIEN, -VÄLINEIDEN JA MATERIAALIN HALLINTA

Toimintaympäristön hahmottaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työryhmässä toimiessaan huomioon toimintaympäristön asettamat reunaehdot.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> ehdottaa ja suunnittelee toimintaympäristöön sopivia toimintamuotoja.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> tarkastelee palvelua kokonaistaloudellisesta näkökulmasta.

Palvelujen markkinointi	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> osallistuu palvelun markkinointia suunnittelevan ryhmän toimintaan.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> laatii markkinointisuunnitelman palvelulle tai sen osalle.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> markkinoi palveluja itsenäisesti, suunnittelee esitteitä ja arvioi markkinointia. ottaa huomioon erilaisten ryhmien tarpeet ja kanavat markkinoinnissa.

3. TYÖN PERUSTANA OLEVAN TIEDON HALLINTA

Lakien ja säädösten tunteminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ottaen huomioon palveluiden tuottamiseen ja tuotettavaan palveluun vaikuttavia lakeja sekä säädöksiä.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • informoi työryhmää palvelumuotoon vaikuttavista laeista ja säädöksistä sekä selvittää käytännön toimenpiteitä lupakäytännöissä.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • soveltaa tarvittavia lakeja ja säädöksiä palvelujen suunnittelussa ja toteuttamisessa.

Tuotteistamisprosessin tunteminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää tuotteistamisen periaatteita
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • soveltaa monipuolisesti tuotteistamisen periaatteita yksittäiseen palveluun
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • tietää miten tuotteet kuvataan ja dokumentoidaan

4. ELINIKÄISEN OPPIMISEN AVAINAIDOT

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa huomioon palvelun turvallisuusmääräykset
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • ennakoi turvallisuusriskejä.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa määräykset ja turvallisuusriskit huomioon palvelun toteuttamistapoja suunniteltaessa

Ammattietiikka	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa alan eettisiä ohjeita ja tuntee alan arvoperustan, noudattaa sopimuksia ja aikatauluja.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa alan eettisiä ohjeita ja toimii alan arvoperustan mukaan.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii alan arvojen, tavoitteiden, eettisten ohjeiden, sopimusten ja säädösten mukaisesti vaihtelevissa tilanteissa. • ottaa huomioon oman alansa eettisiä ongelmatilanteita ja niiden vaikutuksia.

7.9. Perhelähtöinen ja yhteisöllinen kasvatustyö, 40 osp

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja

- toimii kasvatuskumppanuuden periaatteiden mukaan yhdessä vanhempien kanssa lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi
- kunnioittaa vanhempia lapsen ensisijaisina kasvattajina ja osaa toimia perheen lähtökohdista käsin sekä tukea vanhemmuuden iloa
- tuntee lapsi- ja perhetyön arvopohjan ja toiminnan lähtökohdat ja soveltaa niitä eri toimintaympäristöissä
- kohtaa vanhemmat ja omaa valmiuksia keskustella perheiden kanssa sekä kristillisiin, muihin uskonnollisiin ja katsomuksellisiin että erilaisiin arvoihin liittyvistä kysymyksistä
- toimii yhdessä perheiden kanssa yhteisöllisyyttä tukien
- ottaa huomioon toiminnassaan erilaiset ja erilaisissa elämäntilanteissa olevat perheet
- tuntee perusasiat perhe- ja lähisuhdeväkivallan vaikutuksista
- osaa toimia tilanteeseen sopivalla tavalla vuorovaikutustilanteissa
- tuntee yhteiskunnan ja kirkon toimintaa ja päätöksentekoa
- osaa kohdata tukea tarvitsevan lapsen ja perheen
- osaa toimia perhepalveluiden yhteistyöverkostoissa
- osaa arvioida varhaiskasvatuksen yritystoiminnan mahdollisuuksia
- toimii monikulttuurisen kasvatustyön periaatteiden mukaisesti
- tuntee vaihtoehtoisia pedagogisia suuntauksia.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa kattavasti ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa toimien yhdessä vanhempien kanssa. Hän järjestää yhteistyössä muiden kanssa perheille suunnattua toimintaa kuten juhlia, retkiä, perhetapahtumia tai vanhempaintapahtumia.

Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/työkohdteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla

Arviointi

1. TYÖPROSESSIN HALLINTA

Perheen kanssa tehtävän yhteistyön suunnittelu ja toteutus	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Osallistuu perheen kanssa tehtävän yhteistyön suunnitteluun ja toteutukseen.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Suunnittelee ja toteuttaa perheen kanssa tehtävää yhteistyötä kasvatuskumppanuuden periaatteiden mukaisesti.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Suunnittelee ja toteuttaa perheen kanssa tehtävää yhteistyötä perustellusti kasvatuskumppanuuden periaatteiden mukaisesti. Käyttää palautetta suunnittelun perustana.

Arvokasvatus	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Kohtaa eri kulttuuri- ja arvotaustasta tulevan lapsen ja perheen luontevalla tavalla.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Toimii ammatillisesti ja luontevasti kohdatessaan perheiden erilaiset arvot, elämäkatsomukset ja kasvatusnäkemykset.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Ottaa toiminnassaan huomioon erilaiset kulttuuritaustat ja katsomukset. Kannustaa ja rohkaisee perhettä sen arvojen mukaiseen toimintaan.

Perheiden kristillisen/muuhun uskontoon tai katsomukseen liittyvän kasvatuksen tukeminen perhetyössä	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Osallistuu perheiden rohkaisemiseen ja tukemiseen kristillisen/muuhun uskontoon tai katsomukseen liittyvän kasvatuksen toteuttamiseen.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Suunnittelee ja toteuttaa perheiden kristillisen/muuhun uskontoon tai katsomukseen liittyvän kasvatuksen tukemista. Kohtaa perheiden erilaiset arvot, elämäkatsomukset ja kasvatusnäkemykset ammatillisesti.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Suunnittelee ja toteuttaa perheiden kristillisen/muuhun uskontoon tai katsomukseen liittyvän kasvatuksen tukemista elämyksellisesti ja luovasti perheen tarpeet huomioon ottaen.

Yhdessä perheiden kanssa toimiminen sekä yhteisöllisyyden ja osallisuuden tukeminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Osallistuu perheiden kanssa järjestettävään toimintaan ja yhteisöllisyyden tukemiseen.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Suunnittelee ja toteuttaa perheiden kanssa toteutettavaa toimintaa perhelähtöisesti. Kannustaa perheitä keskinäiseen vuorovaikutukseen ja tukeen sekä vanhemmuuden ilon kokemiseen.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Arvioi, kehittää ja tukee perheiden osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Tukee vanhempia kokemaan myönteisesti lapsen merkityksen elämän sisältönä.

Erilaisten ja erilaisissa elämäntilanteissa olevien sekä erityistä tukea tarvitsevien perheiden kohtaaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Osallistuu erilaisten ja erilaisissa elämäntilanteissa olevien perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Toimii yhteistyössä perheen kanssa sen kehitysvaiheen ja elämäntilanteen huomioon ottaen. Kohtaa tukea tarvitsevan lapsen ja perheen.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Toimii perhelähtöisesti ottaen huomioon perheiden erilaisuuden, elämäntilanteen ja erityisen tuen tarpeen. Tietää, miten ottaa puheeksi huolen kysymyksiä.

Työyhteisössä ja perhepalveluiden yhteistyöverkostoissa toimiminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Osallistuu moniammatilliseen yhteistyöhön.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Osallistuu toimintaan perhepalveluiden yhteistyöverkostoissa. Toimii tilanteen vaatimalla tavalla ja vastuullisesti.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Toimii aloitteellisesti, suunnitelmallisesti ja vastuullisesti yhteistyöverkostoissa.

Oman toiminnan arviointi ja kehittäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Arvioi omaa työtään ja muuttaa toimintaansa ohjeiden mukaisesti.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Ottaa vastaan palautetta ja arvioi omaa työtään.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Arvioi ja kehittää työtään siitä saadun palautteen pohjalta. Hyödyntää myös muiden ammattitaitoa ja kokemusta.

2. TYÖMENETELMIEN, -VÄLINEIDEN JA MATERIAALIN HALLINTA

Perhetyön menetelmien tuntemus	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Osallistuu perhetyöhön käyttäen tavallisimpia perhetyön menetelmiä.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Käyttää perhetyön menetelmiä tilanteeseen sopivalla tavalla perheiden tarpeista lähtien.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Käyttää perhetyön erilaisia menetelmiä monipuolisesti.

Perheiden kanssa tehtävässä yhteistyössä käytettävien välineiden tunteminen ja tieto- ja viestintätekniikan hyödyntäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Käyttää perheiden kanssa tehtävässä yhteistyössä käytettäviä tarvittavia tavanomaisia tieto- ja viestintätekniisiä välineitä toistuvissa työtilanteissa, tarvitsee ajoittain ohjausta.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Käyttää ammatissa tarvittavia välineitä sekä tieto- ja viestintätekniisiä välineitä asianmukaisesti. Tunnistaa niiden käyttöön liittyvät mahdollisuudet ja haasteet.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Hyödyntää monipuolisesti ammatissaan tarvittavia tieto- ja viestintätekniisiä välineitä.

Viestintä ja mediaosaaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Tunnistaa ja havainnoi muuttuvaa mediaympäristöä ja lasten media-kulttuuria. Selvittää mediakasvatuksen periaatteet.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Soveltaa toiminnassa tietoa viestintätavoista ja mediatuotteista. Toimii mediaan liittyviä mahdollisuuksia ja riskejä tiedostaen.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Soveltaa mediakasvatukseen liittyvää tietouttaan yhteistyössä lasten ja huoltajien kanssa ja käyttää monipuolisesti mediankanavia.

3. TYÖN PERUSTANA OLEVAN TIEDON HALLINTA

Perhetyöhön liittyvien lakien ja asiakirjojen tuntemus. (VASU, VAKE, lastensuojelulaki)	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Tuntee keskeisen perhetyöhön liittyvän lainsäädännön ja asiakirjat siten, että ne ohjaavat hänen toimintaansa.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Ymmärtää perhetyöhön liittyvät asiakirjat ja lainsäädännön ja soveltaa niitä toiminnassaan eri tavoin.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Ymmärtää perhetyöhön liittyvät asiakirjat ja lainsäädännön ja soveltaa niitä toimintaansa vaihtelevissa tilanteissa sekä perustelee ratkaisujaan hankkimansa tiedon perusteella.

Arvopohjan ja toiminnan lähtökohtien tunteminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Tuntee eri toimintaympäristöjen arvopohjan ja lähtökohdat sekä toimii niiden mukaisesti. Tarvitsee ajoittain ohjausta. Osoittaa toiminnallaan, että hän arvostaa lapsuutta tärkeänä elämänvaiheena.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Toimii ymmärtäen oman alan arvoperustan, toiminnan lähtökohdat ja ammattietiikan merkityksen työtehtävässään. Osoittaa toiminnallaan lapsuuden suojelua.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Ymmärtää oman alan arvoperustan, toiminnan lähtökohdat ja ammattietiikan merkityksen työtehtävässään ja soveltaa niitä toiminnassaan. Otaa huomioon varhaiskasvatuksen eettisiä ongelmatilanteita ja niiden vaikutuksia.

Uskontojen ja kulttuurien keskeiset käsitteet ja sisällöt	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Otaa huomioon perheiden kristillisyyteen tai muuhun uskontoon ja kulttuuriin liittyviä tapoja ja käytäntöjä arjessa ja juhlassa.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Soveltaa tietoa perheen kristillisyyteen tai muuhun uskontoon ja kulttuuriin liittyvistä tavoista ja käytännöistä.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Soveltaa tietoa uskonnoista ja kulttuureista sekä perustelee valitsemiinsa ratkaisuja tiedon pohjalta.

Perheen kehitysvaiheiden, erilaisten tarpeiden, vanhemmuuden roolien sekä parisuhteen vaiheiden tunteminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Toimii ymmärtäen perheen kehitysvaiheita ja vanhemmuuden rooleja. Tunnistaa perheen tilanteen ja toimii yhteistyössä ohjattuna sen mukaisesti.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Soveltaa perheen kanssa tehtävässä yhteistyössä tietoa perheen kehitysvaiheesta, erilaisista tarpeista, vanhemmuuden rooleista sekä parisuhteen vaiheista.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Soveltaa vaihtelevissa työtilanteissa vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä tietoa perheen kehitysvaiheesta, erilaisista tarpeista vanhemmuuden rooleista sekä parisuhteen vaiheista. Perustelee ratkaisunsa hankkimansa tiedon pohjalta.

Lapsen ja perheen ongelmatilanteiden ja kriisien huomioon ottaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Tunnistaa lasta ja perhettä kohtaavia tavallisimpia ongelmatilanteita ja ottaa ne ohjeiden mukaan toiminnassaan huomioon. tuntee pääpiirteissään perhe- ja lähisuhdeväkivallan vaikutuksia ja seurauksia eri osapuoliin
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Tuntee lapsen ja perheen tavallisimmat ongelmatilanteet tai kriisit sekä toimii tilanteiden edellyttämällä tavalla. tietää keskeisimmät perhe- ja lähisuhdeväkivallan vaikutukset ja seuraukset eri osapuoliin sekä auttamistahoja
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Perustelee perhetyöhön liittyviä ratkaisuja tiedolla lapsen ja perheen kriiseistä ja soveltaa tietoa vaihtelevissa tilanteissa. tietää, miten ottaa puheeksi perhe- ja lähisuhdeväkivallan tilanteita ja ohjaa avun piiriin

Lapsen ja perheen auttamis- ja tukijärjestelmien hyödyntäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Selvittää tavallisimmat lapsen ja perheen auttamis- ja tukijärjestelmät.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Ottaa toiminnassa huomioon lapsen ja perheen keskeiset auttamis- ja tukijärjestelmät ja ymmärtää niiden merkityksen perheille.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Soveltaa tietoa lapsen ja perheen auttamis- ja tukijärjestelmistä vaihtelevissa tilanteissa.

Yhteiskunnan, kunnan ja kirkon toiminnan ja päätöksenteon tunteminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Ottaa ohjattuna huomioon yhteiskunnan, kunnan ja kirkon keskeistä toimintaa ja päätöksentekoa.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Toimii ottaen huomioon yhteiskunnan, kunnan ja kirkon toiminnan ja päätöksenteon sekä niiden merkityksen työssään.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Soveltaa monipuolisesti tietoa yhteiskunnan, kunnan ja kirkon toiminnasta ja päätöksenteosta työssään.

Perheiden tukeminen terveyttä edistävään liikuntaan	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Kertoo perheille soveltuvista liikuntapalveluista paikkakunnalla.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Ohjaa perheitä liikkumaan yhdessä säännöllisesti niiden omista tarpeista lähtien ja turvallisesti.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Neuvoo perheitä käyttämään paikkakunnan liikuntapalveluja ja perustelee perheille liikunnan terveydellisen merkityksen.

Varhaiskasvatuksen yritystoiminnan tunteminen ja arvioiminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • Toimii tuntien varhaiskasvatuksen tyypillisiä yhteistyökumppaneita. • Arvioi ohjattuna ammattialan yrittäjyyttä ja sen kehittämismahdollisuuksia.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • Toimii ottaen huomioon varhaiskasvatuksen yritystoiminnan rakenteen ja tyypillisiä yhteistyökumppaneita. • Arvioi varhaiskasvatuksen yritystoiminnan vahvuuksia ja kehittämismahdollisuuksia.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • Käyttää hyödykseen varhaiskasvatuksen yritystoiminnan rakenteen, sen kehityssuuntia ja tyypillisiä yhteistyökumppaneita. • Arvioi varhaiskasvatuksen yritystoimintaa ja kehittämismahdollisuuksia yhdessä asiantuntijoiden kanssa.

Monikulttuurisessa kasvatustyössä toimiminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • Toimii ottaen huomioon monikulttuurisen kasvatustyön tavallisimpia erityispiirteitä.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • Ottaa monikulttuurisen kasvatustyön erityispiirteitä huomioon toiminnassaan.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • Toimii monikulttuurista kasvatustyötä tukien ja perustelee toimintansa tiedolla erityispiirteistä.

Vaihtoehtoisten pedagogisten suuntausten tunteminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • Tuntee tavallisimpia vaihtoehtoisia pedagogisia suuntauksia.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • Tuntee keskeiset vaihtoehtoiset pedagogiset suunaukset.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • Soveltaa tietoa vaihtoehtoisista pedagogisista suuntauksista toiminnassaan.

4. ELINIKÄISEN OPPIMISEN AVAINAIDOT

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • Hankkii tietoa ja suunnittelee työtään. • Uusissa ja muuttuvissa työtilanteissa tarvitsee ohjausta ja tukea.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • Hankkii tietoa ohjeiden mukaan. • Selviytyy muuttuvissa ja valintatilanteissa oma-aloitteisesti. • Tietää, miten toimitaan kriisitilanteissa turvallisuusohjeiden mukaisesti.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • Toimii oma-aloitteisesti tiedonhankkijana. • Toimii erilaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisesti ja löytää toiminnalleen vaihtoehtoisia toimintatapoja.

7.10. Sosiaalinen ja kulttuurinen osaaminen, 7 osp

Tutkinnon osan tulee sisältää osaamistavoitteita vähintään yhdeltä siihen kuuluvalta osa-alueelta tai useammalta osa-alueelta siten, että opiskelijalle kertyy yhteensä 7 osaamispisteen edestä sosiaalista ja kulttuurista osaamista. Sosiaalinen ja kulttuurinen osaaminen -tutkinnon osaan voidaan sisällyttää muiden yhteisten tutkinnon osien osa-alueiden valinnaisia osaamistavoitteita. Nämä osaamistavoitteet voivat olla myös koulutuksen järjestäjän päättämiä yhteisten tutkinnon osien osa-alueiden valinnaisia osaamistavoitteita tai opiskelijan aikaisemmin hankkimaa osaamista, joka tukee tutkinnon osan ja sen osa-alueiden osaamistavoitteita.

Kulttuurien tuntemus

Kulttuurien tuntemus

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

- osaa toimia tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden periaatteita noudattaen ja edistää omalta osaltaan tasa-arvoa ja kaikkien yhdenvertaista kohtelua
- osaa toimia, käyttäytyä ja pukeutua tilanteen mukaisesti ja työkuulttuurin edellyttämällä tavalla
- osaa tunnistaa eri kulttuurien peruspiirteitä ja kulttuurista monimuotoisuutta *omalla alallaan*
- osaa ottaa huomioon eri kulttuuriryhmien keskeiset traditiot ja niiden vaikutukset toimintaan *omalla alallaan*
- osaa välittää *oman alan* historiaa, perinteitä ja muuttuneita käytäntöjä sekä vertailla niitä muiden kulttuurien piirteisiin.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden periaatteiden noudattaminen	
Tyydyttävä T1	• kunnioittaa kulttuurista moninaisuutta ja ihmisoikeuksia sekä toimii oikeudenmukaisesti
Hyvä H2	• edistää toiminnallaan yksilöiden ja ihmisryhmien kulttuuristen arvojen, uskomusten ja näkemysten vuorovaikutusta ja ymmärrystä
Kiitettävä K3	• toimii kulttuurienvälisissä ristiriitatilanteissa eettisesti kestäväällä tavalla hyödyntämällä hankkimaansa tietoa ihmisryhmien erilaisista elämänmuodoista

Tehtävän mukaisen toimintakulttuurin toteuttaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa työtehtävän edellyttämän pukeutumisen, käyttäytymisen ja toiminnan vaatimukset
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> ottaa pukeutumisessa, käyttäytymisessä ja toiminnassaan oma-aloitteisesti huomioon työpaikan toimintakulttuurin vaatimukset
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> kehittää päivittäisissä työtehtävissään työpaikan toimintakulttuurin edellyttämiä toimintatapoja ja -käytäntöjä

Kulttuurien peruspiirteiden ja monimuotoisuuden tunnistaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> havaitsee arkipäivän elämään liittyviä kulttuurisia käytäntöjä ja huomaa niiden vaikutuksia toiminnassa
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa kulttuurisen monimuotoisuuden ja sen vaikutuksia toimintatapoihin
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa omaehtoisesti kulttuurista monimuotoisuutta ja toimii luontevasti ja aloitteellisesti kulttuurienvälisissä tilanteissa

Kulttuurien erityispiirteiden huomioon ottaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> toimii työssään ohjattuna erilaisten kulttuuristen käytäntöjen edellyttämällä tavalla
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> ottaa huomioon työtehtävissään kulttuurisen monimuotoisuuden edellyttämät toimintatavat
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> ottaa omassa toiminnassaan huomioon kulttuurisen monimuotoisuuden ja kehittää sen pohjalta toimintaansa

Perinteiden ja käytäntöjen kehittäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> havaitsee muutoksia oman alan käytännöissä ja tunnistaa erilaisia kulttuurisia ongelmanratkaisutapoja.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa oman alan historiaa, lähestymistapoja ja käytäntöjä sekä vertailee niitä eri kulttuurien kesken.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> kehittää oman alansa käytäntöjä ja lähestymistapoja perinteiden ja kulttuurivaikutteiden pohjalta.

Taide ja kulttuuri

Taide ja kulttuuri

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

- osaa tunnistaa taiteen ja kulttuurin eri ilmenemismuotoja ja hyödyntää niitä
- osaa tutkia, ilmaista ja tulkita kulttuurista todellisuutta (esimerkiksi musiikin, tanssin, teatterin, kirjallisuuden, median, kuvataiteen tai käsityön keinoin)

- osaa arvioida ja soveltaa monimuotoista suomalaista kulttuuriperintöä ja *oman alan* vaikiintuneita käytäntöjä
- osaa noudattaa kulttuurisesti kestävästä kehityksen periaatteita ja ymmärtää valintojensa kulttuuriset vaikutukset
- osaa kehittää taiteelle ominaisten esittämisen tapojen ja materiaalien, oman ilmaisun, suunnitteluprosessien, palvelu- ja tuotemuotoilun ja estetiikan tuntemustaan *omalla alallaan* ja soveltaa hankkimaansa taiteen ja kulttuurin osaamistaan omassa työssään.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Taiteen ja kulttuurin tunnistaminen ja hyödyntäminen	
Tyydyttävä T1	• osallistuu taide- ja kulttuuritapahtumiin
Hyvä H2	• ylläpitää oppilaitoksen kulttuuria, ja sen esteettistä ilmettä sekä osallistuu jonkun tapahtuman järjestämiseen
Kiitettävä K3	• uudistaa oppilaitoksen kulttuuria hyödyntämällä taiteen lähestymistapoja tai osallistumalla yhteisten tapahtumien järjestämiseen

Oma tuottaminen ja tulkitseminen	
Tyydyttävä T1	• osallistuu ohjattuna ajatuksiaan ja kokemuksiaan esittävän teoksen toteuttamiseen ja tulkintaan
Hyvä H2	• suunnittelee, toteuttaa ja arvioi ajatuksiaan, kokemuksiaan ja tutkimuksiaan esittävän teoksen
Kiitettävä K3	• suunnittelee, kehittää, toteuttaa ja arvioi kokemuksiaan ja tutkimuksiaan esittävän teoksen

Kulttuuriperinnön soveltaminen	
Tyydyttävä T1	• tunnistaa monimuotoista kulttuuriperintöä ja käyttää sitä omassa tuottamisessa ja toiminnassa
Hyvä H2	• välittää eteenpäin kulttuuriperintöä hyödyntämällä sitä aktiivisesti omassa tuottamisessa ja toiminnassa
Kiitettävä K3	• kehittää kulttuuriperintöä tuottamalla siihen omaan ideointiin ja arviointiin perustuvaa uutta sisältöä

Kestävästä kehityksen periaatteiden noudattaminen	
Tyydyttävä T1	• tunnistaa kestävästä kehityksen osa-alueet ja perustaa omat ratkaisunsa elinkaariajattelulle
Hyvä H2	• tiedostaa kestävästä kehityksen periaatteet ja elinkaariajattelun vaatimukset sekä ottaa niitä aktiivisesti huomioon valintoja tehdessään
Kiitettävä K3	• toimii johdonmukaisesti kestävästä kehityksen periaatteiden ja elinkaariajattelun vaatimusten mukaisesti valintoja tehdessään

Suunnitteluprosessin toteuttaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> suunnittelee, toteuttaa ja arvioi ohjattuna teoksen, tuotteen tai palvelun muotoilun prosessia.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> suunnittelee, toteuttaa ja arvioi ja edelleen kehittää teoksen, tuotteen tai palvelun muotoilun prosessia.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> kerää taustatietoa, suunnittelee, seuraa toteutusta, arvioi ja kehittää edelleen aktiivisesti teoksen, tuotteen tai palvelun muotoilun prosessia.

Etikka

Etikka

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

- pohtii arvojen, normien ja katsomusten merkitystä omassa elämässään ja ihmisten välisissä suhteissa
- osaa arvioida ihmisoikeuksien, oikeudenmukaisuuden ja kestävän kehityksen vaikutuksia *oman alan* kannalta
- osaa hankkia tietoa *oman alan* ja muiden alojen ammattieettisestä tietoperustasta
- tunnistaa eettisiä tilanteita ja osaa toimia eettisten periaatteiden mukaisesti
- osaa tunnistaa omien ja toisten arvojen merkitystä työtilanteissa sekä osaa ratkaista *oman alan* työelämän arvo- ja normiristiriitoja.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Eettisten kysymysten pohtiminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> keskustelee ohjattuna omaan elämäänsä ja ihmissuhteisiinsa liittyvistä arvoista sekä eettisistä ja katsomuksellisista kysymyksistä
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> keskustelee eettisistä, katsomuksellisista sekä omaan elämäänsä ja ihmissuhteisiinsa liittyvistä kysymyksistä ja arvoista
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> pohtii arvojen, normien ja erilaisten katsomusten merkitystä omassa elämässään, ihmisten välisissä suhteissa, työelämässä ja yhteiskunnassa

Arvojen vaikutusten arvioiminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> osoittaa tuntevansa keskeiset kansainväliset ihmisoikeussopimukset sekä niiden Suomea koskevat sitoumukset
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa oman alansa eettisiä kysymyksiä ihmisoikeuksien, oikeudenmukaisuuden ja kestävän kehityksen kannalta
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> arvioi työelämän ja oman alansa eettisiä kysymyksiä ihmisoikeuksien, oikeudenmukaisuuden ja kestävän kehityksen kannalta

Ammattieettisen tietoperustan hakeminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hakee ohjattuna tietoa oman alansa eettisistä kysymyksistä ja hyödyntää tietoperustaa tutuissa tilanteissa
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii tietoa oman alansa ja muiden alojen ammattieettisestä tietoperustasta ja hyödyntää sitä omassa elämässään ja työssään
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • vertailee tietoa oman alan ja muiden alojen ammattieettisestä tietoperustasta ja hyödyntää sitä työnsä ammatillisena voimavarana

Eettisten tilanteiden tunnistaminen ja eettisesti toimiminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii hyvien tapojen mukaisesti ja vastuullisesti työssään ja sen ongelmatilanteissa, mutta tarvitsee tukea ja ohjausta uusissa tilanteissa
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • toimii vastuullisesti ja eettisesti työnsä ja työelämän erilaisissa tilanteissa sekä käyttäytyy työssään ja ihmissuhteissaan hyvien tapojen mukaisesti
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii itsenäisesti osoittaen rehellisyyttä ja vastuullisuutta, kunnioittaa toisten näkemyksiä ja osaa perustella toimintansa eettistä perustaa

Arvojen tunnistaminen ja arvo- ja normiristiriitöiden käsitteleminen työssä	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • osaa ohjattuna havaita ammattinsa eettisiä ongelmatilanteita ja ratkaisee yhdessä yhteisönsä jäsenten kanssa työhönsä liittyviä arvo- ja normiristiriitoja eettisesti.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa ammattinsa eettisiä ongelmatilanteita ja hakee niihin ratkaisua yhdessä muiden kanssa sekä arvioi ratkaisun vaikutuksia keskeisten osapuolten näkökulmista.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • osaa tehdä ratkaisuehdotuksia työelämän arvo- ja normiristiriitöihin eettisesti hyväksyttävällä tavalla.

Psykologia

Psykologia

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

- osaa havainnoida ja ymmärtää ihmisen toimintaan vaikuttavia psykologisia tekijöitä
- osaa hyödyntää kehityspsykologista tietoa työssään erilaisissa vuorovaikutus- ja ryhmätilanteissa
- osaa selittää omaa ja muiden käyttäytymistä psykologisen tiedon avulla
- osaa toimia psyykkistä hyvinvointiaan ja *oman alan* työtehtävistä suoriutumista edistävästi
- osaa arvioida *työhönsä liittyviä* ihmissuhde- ja asiakaspalvelutilanteita ja toimia psykologista tietoa käyttäen.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Havainnoiminen ja toiminnan ymmärtäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tuntee psykologian keskeisiä käsitteitä ja ymmärtää niiden yhteyden ihmisen toimintaan
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> käyttää psykologista tietoa ihmisten toiminnan ymmärtämisessä tavallisissa arki- ja työelämän tilanteissa
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> soveltaa kognitiivisen psykologian ja persoonallisuuspsykologian tietoa tavallisiin työelämän tilanteisiin ja selittää niiden avulla sekä omaa että muiden ihmisten toimintaa

Psykologisen tiedon hyödyntäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> soveltaa keskeisintä tietoa yksilön psyykkisen kehityksen perustana olevista psykologisista, biologisista ja sosiaalisista tekijöistä
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> havainnoi ja ymmärtää psyykkisen kehityksen perustana olevien tekijöiden välisiä yhteyksiä eri elämäntilanteissa ja eri-ikäisinä
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää yksilön psyykkisen kehityksen mahdollisia ongelmia ja ymmärtää, että kehitykseen voidaan vaikuttaa

Psyyken vaikutuksen huomioiminen käyttäytymiseen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ottaa huomioon motivaation, tunteiden ja sitoutumisen merkityksen omaan suoriutumiseensa
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> toimiessaan erilaisten ihmisten kanssa työ- ja opiskeluyhteisössään ymmärtää motivaation ja sitoutumisen vaikutuksen työsuorituksiin
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> tiedostaa omia ja toisten tunteita sekä hallitsee työelämässä tunteitaan ja asenteitaan tilanteen vaatimalla tavalla

Psyykkisen työ- ja toimintakyvyn ylläpitäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> edistää ohjatusti psyykkistä työ- ja toimintakykyään
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> tietää psyykkisen hyvinvoinnin ylläpitämisen keinoja ja vaikuttaa työyhteisön hyvinvointiin myönteisellä tavalla
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> tiedostaa omaan jaksamiseensa ja stressinhallintaan vaikuttavia psyykkisiä tekijöitä sekä osaa vaikuttaa niihin jaksamistaan edistävasti

Toimiminen ihmissuhde- ja vuorovaikutustilanteissa	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää psykologista tietoa toimiessaan työpaikan tavanomaisissa asiakaspalvelu- ja vuorovaikutustilanteissa.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • tietää roolien, normien ja ryhmädynamiikan merkityksen ihmisten välisessä toiminnassa sekä tunnistaa erilaisia johtamistapoja ja niiden vaikutusta työkuultuuriin.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • soveltaa psykologista tietoa toimiessaan työpaikan eri rooleissa ja toimii yhteistyökykyisesti erilaisista yhteiskunnallisista oloista ja kulttuuritaustoista lähtöisin olevien ihmisten kanssa.

Ympäristöosaaminen

Ympäristöosaaminen

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

- osaa noudattaa ympäristölainsäädäntöä sekä toimia *oman alan* laatu-, ympäristö- ja turvallisuusjärjestelmien ja kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti
- hallitsee ammattitaidon kannalta keskeisten tuotteiden elinkaaren
- osaa toimia luonnon monimuotoisuuden säilyttäen
- osaa sopeutua ilmastonmuutokseen työ- ja toimintatapavalinnoilla
- osaa edistää energia- ja materiaalitehokkuutta ja ehkäisee jätteiden syntyä
- osaa omassa toiminnassaan ottaa huomioon mahdolliset ympäristövaikutukset, kuten päästöt ilmaan, veteen tai maaperään
- osaa lajitella jätteet ja hyödyntää kierrätyksen mahdollisuudet *omalla alallaan*.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Lainsäädännön, turvallisuusjärjestelmien ja kes- tävän kehityksen periaatteiden noudattaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa ohjattuna keskeisiä ympäristöön liittyviä säädöksiä, määräyksiä ja ohjeita • toimii ohjattuna ympäristö-, laatu- ja turvallisuusjärjestelmien mukaisesti • ei vahingoita toiminnallaan ympäristöä • toimii ohjattuna ekotehokkaasti • vaalii ohjattuna kulttuuriperintöä ammatissaan • toimii työssään suvaitsevasti
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa keskeisiä ympäristöön liittyviä säädöksiä, määräyksiä ja ohjeita • toimii ympäristö-, laatu- ja turvallisuusjärjestelmien mukaisesti • perustaa toimintansa ympäristön kunnioittamiseen • toimii ekotehokkaasti • vaalii kulttuuriperintöä ammatissaan • kunnioittaa kanssaihminen arvoja ja oikeuksia
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa keskeisiä ympäristöön liittyviä säädöksiä, määräyksiä ja ohjeita sekä ennakoii tulevia muutoksia • osallistuu aktiivisesti työpaikkansa ympäristö-, laatu- ja turvallisuusjärjestelmien rakentamiseen ja/tai kehittämiseen • perustaa toimintansa esimerkilliseen ympäristön kunnioittamiseen • toimii ekotehokkuutta edistäen • osallistuu aktiivisesti lähiympäristönsä kulttuuriperinnön vaalimiseen ja edistää sitä ammatissaan • kunnioittaa kanssaihminen arvoja ja oikeuksia ja pyrkii noudattamaan tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden periaatteita

Elinkaariajattelun toteuttaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee ohjattuna sellaisia tuotteita ja palveluita, jotka elinkaarivaikutuksiltaan rasittavat vähän luonnon kantokykyä
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee sellaisia tuotteita ja palveluita, jotka elinkaarivaikutuksiltaan rasittavat vähän luonnon kantokykyä
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee sellaisia tuotteita ja palveluita, jotka elinkaarivaikutuksiltaan rasittavat vähän luonnon kantokykyä sekä perustelee valintansa

Luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • pyrkii toiminnallaan luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • pyrkii aktiivisesti toiminnallaan luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • edistää toiminnallaan luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä

Ilmastonmuutokseen sopeutuminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee ohjattuna työ- ja toimintatavat, joilla sopeutuminen ilmastonmuutokseen on mahdollista
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee työ- ja toimintatavat, joilla sopeutuminen ilmastonmuutokseen on mahdollista
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • edistää sellaisten työ- ja toimintatapojen käyttöä, joilla sopeutuminen ilmastonmuutokseen on mahdollista

Energia- ja materiaalitehokkuuden edistäminen sekä jätteiden synnyn ehkäiseminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee ohjattuna energiatehokkuutta edistäviä välineitä ja materiaaleja • huomioi ohjattuna materiaalitehokkuuden valinnoissaan • ehkäisee ohjattuna jätteiden syntyä tavanomaisissa työtehtävissä
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee energiatehokkuutta edistäviä välineitä ja materiaaleja • huomioi materiaalitehokkuuden valinnoissaan • ehkäisee jätteiden syntyä
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • edistää energiatehokasta välineiden ja materiaalien käyttöä • edistää tehokasta materiaalien käyttöä • toimii aktiivisesti jätteiden synnyn ehkäisemiseksi

Toiminnan ympäristövaikutuksien huomioon ottaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa ohjattuna toiminnot, jotka saattavat aiheuttaa päästöjä ilmaan, veteen tai maaperään • havaitsee työssään tavallisimpia ympäristöriskitekijöitä ja löytää niihin ohjattuna ratkaisuehdotuksia • pyrkii toiminnallaan estämään päästöjen syntymistä
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa toiminnot, jotka saattavat aiheuttaa päästöjä ilmaan, veteen tai maaperään • havaitsee työssään tavallisimpia ympäristöriskitekijöitä ja löytää niihin ratkaisuehdotuksia • ohjaa omalla esimerkillään estämään päästöjen syntymistä
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • ennakoi toiminnot, jotka saattavat aiheuttaa päästöjä ilmaan, veteen tai maaperään • havaitsee työssään tavallisimpia ympäristöriskitekijöitä ja löytää niihin ratkaisuja • ohjaa aktiivisesti omalla esimerkillään estämään päästöjen syntymistä

Jätteiden lajittelu ja kierrätys	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none">• tunnistaa ohjeiden mukaisesti tutut jätejakeet• lajittelee syntyvän jätteen ohjatusti tavanomaisissa työtehtävissä ja pyrkii hyödyntämään kierrätyksen mahdollisuudet• arvioi ohjattuna kustannussäästöjä.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none">• tunnistaa jätejakeet• lajittelee jätteet ohjeiden mukaan ja hyödyntää kierrätyksen mahdollisuudet• arvioi kustannussäästöjä.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none">• tunnistaa itsenäisesti jätejakeet• lajittelee jätteet ja etsii uusia kierrätyksen mahdollisuuksia• ohjaa kustannussäästöihin.

7.11. Tukea tarvitsevien lasten ja perheiden kohtaaminen ja ohjaus, 20 osp

Ammattitaitovaatimukset

- osaa toimia tukea tarvitsevan lapsen ja perheen kanssa
- varmistaa lapsen mahdollisuuden osallistua toimintaan
- pyrkii lapsen terveen itsetunnon ja myönteisen minäkuvan vahvistamiseen
- tuntee yleisimmät lapsen kasvun ja kehityksen häiriöt
- ymmärtää varhaisen tukemisen ja puheeksi ottamisen merkityksen
- tuntee tukea tarvitsevan lapsen ja perheen auttamis- ja tukijärjestelmiä
- osallistuu moniammatillisen työryhmän toimintaan työn eettiset periaatteet huomioon ottaen
- osaa ottaa huomioon ohjauksessa tukea tarvitsevan lapsen kannalta varhaiskasvatuksen orientaatiot ja lapselle ominaiset tavat toimia.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa toimien tukea ja ohjausta tarvitsevien lasten ja perheiden kanssa. Hän suunnittelee ja toteuttaa toimintaa, joka tukee perhettä ottaen huomioon lapsen ja perheen erityistarpeet. Hän järjestää toimintaympäristön olosuhteet tukea tarvitsevan lapsen mukaan ja avustaa perhettä.

Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

Arviointi

1. TYÖPROSESSIN HALLINTA

Tukea tarvitseville lapsille tarkoitetun toiminnan suunnittelu ja toteutus	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Suunnittelee ja toteuttaa toimintaa huomioiden tukea tarvitsevat lapset ja heidän perheensä.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Suunnittelee ja toteuttaa toimintaa tukea tarvitseville lapsille ja ottaa huomioon lapsen ja perheiden tarpeet. Perustaa toiminnan suunnittelun ja toteutuksen varhaiskasvatuksen orientaatioille ja lapselle ominaiselle tavalle toimia.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Suunnittelee ja toteuttaa toimintaa ottaen huomioon lapsen ja perheen yksilölliset tarpeet. Käyttää itsearviointia ja palautetta suunnittelun perustana. Järjestää toimintaa ja tehtäviä, jotka tukevat lapsen myönteisen minäkuvan kehittymistä.

Moniammatillisessa työryhmässä toimiminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Otaa huomioon moniammatillisen verkoston ja sen toiminnan periaatteet omassa työyhteisössään.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Osallistuu moniammatillisen työryhmän toimintaan työyhteisössä.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Osallistuu aktiivisesti ja rakentavasti moniammatillisen työryhmän toimintaan.

Varhainen tukeminen ja puheeksi ottaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Otaa yhdessä sovitulla tavalla toiminnassaan huomioon varhaisen tukemisen ja puheeksi ottamisen merkityksen
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Havaitsee varhaisen tukemisen ja puheeksi ottamisen tarpeen ja osaa toimia työyhteisössä sen mukaisesti.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Toimii aloitteellisesti työyhteisössä varhaisen tukemisen ja puheeksi ottamisen käytäntöjen edistämiseksi.

Oman toiminnan arviointi ja kehittäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Otaa vastaan palautetta ja arvioi toimintaansa.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Arvioi ja kehittää toimintaansa.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Kehittää toimintaansa huomioiden tavoitteet ja toiminnasta saadun palautteen.

2.TYÖMENETELMIEN, -VÄLINEIDEN JA MATERIAALIN HALLINTA

Tukea tarvitsevien lasten kanssa toteutettavan toiminnan menetelmät	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Käyttää tavallisimpia menetelmiä toimiessaan tukea tarvitsevien lasten kanssa.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Käyttää tilanteeseen sopivia menetelmiä toimiessaan tukea tarvitsevien lasten kanssa.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Käyttää monipuolisia menetelmiä toimiessaan tukea tarvitsevien lasten kanssa.

Lapsen itsetunnon ja vahvuuksien tukeminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Huomaa lapsen vahvuuksia ja tarjoaa lapselle onnistumisen kokemuksia.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Ottaa lapsen vahvuudet huomioon järjestäessään toimintaa lapselle.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Havaitsee monipuolisesti lapsen vahvuuksia ja valitsee aktiivisesti menetelmiä niiden tukemiseksi. Kannustaa ja rohkaisee lasta kaikissa arjen tilanteissa.

Tukea tarvitsevan lapsen ja hänen perheensä kohtaaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Kohtaa luontevasti tukea tarvitsevan lapsen ja hänen perheensä.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Huomioi erilaiset lapset ja perheet sekä heidän elämäntilanteensa. Viestii omalla toiminnallaan hyväksymistä ja arvostamista, osaa kuunnella empaattisesti.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Toimii vaihtelevissa tilanteissa ottaen huomioon varhaiskasvatuksen eettiset periaatteet. Tietää, miten kohdata perheen arjen ongelmatilanteissa.

Tukea tarvitsevien lasten kanssa käytettävien välineiden hallinta	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Tuntee tukea tarvitsevien lasten kanssa käytettäviä tavallisimpia apuvälineitä.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Käyttää työtilanteissa tavallisimpia tukea tarvitsevien lasten kanssa käytettäviä apuvälineitä.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Käyttää monipuolisesti tukea tarvitsevien lasten kanssa käytettäviä apuvälineitä vaihtelevissa tilanteissa ja ympäristöissä.

3. TYÖN PERUSTANA OLEVAN TIEDON HALLINTA

Tukea tarvitsevan lapsen ja perheen kanssa työskentelyyn liittyvien lakien ja asiakirjojen tuntemus lastenohjaajien työn kannalta	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Tuntee tukea tarvitsevan lapsen ja perheen kanssa työskentelyyn liittyvää lainsäädäntöä ja asiakirjoja ja toimii ohjatusti niiden mukaisesti.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Ymmärtää tukea tarvitsevan lapsen ja perheen kanssa työskentelyyn liittyvän lainsäädännön ja asiakirjojen tarkoituksen ja hyödyntää niitä.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Käyttää hyväkseen lainsäädäntöä ja asiakirjoja tehtäväkuvansa mukaisesti. Perustelee työhön liittyviä ratkaisuja hankkimansa tiedon pohjalta.

Lapsen kasvun ja kehityksen häiriöt	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Ottaa tavallisimmat lapsen kasvun ja kehityksen häiriöt huomioon toiminnassaan.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Hankkii tarvittavaa tietoa lapsen kasvun ja kehityksen häiriöistä ja soveltaa sitä toiminnassaan.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Soveltaa toiminnassaan tietoa lapsen kasvun ja kehityksen häiriöistä sekä perustelee tekemiään ratkaisuja hankkimansa tiedon pohjalta.

Lapsen ja perheen auttamis- ja tukijärjestelmän tunteminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Käyttää lapsen ja perheen keskeisen auttamis- ja tukijärjestelmiä yhdessä sovitulla tavalla.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Osaa valita tilanteeseen sopivat auttamis- ja tukijärjestelmät.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Soveltaa tietoa auttamis- ja tukijärjestelmästä tilanteen vaatimalla tavalla. Perustelee tekemiään ratkaisuja hankkimansa tiedon pohjalta.

4. ELINIKÄISEN OPPIMISEN AVAINTAIDOT

Ammattietiikka	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> Toimii opiskelu- ja työyhteisön arvojen, tavoitteiden, eettisten ohjeiden, sopimusten ja säästöjen mukaisesti.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> Toimii opiskelu- ja työyhteisön arvojen, tavoitteiden, eettisten ohjeiden, sopimusten ja säästöjen mukaisesti ja vertailee omia asenteitaan ja arvojaan työyhteisön vastaaviin.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> Osoittaa kykyä kehittyä ja muuttaa asenteitaan. Toimii esimerkkinä erilaisuuden hyväksymisessä.

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none">• Noudattaa työssä annettuja turvallisuusohjeita.• Varmistaa ohjeiden mukaan toimintaympäristön turvallisuuden.• Työskentelee pääsääntöisesti ergonomisesti oikein.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none">• Noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa työssään huomioon työympäristön turvallisuuden.• Varmistaa työvälineiden ja materiaalien turvallisuuden.• Työskentelee ergonomisesti oikein.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none">• Tiedottaa työympäristössään havaitsemistaan vaaroista ja riskeistä.• Järjestää toimintaympäristön motivoivaksi, liikkumiselle esteettömäksi ja lapsen itsenäistä toimintaa ja erityistarpeita tukevaksi.• Työskentelee ergonomisesti oikein.

7.12. Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen, 5 osp

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- tunnistaa työpaikalla työssäoppimiseen tai ammattiosaamisen näyttöön sopivat työtehtävät ja selvittää niiden arvioinnin kohteet ja arviointikriteerit
- neuvotella työyhteisössä työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näyttöjen toteuttamisesta
- valmistella yhteistyössä opettajan ja työpaikkaohjaajan kanssa työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näytön suunnitelmia
- perehdyttää muita opiskelijoita työpaikalla tai oppilaitoksissa tehtäviin töihin, toimintatapoihin ja sääntöihin
- esitellä alansa työ- ja koulutusmahdollisuuksia esimerkiksi työelämään tutustumisjaksolla oleville opiskelijoille
- käydä ohjauskeskusteluja, kehittää toimintaansa palautteen perusteella ja sovitella näkemyseroja
- toimia erilaisten oppijoiden ja työtovereiden kanssa
- vastaanottaa ja antaa kehittävää palautetta
- itsearvioida työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näyttöään ennalta sovittujen arvioinnin kohteiden ja arviointikriteereiden mukaan
- arvioida työhönsä liittyvät työturvallisuusriskit sekä hän osaa toimia ja ohjata myös muita toimimaan työturvallisuusohjeiden mukaisesti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa osaamisensa tekemällä suunnitelman ammattiosaamisen näytöstä tai työssäoppimisesta. Hän perehtyy työyhteisön toimintaan, työtehtäviin, työkuultuuriin ja sääntöihin sekä arvioi työyhteisön työturvallisuusriskit ja työergonomiakysymykset oman työn osalta. Opiskelija kartoittaa mahdollisuudet toteuttaa työssäoppimista ja ammattiosaamisen näyttöjä työpaikalla. Opiskelija analysoi oman työssäoppimisensa ja ammattiosaamisen näyttönsä arvioinnit.

Ammattiosaamisen näyttö toteutetaan pääsääntöisesti jonkin muun ammattiosaamisen näytön yhteydessä.

Ammattiosaamisen näyttöä voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/työkohteessa tai koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

Arviointi

TYÖPROSESSIN HALLINTA

Oman työn suunnittelu ja suunnitelmien tekeminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> valmistelee ohjattuna työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näytön suunnitelmia
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> valmistelee annettujen ohjeiden mukaan työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näytön suunnitelmia
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> valmistelee itsenäisesti ja aloitteellisesti työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näyttöjen suunnitelmaa

Työn kokonaisuuden hallinta	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tarvitsee ajoittaista ohjausta
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> tekee annetut tehtävät omatoimisesti
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> etenee työssään sujuvasti sovittaen työnsä työympäristön muuhun toimintaan

TYÖMENETELMIEN, -VÄLINEIDEN JA MATERIAALIN HALLINTA

Opiskelijan ohjaaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> perehdyttää ohjattuna muita opiskelijoita
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> perehdyttää ohjeiden mukaisesti muita opiskelijoita ja käy ohjauskeskusteluja
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> perehdyttää muita opiskelijoita, toimii joustavasti erilaisten ihmisten kanssa ja sovittelee näkemuseroja

Opiskelijan arviointi	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> vastaanottaa ja antaa ohjattuna palautetta työtehtävistä sekä itsearvioi ohjattuna työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näytöt sovittujen arvioinnin kohteiden ja kriteereiden mukaan
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> vastaanottaa ja antaa palautetta työtehtävistä ja itsearvioi työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näytöt sovittujen arvioinnin kohteiden ja kriteereiden mukaan
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> käy rakentavia palautekeskusteluja sekä itsearvioi työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näytöt ennalta sovittujen arvioinnin kohteiden ja kriteereiden mukaan

TYÖN PERUSTANA OLEVAN TIEDON HALLINTA

Oman alan työelämän ja ammatillisen koulutuksen tunteminen	
Tyydyttävä T1	• esittelee joitakin alansa työ- ja koulutusmahdollisuuksia
Hyvä H2	• esittelee alansa työ- ja koulutusmahdollisuuksia
Kiitettävä K3	• esittelee itsenäisesti ja monipuolisesti alansa työ- ja koulutusmahdollisuuksia

Opetussuunnitelmien tunteminen	
Tyydyttävä T1	• tunnistaa ohjattuna työssäoppimisjaksolla opiskeltavat asiat ja ammattiosaamisen näytöillä arvioitavan osaamisen
Hyvä H2	• tunnistaa ohjeiden mukaisesti työssäoppimisjaksolla opiskeltavat asiat ja ammattiosaamisen näytöillä arvioitavan osaamisen
Kiitettävä K3	• tunnistaa itsenäisesti työssäoppimisjaksolla opiskeltavat asiat ja ammattiosaamisen näytöillä arvioitavan osaamisen

ELINIKÄISEN OPPIMISEN AVAINAIDOT

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Tyydyttävä T1	• arvioi työhönsä liittyvät työturvallisuusriskit sekä toimii työturvallisuusohjeiden mukaisesti
Hyvä H2	• arvioi työhönsä liittyvät työturvallisuusriskit sekä toimii työturvallisuusohjeiden mukaisesti
Kiitettävä K3	• arvioi työhönsä liittyvät työturvallisuusriskit sekä toimii ja ohjaa myös muita toimimaan työturvallisuusohjeiden mukaisesti

7.13. Viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, 11 osp

Tutkinnon osan tulee sisältää kaikkien kolmen osa-alueen pakolliset osaamistavoitteet (yhteensä 8 osaamispistettä). Lisäksi tutkinnon osan tulee sisältää valinnaisia osaamistavoitteita miltä tahansa osa-alueelta tai osa-alueilta siten, että opiskelijalle kertyy yhteensä 11 osaamispisteen edestä viestintä- ja vuorovaikutusosaamista. Opiskelija voi opiskella äidinkielen sovellusta suomi toisena kielenä, jos hänen äidinkieltensä ei ole suomi, ruotsi tai saame tai hänellä on muutoin monikielinen tausta. Ammatillisessa peruskoulutuksessa vieraan kielen osaamistavoitteet ja osaamisen arviointi on eriytetty sen mukaan, onko opiskelijan vallitseva kieli hänelle A- vai B-kieli. Valittu vieras kieli voi olla opiskelijalle aivan uusikin kieli, jolloin sovelletaan B-kielen tavoitteita ja arviointia. A- ja B-kielillä tarkoitetaan seuraavaa: A-kieli = peruskoulun 1.–6. vuosiluokilla alkava vieras kieli B-kieli = peruskoulun vuosiluokilla 7.–9. alkava vieras kieli

Äidinkieli

Äidinkieli, suomi

Pakolliset osaamistavoitteet, 5 osp

Opiskelija

- osaa viestiä ja toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- ymmärtää *omaan alaan* liittyvien tärkeimpien tekstilajien käytänteet, olennaisen sisällön ja tarkoituksen
- osaa hakea tietoa eri tietolähteistä ja käyttää tietoa sekä noudattaa lähteiden käytön periaatteita
- osaa hyödyntää mediaa ja verkon tarjoamia viestintä- ja vuorovaikutusvälineitä opiskelusaan sekä tehdä ammattiosaamistaan näkyväksi
- osaa laatia *alaan liittyviä* kirjallisia töitä
- osaa hyödyntää äidinkielen oppimisen luku- ja opiskelustrategioita
- ymmärtää äidinkielen sekä kirjallisuuden ja muun kulttuurin merkityksen *alan* ja ammatin kannalta
- osaa arvioida ja kehittää omaa äidinkielen taitoaan.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa toimiminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ilmaisee asiallisesti mielipiteensä yhteistyö- ja ryhmätilanteissa • osallistuu keskusteluun käyttämällä puheenvuoroja • toimii tarkoituksenmukaisella tavalla työelämän vuorovaikutustilanteissa • pitää lyhyen esityksen käyttäen tilanteen vaatimaa kieltä ja asiatyyliä
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • perustelee monipuolisesti mielipiteensä ja väitteensä yhteistyö- ja ryhmätilanteissa • osallistuu keskusteluun, vie keskustelua tavoitteen suunnassa eteenpäin • toimii asiallisesti ja kohteliaasti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ja työhön liittyvissä asiakas- ja ryhmätilanteissa • pitää erilaisia esityksiä käyttäen tilanteen vaatimaa asiatyyliä ja alan termistöä
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • perustelee monipuolisesti näkemyksiään ja toimii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa asiakaslähtöisesti, joustavasti ja vakuuttavasti • osallistuu aktiivisesti ja rakentavasti keskusteluun ja kantaa osaltaan vastuuta ryhmätilanteissa viestintäilmapiiristä • toimii joustavasti ja rakentavasti erilaisissa työhön liittyvissä asiakas- ja ryhmätilanteissa • toimii oman alansa viestintätilanteissa joustavasti ja pitää erilaisia esityksiä tilanteen ja oman alan edellyttämällä tavalla

Tekstien ja tekstilajien ymmärtäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tuntee työelämän tekstilajeja ja vertailee niitä
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää ammattitaidon kannalta keskeisten tekstien päätarkoituksen ja tulkitsee tekstien merkityksiä
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää sekä tekstin tarkoituksen ja sanoman että yksityiskohtien merkityksen, tekee johtopäätöksiä ja arvioi tekstin sisältöä ja ilmaisu- tapaa

Tiedon hankkiminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hakee ammattialansa kannalta keskeistä tietoa selkeistä teksteistä • noudattaa tekijänoikeuksia, mutta tarvitsee joskus ohjausta
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii ammattialaansa liittyvää tietoa erilaisista lähteistä ja arvioi lähteiden luotettavuutta • tuntee tekijänoikeudet oikeutena ja velvoitteena, noudattaa tekijänoikeuksia mm. ilmoittamalla lähteensä
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • hakee tietoa erilaisista lähteistä ja vaikeaselkoisistakin teksteistä sekä arvioi kriittisesti niiden luotettavuutta • osaa viitata käyttämiinsä lähteisiin ja tarvittaessa pyytää niihin käyttöluvan

Mediataidot ja verkkoviestinnän hyödyntäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää oman alansa ammattijulkaisuja ja mediatekstejä • käyttää ohjattuna eri medioita ammattitaitonsa esittelyyn • viestii digitaalisissa ympäristöissä sovittujen periaatteiden mukaisesti
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää keskeisiä viestintävälineitä ja osaa arvioida mediatekstejä • tekee ammattiosaamistaan näkyväksi eri medioiden avulla • viestii digitaalisissa ympäristöissä sopivaa kieltä käyttäen
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää monipuolisesti viestintävälineitä ja arvioi kriittisesti mediatekstejä • dokumentoi ja kuvaa oppimistaan ja osaamistaan eri medioiden avulla • viestii ammatillisuutta osoittaen digitaalisen ympäristön vuorovaikutustilanteissa

Alan kirjallisten töiden laatiminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kirjoittaa oikeinkirjoituksen perussääntöjen mukaisesti • tuottaa ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta • laatii mallin mukaan asiakirjoja
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää sujuvaa lause- ja virkerakennetta ja jaksottaa tekstiä • tuottaa ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä • laatii asianmukaiset asiakirjat
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • hallitsee kielenkäytön perusnormit sekä hioo tuottamiensa tekstien kielili- ja ulkoasua • tuottaa tavoitteellisesti ja työstää tekstejään oman arvion ja palautteen pohjalta • laatii asianmukaisia asiakirjoja ja osaa soveltaa asiakirjamalleja

Luku- ja opiskelustrategioiden hyödyntäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee muistiinpanoja ja tiivistää ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • tekee muistiinpanoja, tiivistää hankkimaansa tietoa ja käyttää lähteitä omassa tekstissään
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi omaa luku- ja opiskelustrategiaansa ja parantaa sitä palautteen pohjalta

Äidinkielen sekä kirjallisuuden ja muun kulttuurin merkityksen ymmärtäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tiedostaa äidinkielen taidon merkityksen omalla alallaan tuntee esimerkkejä omaan alaan liittyvästä kirjallisuudesta tai muusta kulttuurista
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää äidinkielen merkitystä omalla alallaan ja monikielisessä työelämässä tietää, mihin kirjallisuutta tai muuta kulttuuria voi alalla käyttää
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> osaa arvioida äidinkielen merkitystä omalla alallaan ja sen asemaa monikielisessä yhteiskunnassa sekä työelämän että yksilön kannalta ymmärtää kirjallisuuden tai muun kulttuurin merkityksen alalla toimimisessa

Oman äidinkielen taidon arvioiminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> arvioi äidinkielen taitoaan ja lukutaitoaan saamansa palautteen pohjalta ja kertoo, mitä siinä voisi parantaa.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> arvioi realistisesti omaa kielenkäyttöään ja lukutaitoaan, tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> arvioi realistisesti omaa kielenkäyttöään ja lukutaitoaan, tunnistaa vahvuuksiaan, kehittämiskohteitaan ja kehittää taitojaan palautteen pohjalta.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

- osaa kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan
- osaa kehittää esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan
- osaa käyttää ja tulkita erilaisia tekstilajeja
- tuntee kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin muotoja ja merkitystä.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ilmaisee asiallisesti mielipiteensä ja perustelee ne vakuuttavasti • ottaa vuorovaikutuksessa toisten näkemykset huomioon • ymmärtää henkilöiden sanattoman viestinnän merkityksen ja vaikutuksia sanoman vastaanottoon
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • toimii kohteliaasti ja joustavasti vuorovaikutustilanteissa erilaisissa ympäristöissä • ottaa viestinnässään huomioon vastaanottajan, tilanteen ja alansa vaatimukset • ottaa huomioon sanattoman viestinnän vaikutuksia omassa ilmaisussaan
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • ylläpitää puhuessaan vuorovaikutusta, havainnollistaa puheenvuoroaan ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • viestii rakentavasti myös ristiriita- ja ongelmatilanteissa • soveltaa sanattoman viestinnän sääntöjä vuorovaikutuksessaan ja vertailee merkityksiä myös eri kulttuurien välillä

Esiintymis- ja ryhmätyötaitojen kehittäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • esittää sekä spontaanin että valmistellun puheenvuoron tai puheesityksen itselleen tutusta aiheesta • toimii ryhmätyötilanteessa yhteistyöhakuisesti osana ryhmää • toimii työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjen mukaisesti, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • saa puhuessaan kontaktin kuulijoihinsa ja osaa rakentaa puheenvuoronsa niin, että sitä on helppo seurata • vie ryhmän työskentelyä eteenpäin aktiivisesti ja arvostaa muiden näkökantoja • noudattaa työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjä
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • esittää sekä spontaanin että itsenäisesti valmistellun esityksen haastavastakin aiheesta, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • tunnistaa oman toimintansa vaikutukset ryhmän toimintaan ja kannustaa ryhmän muita jäseniä toimimaan • hallitsee joustavasti kokous- ja neuvottelukäytännöt

Ammatillinen monilukutaito ja tekstien tuottaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tuntee tekstilajien tilanteenmukaisen käytön vaatimuksia käyttää mallin mukaan eri ammatillisia tekstilajeja tuottaa tekstiä ryhmänä yhdessä muiden kanssa
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> tarkastelee tekstilajien eri ilmaisutapoja kriittisesti muokkaa tuottamiaan ammatillisia tekstejä palautteen perusteella antaa ja vastaanottaa rakentavaa palautetta yhdessä tuotetusta tekstistä
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> soveltaa vaihdellen eri ilmaisutapoja ja tekstilajeja omissa teksteissään ja erilaisissa kieliympäristöissä tekee havaintoja ammatillisista tekstilajeista, muokkaa niitä ja arvioi kielellisten valintojen vaikutuksia toimii joustavasti osana kirjoitusprosessia, kun tekstiä tuotetaan yhdessä muiden kanssa

Kielen ja kulttuurin tunteminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> on perillä oman kielen ja kulttuurienvälisen viestinnän merkityksestä tutustuu kirjallisuuden eri lajeihin ja muihin taidemuotoihin.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> ottaa huomioon kulttuurienvälisen viestinnän omassa vuorovaikutuksessaan arvioi lukemiaan kirjoja ja kokemiaan muita taidemuotoja.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> soveltaa monipuolisesti kulttuurienvälistä osaamistaan ja arvostaa kulttuurista moninaisuutta hankkii monipuolisia lukukokemuksia sekä arvioi kirjallisuuden ja muiden taidemuotojen merkitystä.

Äidinkieli, saame

Pakolliset osaamistavoitteet, 5 osp

Opiskelija

- osaa viestiä ja toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- ymmärtää *omaan alaan* liittyvien tärkeimpien tekstilajien käytänteet, olennaisen sisällön ja tarkoituksen
- osaa käyttää kielitaitoaan tiedon hankkimisessa ja kriittisessä arvioimisessa
- osaa hyödyntää mediaa ja verkon tarjoamia viestintä- ja vuorovaikutusvälineitä opiskelussaan sekä tehdä ammattiosaamistaan näkyväksi
- kehittää saamen kielen kirjoittamisen taitojaan ja osaa laatia *alaan* liittyviä kirjallisia töitä
- osaa hyödyntää äidinkielen oppimisen luku- ja opiskelustrategioita
- tuntee kielellisen ja kulttuurin identiteetin merkitystä monimuotoisessa yhteiskunnassa
- osaa arvioida ja kehittää omaa äidinkielen taitoaan.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa toimiminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ja tuo esille näkemyksiään • toimii tarkoituksenmukaisella tavalla työelämän tilanteissa • pitää lyhyen esityksen käyttäen tilanteen vaatimaa saamen yleiskieltä
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • viestii aktiivisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ottaen huomioon toisten näkemykset • toimii asiallisesti ja kohteliaasti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ja työhön liittyvissä asiakas- ja ryhmätilanteissa • pitää erilaisia esityksiä käyttäen tilanteen vaatimaa saamen yleiskieltä ja alan termistöä
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii monipuolisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ja perustelee näkemyksiään rakentavasti ottaen huomioon toisten näkemykset • toimii joustavasti ja rakentavasti erilaisissa työhön liittyvissä asiakas- ja ryhmätilanteissa • toimii oman alansa viestintätilanteissa joustavasti ja pitää erilaisia esityksiä saamen kielellä tilanteen ja oman alan edellyttämällä tavalla

Tekstien ja tekstilajien ymmärtäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää ammattitaidon kannalta keskeisten tekstien päätarkoituksen ja osaa yhdistää tietoja omiin kokemuksiinsa ja tietoihinsa
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää tekstin tarkoituksen ja pääsisällön sekä osaa yhdistää ja vertailla sen yksityiskohtia omiin kokemuksiinsa ja tietoihinsa suhteuttaen
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää sekä tekstin tarkoituksen ja sanoman että yksityiskohtien merkityksen, tekee johtopäätöksiä ja arvioi tekstin sisältöä ja ilmaisutapaa

Tiedon hankkiminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hakee ammattialansa kannalta keskeistä tietoa selkeistä lähteistä
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii ammattialansa liittyvää tietoa erilaisista lähteistä ja arvioi myös lähteiden luotettavuutta
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • hakee tietoa erilaisista lähteistä ja vaikeaselkoisistakin teksteistä sekä arvioi kriittisesti niiden luotettavuutta

Mediataidot ja verkkoviestinnän hyödyntäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää oman alansa ammattijulkaisuja ja mediatekstejä • käyttää ohjattuna eri medioita ammattitaitonsa esittelyyn
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää keskeisiä viestintävälineitä ja osaa arvioida mediatekstejä • tekee ammattiosaamistaan näkyväksi eri medioiden avulla
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää monipuolisesti viestintävälineitä ja arvioi kriittisesti mediatekstejä • dokumentoi ja kuvaa oppimistaan ja osaamistaan eri medioiden avulla

Alan kirjallisten töiden laatiminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tuottaa ohjattuna ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä saamen kielen oikeinkirjoituksen perussääntöjen mukaisesti
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • tuottaa ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä käyttäen monipuolisesti saamen kielen oikeinkirjoituksen perussääntöjä
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • tuottaa ammattitaitoon liittyviä erilaisia tekstejä saamen kielellä sujuvasti ja luontevasti

Luku- ja opiskelustrategioiden hyödyntäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee muistiinpanoja ja tiivistää ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • tekee muistiinpanoja, tiivistää hankkimaansa tietoa ja käyttää lähteitä omassa tekstissään
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi omaa luku- ja opiskelustrategiaansa ja parantaa sitä palautteen pohjalta

Kielen ja kulttuurin ymmärtäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tuntee kielellisen ja kulttuurisen taustan merkitystä
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • tuntee saamen kielen ja kulttuurin merkitystä ja osaa arvioida sen merkitystä monimuotoisessa yhteiskunnassa
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • tuntee saamen kielen ja kulttuurin merkitystä ja osaa arvioida monipuolisesti sen merkitystä monimuotoisessa yhteiskunnassa

Oman äidinkielen taidon arviointi	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi äidinkielen taitoaan ja lukutaitoaan saamansa palautteen pohjalta ja kertoo, mitä siinä voisi parantaa.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi realistisesti omaa kielenkäyttöään ja lukutaitoaan, tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi realistisesti omaa kielenkäyttöään ja lukutaitoaan, tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan ja kehittää taitojaan palautteen pohjalta.

Valinnaiset osaamistavoitteet

Opiskelija

- osaa kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan saamen kielellä
- osaa kehittää esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan
- osaa käyttää ja tulkita erilaisia tekstilajeja ja kehittää tekstin tuottamista saamen kielellä
- osaa toimia kielellisesti ja kulttuurisesti monimuotoisessa ympäristössä.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa huomioiden toisten näkemykset
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • viestii aktiivisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ottaen huomioon toisten näkemykset
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • viestii monipuolisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ottaen huomioon toisten näkemykset

Esiintymis- ja ryhmätyötaitojen kehittäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • esittää sekä spontaanin että valmistellun puheenvuoron tai puheesityksen itselleen tutusta aiheesta • toimii ryhmätyötilanteessa yhteistyöhakuisesti osana ryhmää
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • saa puhuessaan kontaktin kuulijoihinsa ja osaa rakentaa puheenvuoronsa niin, että sitä on helppo seurata • vie ryhmän työskentelyä eteenpäin aktiivisesti ja arvostaa muiden näkökantoja
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • esittää sekä spontaanin että itsenäisesti valmistellun esityksen haastavastakin aiheesta, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sisällön loogiseksi • tunnistaa oman toimintansa vaikutukset ryhmän toimintaan ja kannustaa ryhmän muita jäseniä toimimaan

Ammatillinen monilukutaito ja tekstien tuottaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tuntee työelämän tilanteenmukaisen tekstilajin käytön vaatimuksia tuottaa mallin mukaan eri ammatillisia tekstilajeja kirjoittaa ohjattuna ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä saamen kielellä
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> tarkastelee tekstilajien eri ilmaisutapoja kriittisesti muokkaa tuottamiaan ammatillisia tekstejä palautteen perusteella kirjoittaa ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä saamen kielellä
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> soveltaa vaihdelleen eri ilmaisutapoja ja tekstilajeja omissa teksteissään ja erilaisissa kieliympäristöissä tekee havaintoja ammatillisista tekstilajeista, muokkaa niitä ja arvioi kielellisten valintojen vaikutuksia kirjoittaa ammattitaitoon liittyviä erilaisia tekstejä itsenäisesti saamen kielellä

Kielellisesti ja kulttuurisesti monimuotoisessa ympäristössä toimiminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tuntee saamelaisen kulttuurin ominaispiirteitä ja toimii monikulttuurisessa ympäristössä saamen kielen ja kulttuurin tuntemustaan hyödyntäen tutustuu saamen kirjallisuuden eri lajeihin ja muihin taidemuotoihin.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> tuntee saamelaisen kulttuurin keskeiset ominaispiirteet ja toimii monikulttuurisessa ympäristössä saamen kielen ja kulttuurin tuntemustaan hyödyntäen arvioi lukemiaan kirjoja ja kokemiaan muita taidemuotoja.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> tuntee saamelaisen kulttuurin keskeiset ominaispiirteet ja toimii monikulttuurisessa ympäristössä itsenäisesti saamen kielen ja kulttuurin tuntemustaan hyödyntäen hankkii monipuolisia lukukokemuksia saamen kielellä sekä arvioi kirjallisuuden ja muiden taidemuotojen merkitystä.

Äidinkieli, viittomakieli

Pakolliset osaamistavoitteet, 5 osp

Opiskelija

- osaa viestiä viittomakielellä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- ymmärtää ja tulkitsee omaan alaansa liittyviä erilaisia viestilajeja
- osaa hakea tietoa eri tietolähteistä erilaisia medioita käyttäen
- osaa hyödyntää mediaa ja verkon tarjoamia viestintä- ja vuorovaikutusvälineitä opiskelussaan sekä tehdä ammattiosaamistaan näkyväksi
- osaa toimia sekä viittomakielisen että puhutun ja kirjoitetun kielen ympäristöissä
- osaa arvioida ja kehittää omaa äidinkiellentaitoaan.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa toimiminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää viittomakieltä tarkoituksenmukaisella tavalla oman alansa tu- tuissa viestintätilanteissa toiset huomioon ottaen • selviytyy viestintätilanteista myös kuulevien kanssa • tietää, miten tulkkia käytetään vuorovaikutustilanteissa • toimii sovittujen kokouskäytäntöjen mukaisesti sekä ilmaisee mielipi- teensä yhteistyö- ja ryhmätilanteissa
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää viittomakieltä tarkoituksenmukaisella tavalla oman alansa viestintätilanteissa toiset huomioon ottaen • toimii ammatillisissa tilanteissa viittomakielisten ja kuulevien kanssa • käyttää tulkkia tarkoituksenmukaisesti eri tilanteissa • noudattaa kokous- ja neuvottelukäytäntöjä sekä perustelee monipuoli- sesti mielipiteensä ja väitteensä yhteistyö- ja ryhmätilanteissa
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää viittomakieltä aktiivisesti oman alansa viestintätilanteissa ot- taen rakentavasti toiset huomioon • toimii joustavasti erilaisissa ympäristöissä viittomakielisten ja kuule- vien kanssa • käyttää tulkkia sujuvasti eri tilanteissa • hallitsee kokous- ja neuvottelukäytännöt sekä kantaa osaltaan vastuuta viestintäilmapiiiristä

Viestien ja tekstilajien ymmärtäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tuntee viittomakielen eri muotoja (yleiset ja ammatilliset tilanteet) ja käyttää ammattiin liittyviä viittomia ohjatusti • ymmärtää viittomakielellä ammattialansa keskeisten viestien ydinasiat
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • hallitsee yleisviittomiston ja viestii alansa tilanteissa viittomakielellä • ymmärtää viittomakielellä alansa keskeisten viestien pääsisällön ja osaa suhteuttaa sitä omiin kokemuksiinsa
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • tuntee hyvin ammattiin liittyvän viittomiston ja viestii ammatillisesti viittomakielellä • ymmärtää viittomakielellä alansa viestien pääsisällön ja osaa tehdä sen perusteella vertailuja ja johtopäätöksiä

Tiedon hankkiminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hakee ammattialansa kannalta keskeistä tietoa erilaisista lähteistä • noudattaa tekijänoikeuksia, mutta tarvitsee joskus ohjausta
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii ammattialaansa liittyvää tietoa erilaisista lähteistä ja arvioi niiden luotetta-vuutta • tuntee tekijänoikeudet oikeutena ja velvoitteena, noudattaa tekijänoikeuksia mm. ilmoittamalla lähteensä
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää monipuolisesti erilaisia viestintävälineitä tiedon hankinnassa ja arvioi tekstien luotettavuutta • osaa viitata käyttämiinsä lähteisiin ja tarvittaessa pyytää niihin käyttö-luvan

Mediataidot ja verkkoviestinnän hyödyntäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää oman alansa ammattijulkaisuja ja mediatekstejä • käyttää ohjattuna eri medioita ammattitaitonsa esittelyyn
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää keskeisiä viestintävälineitä ja osaa arvioida mediatekstejä • tekee ammattiosaamistaan näkyväksi eri medioiden avulla
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää monipuolisesti viestintävälineitä ja arvioi kriittisesti media-tekstejä • dokumentoi ja kuvaa oppimistaan ja osaamistaan eri medioiden avulla

Kielellisesti ja kulttuurisesti monimuotoisessa ympäristössä toimiminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tuntee suomalaisen viittomakielen monimuotoisuutta ja toimii monimuotoisessa ympäristössä kielitaitoaan hyödyntäen
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • tuntee suomalaisen viittomakielen monimuotoisuutta ja käyttäjäryhmiä ja toimii monimuotoisessa ympäristössä kielitaitoaan hyödyntäen
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • tuntee suomalaisen viittomakielen monimuotoisuutta ja erityispiirteitä sekä käyttäjäryhmiä ja toimii monimuotoisessa ympäristössä joustavasti kielitaitoaan hyödyntäen

Oman äidinkielen taidon arvioiminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi äidinkielen taitoaan ja lukutaitoaan saamansa palautteen pohjalta ja kertoo, mitä siinä voisi parantaa.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi realistisesti omaa kielenkäyttöään ja lukutaitoaan, tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi realistisesti omaa kielenkäyttöään ja lukutaitoaan, tunnistaa vahvuuksiaan, kehittämiskohteitaan ja kehittää taitojaan palautteen pohjalta.

Valinnaiset osaamistavoitteet

Opiskelija

- osaa kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan ja viittomakielen ilmaisutapojaan erilaisissa tilanteissa
- osaa kehittää esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan
- osaa käyttää ja tulkita erilaisia viestintätapoja
- tuntee kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden merkitystä yhteiskunnassa.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ilmaisee asiallisesti mielipiteensä ja perustelee ne vakuuttavasti • ottaa vuorovaikutuksessa toisten näkemykset huomioon
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • viestii kohteliaasti ja joustavasti vuorovaikutustilanteissa erilaisissa ympäristöissä • käyttää yleisviittomistoa ja ammattiin liittyvää viittomistoa luontevasti
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • ylläpitää puhuessaan vuorovaikutusta, havainnollistaa puheenvuoroaan ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • käyttää rakenteeltaan sujuvaa ja ilmaisultaan rikasta viittomakieltä monipuolisesti

Esiintymis- ja ryhmätyötaitojen kehittäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • pitää sekä spontaanin että valmistellun esityksen viittomakielellä itselleen tutusta aiheesta
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • selittää alaan liittyviä seikkoja viittomakielisessä esityksessä tai muille suunnatuissa ohjeissa
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • tuottaa erilaisia viittomakielisiä esityksiä ja hyödyntää monipuolisesti ilmaisutapoja

Viestintätapojen käyttäminen ja tulkitseminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tuottaa mallin mukaan alaansa liittyvää viittomakieltä • tunnistaa viittomakielen eri muotoja
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • toimii erilaisissa ympäristöissä viittomakielisten ja kuulevien kanssa • pohtii viittomakielisten tekstien (videoitujen) tavoitetta ja sisältöä
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää viittomakielisten kulttuurissa esiintyviä ilmaisu- ja esiintymistapoja • tuntee viittomakielen kielelliset ominaispiirteet

Kielen ja kulttuurin monimuotoisuuden ymmärtäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tuntee kielellisen ja kulttuurisen taustansa piirteitä ymmärtää viittomakielisen yhteisön aseman suomalaisessa yhteiskunnassa.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> tuntee suomalaisen viittomakielen monimuotoisuutta vertailee viitottua ja puhuttua kieltä käyttävien kommunikaatiotapoja.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> tuntee suomalaisen viittomakielen monimuotoisuutta ja käyttäjäryhmiä tuntee hyvin viittomakielisen yhteisön taustan ja osaa edustaa kielellistä kulttuuriaan monikielisessä ympäristössä.

Äidinkieli, opiskelijan oma äidinkieli

Pakolliset osaamistavoitteet, 5 osp

Opiskelija

- osaa viestiä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa omalla äidinkielellä
- ymmärtää *omaan alaan* liittyvien tärkeimpien tekstien olennaisen sisällön ja tarkoituksen omalla kielellään
- osaa käyttää kielitaitoaan tiedon hankkimisessa ja kriittisessä arvioimisessa erilaisia medioita hyödyntäen
- kehittää oman äidinkielen kirjoittamisen taitoja ja osaa laatia *omaan alaan* liittyviä kirjallisia töitä
- osaa hyödyntää mediaa ja verkon tarjoamia viestintä- ja vuorovaikutusvälineitä opiskelussaan
- osaa toimia kielellisesti ja kulttuurisesti monimuotoisessa ympäristössä
- osaa arvioida ja kehittää omaa äidinkielen taitoaan.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa toimiminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii tarkoituksenmukaisella tavalla tutuissa vuorovaikutustilanteissa toiset huomioon ottaen • käyttää tilanteen vaatimaa kieltä oman äidinkielen yleiskielen mukaisesti
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • toimii aktiivisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa toiset huomioon ottaen • käyttää eri tilanteissa omaa äidinkieltä yleiskielen mukaisesti sekä osaa jossakin määrin alan termistöä
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii aloitteellisesti ja joustavasti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa näkemyksiään perustellen ja toiset rakentavasti huomioon ottaen • käyttää eri tilanteissa omaa äidinkieltä yleiskielen mukaisesti sekä osaa alan termistöä

Tekstien ymmärtäminen	
Tyydyttävä T1	• ymmärtää alansa keskeisten tekstien ydinasiat
Hyvä H2	• ymmärtää alansa keskeisten tekstien pääsisällön ja tarkoituksen
Kiitettävä K3	• ymmärtää alansa tekstien pääsisällön ja tarkoituksen sekä osaa suhteuttaa sitä omiin kokemuksiinsa

Tiedon hankkiminen	
Tyydyttävä T1	• hakee ammattialansa kannalta keskeistä tietoa erilaisista lähteistä
Hyvä H2	• hakee ammattialaansa liittyvää tietoa erilaisista lähteistä ja arvioi ohjattuna niiden luotettavuutta
Kiitettävä K3	• hyödyntää monipuolisesti oman kielensä viestintävälineitä tiedon hankinnassa ja arvioi tekstien luotettavuutta

Tekstien tuottaminen	
Tyydyttävä T1	• laatii ohjattuna alaansa liittyviä tekstejä käyttäen oman äidinkielen keskeisiä oikeinkirjoitustapoja
Hyvä H2	• laatii alaansa liittyviä erilaisia tekstejä käyttäen oman äidinkielen oikeinkirjoitustapoja
Kiitettävä K3	• laatii itsenäisesti alaansa liittyviä tekstejä käyttäen oman äidinkielen oikein-kirjoitustapoja

Mediataidot ja verkkoviestinnän hyödyntäminen	
Tyydyttävä T1	• hyödyntää oman alansa ammattijulkaisuja ja mediatekstejä
Hyvä H2	• hyödyntää keskeisiä viestintävälineitä ja arvioi mediatekstejä
Kiitettävä K3	• hyödyntää monipuolisesti viestintävälineitä ja arvioi kriittisesti mediatekstejä

Kielellisesti ja kulttuurisesti monimuotoisessa ympäristössä toimiminen	
Tyydyttävä T1	• ymmärtää kaksikielisyyden merkityksen omalle työlleen ja käyttää omaa kieltään erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ottaen toiset huomioon
Hyvä H2	• vertailee oman kielensä ja suomen kielen käyttöä sekä toimii monimuotoisessa ympäristössä osaamistaan melko monipuolisesti hyödyntäen
Kiitettävä K3	• tuntee kielellisen ja kulttuurisen taustansa keskeiset piirteet sekä toimii monimuotoisessa ympäristössä osaamistaan monipuolisesti hyödyntäen

Oman äidinkielen taidon arvioiminen	
Tyydyttävä T1	• arvioi äidinkielen taitoaan ja lukutaitoaan saamansa palautteen pohjalta ja kertoo, mitä siinä voisi parantaa.
Hyvä H2	• arvioi realistisesti omaa kielenkäyttöään ja lukutaitoaan, tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.
Kiitettävä K3	• arvioi realistisesti omaa kielenkäyttöään ja lukutaitoaan, tunnistaa vahvuuksiaan, kehittämiskohteitaan ja kehittää taitojaan palautteen pohjalta.

Valinnaiset osaamistavoitteet

Opiskelija

- osaa kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan omalla äidinkielellä
- osaa kehittää omaan alaan liittyvien tekstilajien ymmärtämis- ja tulkintataitoja
- osaa kehittää tekstien tuottamisen taitoja omalla äidinkielellä
- ymmärtää kielen ja kulttuurin moninaisuuden merkityksen yhteiskunnassa.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen	
Tyydyttävä T1	• ilmaisee itseään suullisesti kulttuuripiirinsä yhteisössä tavallisimmissa vuorovaikutustilanteissa
Hyvä H2	• käyttää omalla kielellään ammattialansa keskeisiä käsitteitä ja ottaa osaa keskusteluun omalla kielialueellaan
Kiitettävä K3	• viestii aktiivisesti vuorovaikutustilanteissa perustellen näkemyksiään ja ottaen toiset rakentavasti huomioon
Tekstien ymmärtäminen	
Tyydyttävä T1	• ymmärtää tuttujen omakielisten tekstilajien keskeiset asiat
Hyvä H2	• ymmärtää omakielisten tekstien pääsisällön ja tuntee oman alansa terministöä
Kiitettävä K3	• ymmärtää oman alansa omakielisten tekstien keskeisen sisällön ja laajentaa sanavarastoaan ammattialalla
Tekstien tuottaminen	
Tyydyttävä T1	• laatii mallin mukaan omakielisiä tekstejä
Hyvä H2	• laatii ohjatusti erilaisia tekstejä omalla äidinkielellä
Kiitettävä K3	• laatii itsenäisesti omaan alaansa liittyviä tekstejä omalla äidinkielellä
Kielen ja kulttuurin ymmärtäminen	
Tyydyttävä T1	• tuntee kielellisen ja kulttuurisen taustansa piirteitä sekä hyödyntää kielen osaamistaan ammattialallaan.
Hyvä H2	• tuntee äidinkieliensä käyttömahdollisuuksia ja vaihtelua omalla kielialueellaan sekä hyödyntää kielellistä ja kulttuurista osaamistaan ammattialallaan.
Kiitettävä K3	• on kiinnostunut äidinkielestään ja omasta kielitaustastaan sekä hyödyntää aktiivisesti kielellistä ja kulttuurista osaamistaan ammattialallaan ja yhteiskunnassa.

Äidinkieli, suomi toisena kielenä

Pakolliset osaamistavoitteet, 5 osp

Opiskelija

- osaa viestiä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- ymmärtää ja tulkitsee omaan alaan liittyviä erilaisia tekstilajeja ja laajentaa sana- ja ilmaisuvarantoaan
- osaa hyödyntää mediaa ja verkon tarjoamia viestintä- ja vuorovaikutusvälineitä

- osaa hakea tietoa eri tietolähteistä sekä noudattaa lähteiden käytön periaatteita
- osaa laatia *alaan* liittyviä kirjallisia töitä
- osaa toimia kielellisesti ja kulttuurisesti monimuotoisessa ympäristössä
- osaa arvioida ja kehittää suomi toisena kielenä -taitoaan.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa toimiminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää alan puhetilanteisiin liittyvää viestintää • osallistuu keskusteluun käyttämällä puheenvuoroja • toimii ryhmä- ja kokoustilanteissa sovitun käytännön mukaisesti, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää alan puhetilanteisiin liittyvää erilaista viestintää • osallistuu keskusteluun, käyttää puheenvuoroja ja perustelee näkemyksiään • noudattaa kokous- ja neuvottelukäytäntöjä
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää monipuolisesti alan puhetilanteisiin liittyvää viestintää • osallistuu keskusteluun aktiivisesti ja perustelee monipuolisesti näkemyksiään • hallitsee ammatin kannalta keskeiset kokous- ja neuvottelukäytännöt

Tekstien ja tekstilajien ymmärtäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää ammatitaidon kannalta keskeisten tekstien pääsisällön ja tuntee eri tekstilajeja
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää ammatitaidon kannalta keskeisten tekstien pääsisällön ja tarkoituksen sekä tulkitsee tekstien merkityksiä
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää ammatitaidon kannalta keskeisten tekstien sisällön ja yksityiskohdat, tekee johtopäätöksiä sekä arvioi tekstien sisältöä ja ilmaisutapaa

Tiedon hankkiminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hakee ohjattuna ammattialansa kannalta keskeistä tietoa selkeistä teksteistä • noudattaa tekijänoikeuksia, mutta tarvitsee joskus ohjausta
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii ammattialaansa liittyvää tietoa erilaisista lähteistä ja arvioi lähteiden luotettavuutta • tuntee tekijänoikeudet oikeutena ja velvoitteena, noudattaa tekijänoikeuksia mm. ilmoittamalla lähteensä
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii itsenäisesti tietoa erilaisista lähteistä ja arvioi niiden luotettavuutta • osaa viitata käyttämiinsä lähteisiin ja tarvittaessa pyytää niihin käyttöluvan

Mediataidot ja verkkoviestinnän hyödyntäminen	
Tyydyttävä T1	• käyttää ohjattuna oman alansa ammattijulkaisuja ja mediatekstejä
Hyvä H2	• käyttää keskeisiä viestintävälineitä ja arvioi mediatekstejä
Kiitettävä K3	• käyttää viestintävälineitä ja arvioi kriittisesti mediatekstejä

Alan kirjallisten töiden laatiminen	
Tyydyttävä T1	• kirjoittaa ohjattuna ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä • käyttää ohjattuna kirjoitetun suomen kielen perussääntöjä sanavarantoon laajentaen
Hyvä H2	• kirjoittaa ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä • käyttää kirjoitetun suomen kielen perussääntöjä sana- ja ilmaisuvarantoon laajentaen
Kiitettävä K3	• kirjoittaa tavoitteellisesti ja työstää tekstejään palautteen pohjalta • käyttää itsenäisesti ja monipuolisesti kirjoitetun suomen kielen perussääntöjä sana- ja ilmaisuvarantoon laajentaen

Kielellisesti ja kulttuurisesti monimuotoisessa ympäristössä toimiminen	
Tyydyttävä T1	• tuntee omaa kielellistä ja kulttuurista taustaansa ja suomalaisen yhteiskunnan monimuotoisuutta • toimii kielellistä ja kulttuurista osaamistaan hyödyntäen ammattialan eri tilanteissa
Hyvä H2	• tuntee oman kielellisen ja kulttuurisen taustansa pääpiirteet sekä suomalaisen yhteiskunnan monimuotoisuutta • ottaa huomioon kulttuurien välisen viestinnän toimiessaan ammattialan tehtävissä
Kiitettävä K3	• tuntee monipuolisesti omaa kielellistä ja kulttuurista taustaansa ja suomalaisen yhteiskunnan kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta • hyödyntää aktiivisesti kielellistä ja kulttuurista osaamistaan ammattialan tehtävissä

Oman suomi toisena kielenä taidon arvioiminen	
Tyydyttävä T1	• arvioi suomen kielen taitoaan ja lukutaitoaan saamansa palautteen pohjalta ja kertoo, mitä siinä voisi parantaa.
Hyvä H2	• arvioi realistisesti omaa kielenkäyttöään ja lukutaitoaan, tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.
Kiitettävä K3	• arvioi realistisesti omaa kielenkäyttöään ja lukutaitoaan, tunnistaa vahvuuksiaan, kehittämiskohteitaan ja kehittää taitojaan palautteen pohjalta.

Valinnaiset osaamistavoitteet

Opiskelija

- osaa kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan

- osaa kehittää esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan
- osaa kehittää erilaisten tekstilajien ymmärtämisen- ja tulkintataitojaan
- osaa kehittää tekstien tuottamisen taitoja
- syventää kielellisen ja kulttuurin identiteetin merkityksen ymmärtämistä monimuotoisessa yhteiskunnassa.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ottaen toiset huomioon
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • viestii aktiivisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ottaen toiset huomioon
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • viestii aktiivisesti ja monipuolisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ottaen toiset huomioon

Esiintymis- ja ryhmätyötaitojen kehittäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • esittää sekä spontaanin että valmistellun puheenvuoron tai puheesityksen itselleen tutusta aiheesta • viestii ammattialaansa liittyvissä ryhmätilanteissa
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • saa puhuessaan kontaktin kuulijoihinsa ja osaa rakentaa puheenvuoronsa niin, että sitä on helppo seurata • osallistuu ammattialaansa liittyvään keskusteluun ja hallitsee sanaston
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • esittää sekä spontaanin että itsenäisesti valmistellun esityksen, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sisällön loogiseksi • toimii joustavasti ammattialaan liittyvissä ryhmätilanteissa

Tekstien ja tekstilajien ymmärtäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää keskeisten tekstien päätarkoituksen ja arvioi tekstilajeja
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää tekstien tarkoituksen ja pääsisällön sekä tekstilajin käyttö-kelpoisuuden eri tarkoituksiin
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää itsenäisesti tekstejä myös abstrakteista aiheista ja hahmottaa eri ammatillisten tekstilajien käyttötarkoituksen

Tekstien tuottaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kirjoittaa ohjattuna ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä sekä laajentaa sana- ja ilmaisuvarantoaan
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • kirjoittaa ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä sekä laajentaa sana- ja ilmaisuvarantoaan
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • kirjoittaa ammattitaitoon liittyviä tekstejä itsenäisesti sekä laajentaa sana- ja ilmaisuvarantoaan

Kielen ja kulttuurin ymmärtäminen	
Tyydyttävä T1	• tuntee kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden merkitystä.
Hyvä H2	• tuntee suomalaisen työelämän ja yhteiskunnan kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta.
Kiitettävä K3	• tuntee monipuolisesti suomalaisen työelämän ja yhteiskunnan kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta.

Äidinkieli, suomi viittomakielisille

Pakolliset osaamistavoitteet, 5 osp

Opiskelija

- osaa viestiä ja toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- ymmärtää *omaan alaan* liittyvien tärkeimpien tekstilajien käytänteet, olennaisen sisällön ja tarkoituksen
- osaa hakea tietoa eri tietolähteistä ja käyttää tietoa sekä noudattaa lähteiden käytön periaatteita
- osaa hyödyntää mediaa ja verkon tarjoamia viestintä- ja vuorovaikutusvälineitä opiskelussaan
- osaa laatia *alaan liittyviä* kirjallisia töitä
- osaa arvioida ja kehittää suomen kielen taitoaan.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa toimiminen	
Tyydyttävä T1	• käyttää ohjattuna ammatillista suomen kieltä sekä muita kielellisiä valmiuksiaan toimiessaan kuulevien kanssa
Hyvä H2	• käyttää ammatillista suomen kieltä sekä muita kielellisiä valmiuksiaan toimiessaan kuulevien kanssa ja ymmärtää muiden puheenvuoroja
Kiitettävä K3	• käyttää ammatillista suomen kieltä sekä muita kielellisiä valmiuksiaan ja osallistuu keskusteluun asiallisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa

Tekstien ymmärtäminen	
Tyydyttävä T1	• ymmärtää yleisluontoisen ja ammattialan kirjoitetun tekstin keskeisen sisällön
Hyvä H2	• ymmärtää yleisluontoisen tekstin sisällön ja tyyliä sekä vertaa kirjallista, yleiskielistä ja puhekielistä tekstiä
Kiitettävä K3	• ymmärtää vaivatta sekä yleisluontoisia että ammattiin liittyviä kirjoitettuja tekstejä

Tiedon hankkiminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hakee ohjattuna ammattialansa kannalta keskeistä tietoa suomen kielellä • noudattaa tekijänoikeuksia, mutta tarvitsee joskus ohjausta
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää suomen kieltä ammattialansa tiedonhankinnassa • noudattaa tekijänoikeuksia mm. ilmoittamalla lähteensä
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • hakee tietoa kirjallisista ja digitaalisista lähteistä sekä arvioi niiden luotettavuutta • osaa viitata käyttämiinsä lähteisiin ja tarvittaessa pyytää niihin käyttöluvan

Mediataidot ja verkkoviestinnän hyödyntäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hyödyntää oman alansa ammattijulkaisuja ja mediaa
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää keskeisiä viestintävälineitä ja osaa arvioida mediatekstejä
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • hyödyntää monipuolisesti viestintävälineitä ja arvioi kriittisesti mediatekstejä

Alan kirjallisten töiden laatiminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kirjoittaa ohjattuna ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä ja käyttää ymmärrettävää kieltä • laatii mallin mukaan asiakirjat
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • kirjoittaa ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä oikeinkirjoitus sääntöjen mukaisesti • laatii asianmukaiset asiakirjat
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • kirjoittaa sujuvasti ymmärrettävää ja selvää yleiskieltä oikeinkirjoitus sääntöjen mukaisesti • laatii asianmukaisia asiakirjoja ja osaa soveltaa asiakirjamalleja

Oman suomen kielen taidon arvioiminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi suomen kielen taitoaan ja lukutaitoaan saamansa palautteen pohjalta ja kertoo, mitä siinä voisi parantaa.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi realistisesti omaa kielenkäyttöään ja lukutaitoaan, tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi realistisesti omaa kielenkäyttöään ja lukutaitoaan, tunnistaa vahvuuksiaan, kehittämiskohteitaan ja kehittää taitojaan palautteen pohjalta.

Valinnaiset osaamistavoitteet

Opiskelija

- osaa kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan

- osaa tulkita erilaisia tekstilajeja sekä tuntee kirjallisuutta
- kehittää ammatillisten tekstien tuottamista
- ymmärtää kielellistä identiteettiä ja osaa vertailla viitotun ja puhutun tai kirjoitetun kielen ilmaisukeinoja.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ilmaisee mielipiteensä, perustelee ne vakuuttavasti • toimii yhteistyökykyisesti työtehtävissä tarvittaessa apuvälineitä käyttäen
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • saa puhuessaan kontaktin kuulijoihinsa ja rakentaa puheenvuoronsa niin, että sitä on helppo seurata • toimii yhteistyökykyisesti tiimin jäsenenä ja välittää viestejä
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • ylläpitää puhuessaan vuorovaikutusta, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • viestii ammattimaisesti ja vastuuntuntoisesti sekä kuulevien että kuulojen kanssa

Tekstilajien tulkitseminen ja kirjallisuuden tunteminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää mallin mukaan eri tekstilajeja ja tuntee niiden ympäristöjen vaatimuksia, missä tekstejä käytetään • tutustuu kirjallisuuden eri lajeihin ja saa lukukokemuksia
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa tekstilajiin kuuluvia vaatimuksia oikein niissä ympäristöissä, joissa tekstit esiintyvät • arvioi lukemiaan kirjoja
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii kielenkäytön perusnormien mukaisesti sekä selittää kirjoitettuja tekstejä viittomakielellä • hankkii monipuolisia lukukokemuksia ja arvioi kirjallisuuden merkitystä

Ammatillisten tekstien tuottaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tuottaa ammatillisia tekstejä ja käyttää asianmukaista kieltä
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • tuottaa ammatillisia tekstejä ja ottaa niissä huomioon työelämän vaatimukset
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • tuottaa sujuvaa ja ymmärrettävää ammatillista tekstiä sekä kehittää taitoaan palautteen pohjalta

Kielellisen identiteetin ymmärtäminen sekä viitotun ja puhutun kielen vertaaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tuntee puhutun ja viitotun kielen keskeiset erot arvioi kirjoitetun kielen merkitystä viittomakielisille ammatin harjoittamisen kannalta.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> tarkastelee kielenkäytön ilmaisutapoja kriittisesti arvioi kirjoitetun kielen asemaa suhteessa viittomakieleen yhteiskunnassa ja työelämässä.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> vertaa keskeisiä puhutulle kielelle ominaisia rakenteita viittomakielen vastaaviin vertailee suomen kielen ja viittomakielen merkitystä monikielisessä yhteiskunnassa sekä työelämän että yksilön kannalta.

Äidinkieli, romani

Pakolliset osaamistavoitteet, 5 osp

Opiskelija

- osaa viestiä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa romanikielellä
- ymmärtää *oman alaan* liittyvien tekstien olennaisen sisällön ja tarkoituksen romanikielellä
- hankkii ja arvioi tietoa romanikielistä mediaa hyödyntäen
- tuottaa tekstiä romanikielellä
- tuntee romanikielen ja -kulttuurin merkitystä monimuotoisessa yhteiskunnassa
- osaa arvioida ja kehittää romanikielen taitoaan.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa toimiminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> kuuntelee muita ja käyttää puheenvuoroja vuorovaikutustilanteissa käyttää romanikieltä ymmärrettävästi tutuissa tilanteissa
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> viestii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa toiset huomioon ottaen käyttää romanikieltä erilaisissa tilanteissa melko monipuolisesti
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> viestii aktiivisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa toiset huomioon ottaen käyttää romanikieltä erilaisissa tilanteissa monipuolisesti
Tekstien ymmärtäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tuntee joitakin alaansa liittyviä käsitteitä romanikielellä
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää tekstien olennaisen sisällön ja tuntee keskeisiä alaansa liittyviä käsitteitä romanikielellä
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää tekstien pääsisällön ja yksityiskohtia sekä tuntee laajasti alaansa liittyviä käsitteitä romanikielellä

Tiedon hankkiminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hakee tietoa erilaisista lähteistä • tuntee romanikielistä mediaa
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • hakee ammattialaansa liittyvää tietoa erilaisia viestintävälineitä hyödyntäen ja arvioi ohjattuna tekstien luotettavuutta • käyttää romanikielistä mediaa
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • hyödyntää monipuolisesti erilaisia viestintävälineitä tiedon hankinnassa ja arvioi tekstien luotettavuutta • käyttää itsenäisesti romanikielistä mediaa

Tekstien tuottaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • laatii ohjattuna tekstejä romanikielellä
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • laatii tekstejä romanikielellä
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • laatii itsenäisesti tekstejä käyttäen monipuolisesti romanikieltä

Kielellisesti ja kulttuurisesti monimuotoisessa ympäristössä toimiminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tuntee romanien kielellisen ja kulttuurisen taustan keskeiset piirteet ja toimii monimuotoisessa ympäristössä osaamistaan hyödyntäen
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • tuntee romanien kielellisen ja kulttuurisen taustan keskeiset piirteet ja niiden merkityksen sekä toimii monimuotoisessa ympäristössä osaamistaan hyödyntäen
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • tuntee romanien kielellisen ja kulttuurisen taustan perinteen ja sen merkityksen sekä toimii monimuotoisessa yhteiskunnassa joustavalla tavalla

Oman romanikielen taidon arvioiminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi romanikielen taitoaan ja lukutaitoaan saamansa palautteen pohjalta ja kertoo, mitä siinä voisi parantaa.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi realistisesti omaa kielenkäyttöään ja lukutaitoaan, tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi realistisesti omaa kielenkäyttöään ja lukutaitoaan, tunnistaa vahvuuksiaan, kehittämiskohteitaan ja kehittää taitojaan palautteen pohjalta.

Valinnaiset osaamistavoitteet

Opiskelija

- osaa kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan romanikielellä
- osaa kehittää omaan alaan liittyvien tekstilajien ymmärtämis- ja tulkintataitoja
- osaa kehittää tekstien kirjoittamisen taitoja romanikielellä
- osaa käyttää kielitaitoaan tiedon hankkimiseksi

- tuntee romanikielen ja -kulttuurin merkitystä monimuotoisessa yhteiskunnassa.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen	
Tyydyttävä T1	• viestii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ottaen toiset huomioon
Hyvä H2	• viestii tarkoituksenmukaisella tavalla erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ottaen toiset huomioon
Kiitettävä K3	• viestii aktiivisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa perustellen näkemyksiään ja ottaen toiset rakentavasti huomioon

Tekstien ja tekstilajien ymmärtäminen	
Tyydyttävä T1	• ymmärtää tuttujen tekstilajien keskeiset asiat romanikielellä
Hyvä H2	• ymmärtää ammatillisten tekstien pääsisällön ja tuntee oman alansa käsitteitä romanikielellä
Kiitettävä K3	• ymmärtää erilaisten tekstien sisällön ja oman alansa tekstien ydinasioita sekä oman alansa käsitteitä romanikielellä

Tekstien tuottaminen	
Tyydyttävä T1	• tuottaa ohjattuna ammatillisia tekstejä romanikielellä oikeata tekstilajia käyttäen
Hyvä H2	• käyttää kielen muotoja joustavasti kirjallisessa viestinnässä
Kiitettävä K3	• tuottaa itsenäisesti omaan alansa liittyviä tekstejä käyttäen sujuvaa romanikielen lause- ja virkerakennetta

Tiedon hankkiminen	
Tyydyttävä T1	• hakee tietoa erilaisista lähteistä käyttäen romanikielistä mediaa
Hyvä H2	• hakee ammattialaansa liittyvää tietoa erilaisista lähteistä viestintävälineitä hyödyntäen
Kiitettävä K3	• hyödyntää erilaisia viestintävälineitä tiedon hankinnassa ja arvioi tekstien luotettavuutta

Kielen ja kulttuurin ymmärtäminen	
Tyydyttävä T1	• arvioi romanien kielellisen ja kulttuurisen perinteen merkitystä ja vaikutuksia alalla.
Hyvä H2	• hyödyntää alalla romanien kielellisen ja kulttuurisen taustan piirteitä ja kaksi- tai monikielisyttään.
Kiitettävä K3	• hyödyntää monipuolisesti romanien kielellistä ja kulttuurista taustaa ja arvioi mahdollisuuksiaan romanikielen säilyttämisessä.

Äidinkieli, ruotsi**Pakolliset osaamistavoitteet, 5 osp****Arviointi****ARVIOINNIN KOHTEET**

Tyydyttävä T1	• • • •
Hyvä H2	• • • •
Kiitettävä K3	• • • •

Tyydyttävä T1	•
Hyvä H2	•
Kiitettävä K3	•

Tyydyttävä T1	• •
Hyvä H2	• •
Kiitettävä K3	• •

Tyydyttävä T1	• • •
Hyvä H2	• • •
Kiitettävä K3	• • •

Tyydyttävä T1	• • •
Hyvä H2	• • •
Kiitettävä K3	• • •

Tyydyttävä T1	•
Hyvä H2	•
Kiitettävä K3	•

Tyydyttävä T1	• •
Hyvä H2	• •
Kiitettävä K3	• •

Tyydyttävä T1	•
Hyvä H2	•
Kiitettävä K3	•

Valinnaiset osaamistavoitteet, 2 osp

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Tyydyttävä T1	• • •
Hyvä H2	• • •
Kiitettävä K3	• • •

Tyydyttävä T1	• • •
Hyvä H2	• • •
Kiitettävä K3	• • •

Tyydyttävä T1	• • •
Hyvä H2	• • •
Kiitettävä K3	• • •

Tyydyttävä T1	• •
Hyvä H2	• •
Kiitettävä K3	• •

Toinen kotimainen kieli

Toinen kotimainen kieli, ruotsi

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Opiskelija

- osaa käyttää toista kotimaista kieltä *työtehtävissään* ja työhön liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- ymmärtää molempien kansalliskielten ja kulttuurien merkityksen monikulttuurisessa Suomessa.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Työelämän kielenkäyttötilanteissa toimiminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää lyhyiden omaan työhön ja työturvallisuuteen liittyvien kirjallisten viestien sisällön • kertoo suullisesti ja kirjallisesti lyhyesti itsestään ja tutuista asioista omassa työssään ja selviytyy tuttuihin aiheisiin liittyvistä vuorovaikutustilanteista
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • tulkitsee työhön liittyviä perustekstejä, kuten työ- ja turvallisuusohjeita sekä tuottaa lyhyitä viestejä käyttäen alan ammattisanastoa • selviytyy rutiinomaisista päivittäiseen elämään liittyvistä puhetilanteista, jos puhekumppani puhuu hitaasti ja käyttää selkeää kieltä
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • tulkitsee erityyppisiä työhön liittyviä tekstejä ja tuottaa ammatillisia viestejä, ohjeita tai tilauksia • toimii tavanomaisimmissa viestintätilanteissa sekä kasvatusten että puhelimessa ja tarvittaessa pyytää tarkennusta tai selvennystä

Kielen ja kulttuurin merkityksen ymmärtäminen	
Tyydyttävä T1	• on tietoinen ruotsin kielen ja kulttuurin merkityksestä Suomessa.
Hyvä H2	• ymmärtää ruotsin kielen ja kulttuurin merkityksen pohjoismaisessa yhteistyössä.
Kiitettävä K3	• tuntee Suomen kansalliskieliin liittyvät oikeudet ja velvoitteet.

Tunnustaminen

Arvosana hyvä H2 vastaa Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen kuvausasteikolla kuullun ja tekstin ymmärtämisessä kielitaidon taitotasoa A2.2 ja puhumisessa ja kirjoittamisessa taitotasoa A2.1.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

- käyttää toista kotimaista kieltä *alaan liittyvissä* vuorovaikutustilanteissa ja työtehtävissä
- selviytyy arkipäivän tilanteissa toisella kotimaisella kielellä
- osaa kirjoittaa *työhönsä* liittyviä lyhyitä tekstejä (esim. muistiinpanoja, ohjeita, tilauksia ja sähköposteja)
- osaa hyödyntää kielenkäytössä erilaisia tietolähteitä
- hyödyntää omia kielenoppimisen strategioitaan.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa toimiminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • selviytyy alan vuorovaikutustilanteissa hyödyntäen erilaisia apukeinoja • käyttää keskustelussa tuttua sanastoa ja yleiskielistä tekstiä ja saa selvää hitaasta puheesta
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää kieltä melko luontevasti alan vuorovaikutustilanteissa • selviytyy jokapäiväiseen elämään liittyvistä tilanteista
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • selviytyy hyvin alan vuorovaikutustilanteissa ja viestii kohteliaasti • käyttää keskustelussa kielelle ja kulttuurille ominaisia ilmaisuja

Tekstien tuottaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kirjoittaa työhön liittyviä tekstejä käyttäen yksinkertaisia lauseita
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • kirjoittaa keskeisistä työtehtäviin liittyvistä asioista käyttäen tavallisia kielelle ominaisia ilmauksia
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • tuottaa sujuvasti työtehtäviin liittyviä tekstejä käyttäen keskeisintä sanastoa

Tietolähteiden hyödyntäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> etsii yhdessä muiden kanssa tietoa erilaisista tietolähteistä toisella kotimaisella kielellä käyttää sanakirjoja ja sähköisiä tietolähteitä
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> hyödyntää tuotettuja tekstejä ja julkaisuja käyttää sanakirjoja ja sähköisiä tietolähteitä monipuolisesti
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> käyttää autenttista ruotsinkielistä aineistoa ja arvioi tekstien merkityksellisyyttä käyttää joustavasti sähköisiä sanakirjoja ja muuta lähdeaineistoa oman alansa kysymysten selvittämiseen

Kielenoppimisen strategioiden hyödyntäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa omat kielen oppimisstrategiansa.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> ottaa vastuuta kielen oppimisestaan ja hyödyntää vahvuuksiaan.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> osoittaa pitkäjänteisyyttä ja yhteistyökykyä kielen opiskelussaan.

Tunnustaminen

Arvosana hyvä H2 vastaa Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen kuvausasteikolla kuullun ja tekstin ymmärtämisessä kielitaidon taitotaso A2.2 ja puhumisessa ja kirjoittamisessa taitotasoa A2.1.

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none">
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none">
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none">

Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none">
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none">
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none">

Tyydyttävä T1	•
Hyvä H2	•
Kiitettävä K3	•

Tyydyttävä T1	•
Hyvä H2	•
Kiitettävä K3	•

Tunnustaminen

Valinnaiset osaamistavoitteet, 2 osp

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Tyydyttävä T1	• •
Hyvä H2	• •
Kiitettävä K3	• •

Tyydyttävä T1	• •
Hyvä H2	• •
Kiitettävä K3	• •

Tyydyttävä T1	•
Hyvä H2	•
Kiitettävä K3	•

Tunnustaminen

Vieraat kielet

Vieras kieli, A-kieli

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp

Opiskelija

- osaa viestiä ja toimia vuorovaikutustilanteissa siten, että hän kykenee harjoittamaan *ammattiaan*
- osaa käyttää *oman alan* työtehtävissä tarvittavaa vierasta kieltä
- osaa hakea tietoa erilaisista vieraskielisistä lähteistä
- osaa toimia monikielisessä ja -kulttuurisessa ympäristössä.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa toimiminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää oman alansa työhön liittyviä suullisia ohjeita ja osaa toimia niiden mukaan • kertoo itsestään ja työtehtävistään vastaamalla hänelle esitettyihin kysymyksiin ennakoitavissa olevissa ja tutuissa työtilanteissa
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää työhönsä ja alansa tuotteisiin ja prosesseihin liittyvät suulliset viestit ja osaa toimia niiden mukaan • kertoo itsestään ja alan työtehtävistä siten, että tulee ymmärretyksi ja osallistuu keskusteluun, mikäli keskustelukumppani puhuu selkeästi
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää alansa liittyvää tavanomaista, normaalitempoista puhetta ja toimii vuorovaikutustilanteissa luontevasti kieltä käyttäen • kertoo tutuissa tilanteissa työpaikastaan ja työstään ja siihen liittyvistä normeista ja tavoista sekä hankkii kysymällä työhönsä liittyviä lisäohjeita

Tekstien ymmärtäminen ja tuottaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää tavallista sanastoa ja oman alansa työhön liittyviä kirjallisia viestejä ja työ- ja turvallisuusohjeita • tuottaa työhönsä liittyviä lyhyitä tekstejä
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää työhönsä ja alansa tuotteisiin ja prosesseihin liittyviä tekstejä, kirjallisia ohjeita ja tekee tarkentavia kysymyksiä sekä osaa toimia niiden mukaan • tuottaa työhönsä liittyviä tekstejä ja tarkoituksenmukaista sanastoa
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää työhönsä ja alansa tuotteisiin ja prosesseihin liittyviä tekstejä, kirjallisia ohjeita sekä työstä annettua palautetta • tuottaa sujuvasti tavanomaisia viestejä ja tekstejä sekä täyttää työhönsä liittyviä asiakirjoja

Tiedon hankkiminen	
Tyydyttävä T1	• hakee tietoa ohjattuna työhönsä liittyvistä materiaaleista ja ohjeista myös sähköisiä tiedonlähteitä käyttäen
Hyvä H2	• hakee monipuolisesti omaa alaa koskevaa tietoa mukaan lukien sähköiset tietolähteet
Kiitettävä K3	• hakee itsenäisesti omaa alaa koskevaa tietoa, soveltaa tietojaan ja taitojaan sekä perustelee ratkaisunsa

Monikielisessä ja -kulttuurisessa ympäristössä toimiminen	
Tyydyttävä T1	• on tietoinen opiskelemaansa kielen ja sen edustaman kulttuurin merkityksestä.
Hyvä H2	• käyttää kieltä monikielisessä tai -kulttuurisessa ympäristössä.
Kiitettävä K3	• soveltaa työssään vieraan kielen ja kulttuurin tietojaan ja taitojaan joustavasti.

Tunnustaminen

Arvosana hyvä H2 vastaa Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen kuvausasteikolla kuullun ja tekstin ymmärtämisessä kielitaidon taitotaso B1.1. ja puhumisessa ja kirjoittamisessa taitotaso B1.1.

Valinnaiset osaamistavoitteet

Opiskelija

- osaa viestiä vieraalla kielellä *työelämän* tilanteissa
- osaa toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa vieraalla kielellä
- osaa toimia aktiivisena kansalaisena vieraskielisissä yhteyksissä
- ymmärtää kielen ja kulttuurin merkityksen
- osaa kehittää kielen oppimisen strategioitansa ja oppimistapojaan.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa toimiminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> kertoo itsestään ja työtehtävistään sekä vastaa luontevasti hänelle esitettyihin kysymyksiin selviytyy yleiskielisistä vuorovaikutustilanteista, joissa käsitellään myös tavanomaisimpia työtehtäviin liittyviä aiheita
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> osaa viestiä ymmärrettävästi itsestään ja alan työtehtävistä, osallistuu keskusteluun sekä hankkii kysymällä työhönsä liittyviä lisäohjeita selviytyy monenlaisista työhön liittyvistä vuorovaikutustilanteista
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> kertoo työpaikastaan ja työstään ja siihen liittyvistä normeista ja tavoista melko laajaa sanavarastoa käyttäen sekä ottaa selvää muiden maiden vastaavista asioista selviytyy luontevasti työhön liittyvistä vuorovaikutustilanteista, joissa käsitellään vaativampiakin aiheita

Aktiivisena kansalaisena toimiminen vieraskielisissä yhteyksissä	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ymmärtää, miten vieraalla kielellä voi vaikuttaa ja miten siinä voi hyödyntää sosiaalista mediaa
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> käyttää vierasta kieltä vaikuttamiseen ja hyödyntää siinä sosiaalista mediaa
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> seuraa ajankohtaista keskustelua vieraalla kielellä ja ottaa siihen kantaa

Kielen ja kulttuurin merkityksen ymmärtäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> hankkii tietoa niiden maiden elämänmuodoista, joissa opiskeltavaa kieltä puhutaan
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> osoittaa työskentelyssä ymmärtävänsä kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> hyödyntää monipuolisesti omassa työssään eri kielten ja kulttuurien tarjoamia mahdollisuuksia

Kielen oppimisen kehittäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> tunnistaa omat vieraan kielen oppimisstrategiansa.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> arvioi vieraan kielen oppimisen tapojaan, niiden vahvuuksia ja heikkouksia.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> vahvistaa oppimistaan kokeilemalla uusia vieraan kielen oppimisen tapoja hankkii perustietoja opiskelumahdollisuuksista vieraan kielen ympäristössä.

Tunnustaminen

Arvosana hyvä H2 vastaa Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen kuvausasteikolla kuullun ja tekstin ymmärtämisessä kielitaidon taitotasoa B1.1. ja puhumisessa ja kirjoittamisessa taitotasoa B1.1.

Vieras kieli, B-kieli**Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp****Opiskelija**

- osaa viestiä ja toimia vuorovaikutustilanteissa siten, että kykenee harjoittamaan *ammatti-
aan*
- osaa käyttää *oman alan* työtehtävissä tarvittavaa vierasta kieltä
- osaa hakea tietoa erilaisista vieraskielisistä lähteistä.

Arviointi**ARVIOINNIN KOHTEET**

Viestintä – ja vuorovaikutustilanteissa toimiminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää lyhyitä ja yksinkertaisia oman alansa työhön liittyviä suullisia viestejä ja osaa toimia niiden mukaan • kertoo lyhyesti itsestään ja työtehtävistään ennakoitavissa olevissa ja tutuissa työtilanteissa
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää tavanomaisimpia työhönsä ja alansa tuotteisiin ja prosesseihin liittyviä suullisia ohjeita ja osaa toimia niiden mukaan • kertoo itsestään ja alan työtehtävistä siten, että tulee ymmärretyksi ja osallistuu keskusteluun, mikäli keskustelukumppani käyttää yksinkertaisia rakenteita
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää keskeiset ajatukset tavanomaisesta normaalitempoisesta puheesta ja toimii niiden mukaan • kertoo työpaikastaan ja työstään sekä hankkii kysymällä työhönsä liittyviä lisäohjeita

Tekstien ymmärtäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää lyhyitä ja yksinkertaisia oman alansa työhön liittyviä kirjallisia viestejä • kirjoittaa ohjattuna mallin mukaan työhönsä liittyviä yksinkertaisia ja lyhyitä tekstejä
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää työhönsä ja alansa tuotteisiin ja prosesseihin liittyviä kirjallisia ohjeita apuvälineitä käyttäen ja tekee tarkentavia kysymyksiä sekä osaa toimia niiden mukaan • kirjoittaa mallin mukaan työhönsä liittyviä yksinkertaisia ja lyhyitä tekstejä
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää työhönsä ja alansa tuotteisiin ja prosesseihin liittyviä kirjallisia ohjeita sekä työstä annettua palautetta • kirjoittaa tavanomaisia viestejä ja lyhyitä tekstejä sekä täyttää yksinkertaisia työhönsä liittyviä asiakirjoja

Tiedon hankkiminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hakee tietoa ohjattuna työhönsä liittyvistä materiaaleista ja ohjeista myös sähköisiä tiedonlähteitä käyttäen.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • hakee monipuolisesti omaa alaa koskevaa tietoa mukaan lukien sähköiset tietolähteet.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • hakee monipuolisesti omaa alaa koskevaa tietoa, soveltaa tietojaan ja taitojaan sekä perustelee ratkaisunsa.

Tunnustaminen

Arvosana hyvä H2 vastaa Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen kuvausasteikolla kuullun ja tekstin ymmärtämisessä kielitaidon taitotasoa A2.1 ja puhumisessa ja kirjoittamisessa taitotasoa A1.3.

Valinnaiset osaamistavoitteet

Opiskelija

- osaa viestiä vieraalla kielellä *työelämän* tilanteissa
- osaa toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa vieraalla kielellä
- osaa kirjoittaa *alaan liittyviä* tekstejä vieraalla kielellä
- osaa tunnistaa kielen ja kulttuurin merkityksen
- osaa kehittää kielen oppimisen strategioitansa ja oppimistapojaan.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa toimiminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kertoo itsestään ja työstään, esim. tunnistaa työkaluja, ammattinimikkeitä ja työtehtäviä • viestii suullisesti esimerkiksi esittäytyessään arkipäivän ja työelämän tutuissa tilanteissa
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • vastaa yksinkertaisiin kysymyksiin käsiteltäessä omaa työympäristöä ja häntä itseään, kun puhekuppani puhuu hitaasti ja selkeästi • osallistuu keskusteluun, kun keskustelukumppani puhuu hitaasti ja käyttää selkeitä rakenteita
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • esittää yksinkertaisia kysymyksiä ja vastaa käsiteltäessä omaa työympäristöä ja häntä itseään, kun puhekuppani puhuu selkeästi, sekä pyytää tarvittaessa selvennystä • selviytyy työelämän tavanomaisissa palvelutilanteissa

Tekstien tuottaminen	
Tyydyttävä T1	• kirjoittaa ohjattuna työhönsä liittyviä lyhyitä tekstejä
Hyvä H2	• kirjoittaa työhönsä liittyviä lyhyitä tekstejä
Kiitettävä K3	• kirjoittaa sujuvasti tavanomaisia viestejä ja työhönsä liittyviä tekstejä sekä täyttää työhönsä liittyviä asiakirjoja

Monikielisessä ja -kulttuurisessa ympäristössä toimiminen	
Tyydyttävä T1	• on tietoinen opiskelemaansa kielen ja sen edustaman kulttuurin merkityksestä
Hyvä H2	• käyttää kieltä monikielisessä tai -kulttuurisessa ympäristössä
Kiitettävä K3	• soveltaa työssään vieraan kielen ja kulttuurin tietojaan ja taitojaan

Kielen oppimisen kehittäminen	
Tyydyttävä T1	• tunnistaa omat kielen oppimisstrategiansa.
Hyvä H2	• arvioi kielen oppimisen tapojaan, niiden vahvuuksia ja heikkouksia.
Kiitettävä K3	• vahvistaa oppimistaan kokeilemalla uusia kielen oppimisen tapoja.

Tunnustaminen

Arvosana hyvä H2 vastaa Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen kuvausasteikolla kuullun ja tekstin ymmärtämisessä kielitaidon taitotasoa A2.1 ja puhumisessa ja kirjoittamisessa taitotasoa A1.3.

7.14. Yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittava osaaminen, 8 osp

Tutkinnon osan tulee sisältää kaikkien neljän osa-alueen pakolliset osaamistavoitteet (yhteensä 5 osaamispistettä). Lisäksi tutkinnon osan tulee sisältää valinnaisia osaamistavoitteita miltä tahansa osa-alueelta tai osa-alueilta siten, että opiskelijalle kertyy yhteensä 8 osaamispisteen edestä yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavaa osaamista.

Yhteiskuntataidot

Yhteiskuntataidot

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Opiskelija

- osaa toimia kansalaisena ja osallistua yhteiskunnalliseen päätöksentekoon
- osaa toimia tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden periaatteita noudattaen
- osaa suunnitella ja hoitaa omaa talouttaan sekä arvioida siihen liittyviä riskejä
- hyödyntää sosiaalista mediaa aktiivisen osallistumisen keinona
- osaa käyttää yhteiskunnan tarjoamia palveluja ja toimia kuluttajana.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Kansalaisena toimiminen ja yhteiskunnalliseen päätöksentekoon osallistuminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tietää kansalaisen perusoikeuksia ja velvollisuuksia Suomessa ja osaa kertoa niistä • seuraa yhteiskunnallista päätöksentekoa • osallistuu opiskelijoiden tai muiden tahojen järjestämään toimintaan ja vaikuttaa yhteisölliseen toimintaan omalta osaltaan
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • tietää kansalaisen perusoikeuksia ja velvollisuuksia Suomessa ja osaa kertoa niistä • seuraa yhteiskunnallista päätöksentekoa ja ilmaisee omia mielipiteitään tarpeellisiksi kokemistaan asioista • osallistuu opiskelijakunnan tai muiden tahojen järjestämään toimintaan ja vaikuttaa päätöksentekoon omalta osaltaan
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • tuntee kansalaisen perusoikeudet ja velvollisuudet Suomessa ja arvioi niitä suhteessa muiden maiden vastaaviin • seuraa aktiivisesti yhteiskunnallista päätöksentekoa ja osallistuu siihen eri tavoin • osallistuu opiskelijakunnan tai muiden tahojen järjestämään toimintaan ja vaikuttaa aktiivisesti asioita koskevaan päätöksentekoon

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden periaatteiden noudattaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii asianmukaisesti erilaisten ihmisten kanssa myös monikulttuurisissa työyhteisöissä
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • toimii muita ihmisiä arvostavalla tavalla, kohtelee yhdenvertaisesti työtovereitaan ja asiakkaitaan mahdollisesta erilaisuudesta huolimatta
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • edistää omalta osaltaan työyhteisön hyväksyvää ilmapiiriä ja puuttuu asianmukaisesti mahdolliseen kiusaamiseen tai häirintään

Oman talouden ja raha-asioiden suunnitteleminen ja hoitaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ohjattuna suunnitelman menoistaan ja tuloistaan tietäen luoton ottamisen ehdot, seuraukset ja riskit
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • tekee suunnitelman menoistaan ja tuloistaan ennakoiden tulevia tapahtumia sekä tietäen luoton ottamisen ehdot, seuraukset ja riskit
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee itsenäisesti ja vastuullisesti suunnitelman menoistaan ja tuloistaan ennakoiden tulevia tapahtumia sekä tietäen luoton ottamisen ehdot, seuraukset ja riskit

Sosiaalisen median hyödyntäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ohjattuna sosiaalista mediaa oman ja /tai edustamansa yhteisön tai yrityksen asian edistämiseen
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää sosiaalista mediaa oman ja /tai edustamansa yhteisön tai yrityksen asian edistämiseen
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää sosiaalista mediaa monipuolisesti oman ja /tai edustamansa yhteisön tai yrityksen asian edistämiseen

Yhteiskunnan palvelujen käyttäminen ja kuluttajana toimiminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää opiskelijan tarvitsemia palveluja ja ymmärtää, miten palvelut yhteiskunnassa rahoitetaan • tuntee kuluttajan oikeuksia ja velvollisuuksia sekä tietää, mistä saa apua kuluttaja-asioissa.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää monipuolisesti ja harkiten opiskelijan tarvitsemia palveluja ja ymmärtää, miten palvelut yhteiskunnassa rahoitetaan • hakee tuotteista ja palveluista tutkittua tietoa eri lähteitä käyttämällä sekä tietää, mistä saa tietoa ja apua kuluttaja-asioissa.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää itsenäisesti ja valintoja tehden opiskelijan tarvitsemia palveluja ja ymmärtää, miten palvelut yhteiskunnassa rahoitetaan • hakee tuotteista ja palveluista tutkittua tietoa eri lähteitä käyttämällä sekä osaa arvioida tiedonlähteiden luotettavuutta.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

- osaa hakea tietoa yhteiskunnallisista vaikuttamismahdollisuuksista ja yhteiskunnallisesta päätöksenteosta myös Euroopan unionista
- tuntee *oman alan* yhteiskunnallisen merkityksen ja vaikuttavuuden
- osaa seurata yhteiskunnallista keskustelua ja taloutta koskevaa uutisointia
- osaa kuvata yhteiskunnallisen ja taloudellisen tilanteen heijastumista *oman alan* työpaikkoihin ja työllisyyteen
- osaa selvittää kansantalouden peruskäsitteitä ja sen keskeisimpiä toimijoita sekä arvioida niiden merkityksen kansantaloudelle.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Tiedon hakeminen yhteiskunnallisista vaikuttamismahdollisuuksista ja yhteiskunnallisesta päätöksenteosta Euroopan unionissa	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hakee ohjattuna tietoa yhteiskunnallisista vaikuttamismahdollisuuksista ja yhteiskunnallisesta päätöksenteosta
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • hakee tietoa yhteiskunnallisista vaikuttamismahdollisuuksista ja yhteiskunnallisesta päätöksenteosta
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • hakee monipuolisesti ja aktiivisesti tietoa yhteiskunnallisista vaikuttamismahdollisuuksista ja yhteiskunnallisesta päätöksenteosta

Oman alan yhteiskunnallisen merkityksen ja vaikuttavuuden tunteminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tuntee keskeisiltä osin oman alan yhteiskunnallisen merkityksen ja vaikuttavuuden
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • kuvaa perustellen oman alan yhteiskunnallisen merkityksen ja vaikuttavuuden
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • kuvaa laaja-alaisesti ja perustellen oman alan yhteiskunnallisen merkityksen ja vaikuttavuuden

Yhteiskunnallisen keskustelun ja taloutta koskevan uutisoinnin seuraaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • seuraa jonkin tietolähteen avulla yhteiskunnallista ja taloutta koskevaa keskustelua • tekee oman alan tilannekatsauksen, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • seuraa eri tietolähteistä yhteiskunnallista ja taloutta koskevaa keskustelua • tekee oman alan tilannekatsauksen, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • seuraa aktiivisesti eri tietolähteistä yhteiskunnallista ja taloutta koskevaa keskustelua • perustelee oman alan tilannetta monipuolisesti ja arvioi kriittisesti eri medioiden välittämää tietoa

Yhteiskunnallisen ja taloudellisen tilanteen huomioiminen omalla alalla	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kertoo havainnollisesti, miten ajankohtainen yhteiskunnallinen ja taloudellinen tilanne heijastuu oman alan työpaikkoihin ja työllisyyteen
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää havainnollisesti, ja perustellen miten ajankohtainen yhteiskunnallinen ja taloudellinen tilanne heijastuu oman alan työpaikkoihin ja työllisyyteen
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää havainnollisesti, miten ajankohtainen yhteiskunnallinen ja taloudellinen tilanne heijastuu oman alan työpaikkoihin ja työllisyyteen • perustelee selvitystään monipuolisesti ja kattavasti

Kansantalouden peruskäsitteiden ja sen keskeisten toimijoiden selvittäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kertoo esimerkkejä kansantalouden peruskäsitteistä ja keskeisistä toimijoista.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää kansantalouden peruskäsitteet ja keskeiset toimijat sekä arvioi niiden merkitystä kansantaloudelle.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää kansantalouden peruskäsitteet ja keskeiset toimijat, niiden merkityksen sekä niiden välisiä riippuvuussuhteita.

Työelämätaidot

Työelämätaidot

Pakolliset osaamistavoittet, 1 osp

Opiskelija

- osaa hakea itselleen työpaikkaa
- osaa kuvata työsopimusjärjestelmää ja työsopimuksen keskeiset asiat
- osaa perehtyä työpaikan toimintaan ja työtehtäviin sekä huolehtia työturvallisuudesta
- osaa työskennellä työpaikassa ja kehittää osaamistaan.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Työpaikan hakeminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hakee työpaikkaa ja tekee työhakemuksen sekä CV:n tarvitteensa jonkin verran ohjausta • toimii työhaastattelussa asiallisesti • pukeutuu toimialan ja työpaikan mukaisesti • tuo esille omaa osaamistaan
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • hakee itsenäisesti työpaikkoja sekä laatii selkeän työhakemuksen ja CV:n • toimii työhaastattelussa kohteliaasti ja asiallisesti • ottaa pukeutumisessa huomioon työpaikan ja toimialan luonteen • tuo selkeästi esille omat vahvuutensa esitellessään osaamistaan
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • hakee aktiivisesti ja oma-aloitteisesti työpaikkoja tunnistuen omat vahvuutensa • laatii selkeän ja omaa osaamistaan kuvaavan työpaikkahakemuksen ja CV:n • toimii työhaastattelussa kohteliaasti ja asiallisesti • ottaa pukeutumisessa huomioon työpaikan ja toimialan erityispiirteet • perustelee omaa osaamistaan ja vahvuuksiaan laaja-alaisesti

Median käyttäminen työnhaussa	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hakee työpaikkoja koskevia tietoja mediasta
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • tutustuu työpaikkoihin mediatietoja hyödyntäen
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää monipuolisesti mediaa työnhaussa hyödyntäen sosiaalisen median mahdollisuuksia

Työsopimusjärjestelmän, työsopimuksen ja työlainsäädännön sisällön tunteminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tuntee keskeiset asiat alan työehtojen ja oman alansa työlainsäädännöstä • tuntee oman työsopimuksensa sisällön • ottaa toiminnassaan huomioon oikeutensa ja velvollisuutensa, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • tuntee oman alan työehdot ja keskeisen työlainsäädännön • varmistaa, että oman työsopimuksen sisältö on sovitun mukainen • toimii työssään oikeuksiensa ja velvollisuuksiensa mukaisesti
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • tuntee hyvin oman alan työehdot ja keskeisen työlainsäädännön mahdollisuudet työtä kehitettäessä • varmistaa, että oman työsopimuksen sisältö on sovitun mukainen • toimii työssään oikeuksiensa ja velvollisuuksiensa mukaisesti sekä perustelee vastuullisesti toimintaansa

Työpaikan toimintaan ja työhön perehtyminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hakee tietoa työpaikan toiminnasta ja työtehtävistään • noudattaa työstä annettuja turvallisuusohjeita
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • hakee monipuolisesti tietoa työpaikan toiminnasta ja työtehtävistään • noudattaa työstä annettuja turvallisuusohjeita
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • hakee itsenäisesti monipuolisesta tietoa työpaikan toiminnasta ja työtehtävistään • soveltaa ja kehittää työstä annettuja turvallisuusohjeita

Työyhteisössä toimiminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa annettuja työaikoja ja sovittuja toimintatapoja • huolehtii työssä vaaditusta suoja- ym. vaatuksesta • työskentelee osana työryhmää ja erilaisten ihmisten kanssa, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa annettuja työaikoja, sovittuja toimintatapoja ja toimii joustavasti erilaisissa työtilanteissa • huolehtii työssä vaaditusta suoja- ym. vaatuksesta • työskentelee luontevasti osana työyhteisöään erilaisten ihmisten ja ryhmien kanssa.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa annettuja työaikoja ja sovittuja toimintatapoja ja toimii joustavasti työyhteisön erilaisissa muuttuvissa tilanteissa • huolehtii työssä vaaditusta suoja- ym. vaatuksesta • työskentelee luontevasti osana työyhteisöään erilaisten ihmisten ja ryhmien kanssa ja esittää kehittämisideoita työyhteisön ja -ryhmän käyttöön.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

- osaa edistää työyhteisön ilmapiiriä ja henkilöstön osallisuutta
- osaa toimia *työpaikan* eri tehtävissä
- osaa osaltaan vastata *työpaikan* työtehtävien etenemisestä ja työn laadusta sekä näiden kehittämisestä
- osaa kehittää omaa osaamistaan
- osaa hakea työtä kansainvälisiltä työmarkkinoilta ja erityisesti EU-maista.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Työyhteisön ilmapiirin ja henkilöstön osallisuuden edistäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • edistää osaltaan työyhteisön hyväksyvää ilmapiiriä ja kannustaa muita osallistumaan yhteiseen toimintaan, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • edistää osaltaan työyhteisön hyväksyvää ilmapiiriä ja kannustaa muita osallistumaan yhteiseen toimintaan
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • edistää aktiivisesti työyhteisön hyväksyvää ilmapiiriä ja kannustaa muita osallistumaan monipuolisesti yhteiseen toimintaan

Työpaikan eri tehtävissä toimiminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ilmaisee halukkuutensa osallistua joihinkin uusiin työpaikan tehtäviin oman osaamisen ja omien voimavarojensa mukaisesti
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • ilmaisee halukkuutensa osallistua uusiin työpaikan tehtäviin oman osaamisen ja omien voimavarojensa mukaisesti
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • ilmaisee halukkuutensa osallistua erilaisiin työpaikan tehtäviin oman osaamisen ja omien voimavarojensa mukaisesti

Työpaikan työtehtävien ja työprosessien etenemisestä ja työn laadusta huolehtiminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii työlleen asetettujen laatu- ja kustannustavoitteiden mukaisesti ja muuttaa omaa toimintaansa annetun palautteen perusteella, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • toimii työlleen asetettujen laatu- ja kustannustavoitteiden mukaisesti ja arvioi omaa toimintansa niiden saavuttamisessa • toimii palveluhenkisästi
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii työlleen asetettujen laatu- ja kustannustavoitteiden mukaisesti ja kehittää omaa toimintaansa niiden saavuttamiseksi • toimii palveluhenkisästi ja varmistaa asiakastyytyväisyyden • toimii aloitteellisesti työnsä ja työympäristön laadun kehittämässä

Oman osaamisen kehittäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kehittää itseään ja osaamistaan, mutta tarvitsee siinä ajoittain ohjausta
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • kehittää itseään ja osaamistaan suunnitelmallisesti sekä arvioi omia kehittymistarpeitaan yhteistyössä muiden kanssa
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • kehittää itseään ja osaamistaan suunnitelmallisesti ja monipuolisesti sekä arvioi omia kehittymistarpeitaan

Työn hakeminen kansainvälisiltä työmarkkinoilta	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hakee kansainvälisiä työpaikkoja koskevia tietoja mediasta • hakee työpaikkaa ja tekee työhakemuksen, mutta tarvitsee ajoittain näihin ohjausta • toimii työnhaussa eri kulttuuritaustaisen ihmisten kanssa hyödyntäen kielitaitoaan, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • hakee työpaikkoja koskevia tietoja mediasta ja tutustuu työpaikkoihin mediatietoja hyödyntäen • hakee itsenäisesti työpaikkoja ja laatii selkeän työhakemuksen • toimii työnhaussa eri kulttuuritaustaisen ihmisten kanssa hyödyntäen kielitaitoaan.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää monipuolisesti mediaa työnhaussa hyödyntäen sosiaalisen median mahdollisuuksia • hakee aktiivisesti ja oma-aloitteisesti työpaikkoja tunnistuen omat vahvuutensa ja laatii selkeän ja omaa osaamistaan kuvaavan työpaikkahakemuksen • toimii työnhaussa käyttäen hyvää kielitaitoaan eri kulttuuritaustaisen ihmisten kanssa.

Yrittäjyys ja yritystoiminta

Yrittäjyys ja yritystoiminta

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Opiskelija

- osaa arvioida ja tunnistaa oman osaamisensa ja omat vahvuutensa
- osaa ideoida omaa liikeideaa ja sen kehittämismahdollisuuksia
- osaa arvioida mahdollisuuksiaan ryhtyä yrittäjäksi
- osaa selvittää *omia ammatillisia* verkostojaan
- osaa tunnistaa kannattavan liiketoiminnan periaatteet
- osaa arvioida oman yrittäjyyden ja yritystoiminnan merkitystä omalle hyvinvoinnilleen ja Suomen kansantaloudelle.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Oman osaamisen arvioiminen ja tunnistaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi osaamistaan ja selvittää vahvuuksiaan oman alansa toimintaan liittyen, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi monipuolisesti omaa osaamistaan ja vahvuuksiaan oman alansa toimintaan liittyen
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi monipuolisesti ja perustellen omaa osaamistaan ja vahvuuksiaan oman alansa toimintaan liittyen

Oman liikeidean ja sen kehittämismahdollisuuksien ideoiminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää ja ideoi yritystoimintaansa liittyviä mahdollisuuksia, yritysmuotoja, keskeisiä palveluja tai tuotteita, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää ja ideoi yritystoimintaansa liittyviä mahdollisuuksia, yritysmuotoja, keskeisiä palveluja tai tuotteita • kehittää liikeidea
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää monipuolisesti ja itsenäisesti yritystoimintaansa liittyviä mahdollisuuksia, yritysmuotoja, keskeisiä palveluja tai tuotteita • kehittää ja perustelee liikeidean

Yrittäjäksi ryhtymisen mahdollisuuksien arvioiminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii tietoa, millä toimenpiteillä ja tukipalveluilla oma yritys voidaan perustaa, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää monipuolisesti, mitä toimenpiteitä oman yrityksen perustamisessa tarvitaan ja mitä tukipalveluita on käytettävissä
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää monipuolisesti ja perustellen, mitä toimenpiteitä oman yrityksen perustamisessa tarvitaan ja mitä tukipalveluita on käytettävissä

Omien ammatillisten verkostojen selvittäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää oman alansa yhteistyökumppanit ja ammatilliset verkostot ja kuvaa yhteistyön mahdollisuuksia eri tahojen kanssa
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää kattavasti oman alansa yhteistyökumppanit ja ammatilliset verkostot ja arvioi yhteistyön mahdollisuuksia eri tahojen kanssa
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää monipuolisesti ja itsenäisesti oman alansa yhteistyökumppanit ja ammatilliset verkostot ja arvioi kriittisesti yhteistyön mahdollisuuksia eri tahojen kanssa

Liiketoiminnan periaatteiden selvittäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää oman liikeidean pohjalta rahoituslähteet, tuotot ja kustannukset, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää oman liikeidean pohjalta rahoituslähteet, tuotot ja kustannukset
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää kattavasti ja perustellen oman liikeidean pohjalta rahoituslähteet, tuotot ja kustannukset

Oman alan yritystoiminnan merkityksen selvittäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää yritystoiminnan riskit ja merkityksen omaan elämäänsä sekä elinkeinoelämän kannalta, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää monipuolisesti yritystoiminnan riskit ja merkityksen omaan elämäänsä sekä elinkeinoelämän kannalta.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää yritystoiminnan riskit ja merkityksen omaan elämäänsä sekä perustelee oman alan yritystoiminnan merkityksen elinkeinoelämässä ja ennakoii oman alan tulevia kehitysnäkymiä.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

- osaa kartoittaa *oman alan* yritystoiminnan kehittämistarpeita
- osaa selvittää oman liiketoiminnan tuloksellisuuden ja oman työpanoksen vaikutuksen siihen toteuttamalla pienen projektin
- osaa tehdä kehittämissuhteita uusista toimintatavoista ja muuttaa omaa toimintaansa
- osaa suunnitella omaa toimintaansa ja ajankäyttöään.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Alan yritystoiminnan kehittämistarpeiden kartoittaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa asiakkaiden tarpeiden, kilpailun ja toimintaympäristön muutoksia, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa monipuolisesti asiakkaiden tarpeiden, kilpailun ja toimintaympäristön muutoksia
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa itsenäisesti ja monipuolisesti asiakkaiden tarpeiden, kilpailun ja toimintaympäristön muutoksia • ennakoii tulevia kehitysnäkymiä

Liiketoiminnan tuloksellisuuden selvittäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää liikeideansa pohjalta, pienimuotoisessa projektissa, tuotot ja kustannukset sekä oman työpanoksensa vaikutuksen, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää liikeideansa pohjalta, pienimuotoisessa projektissa, tuotot ja kustannukset sekä oman työpanoksensa vaikutuksen
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää monipuolisesti liikeideansa pohjalta, pienimuotoisessa projektissa, tuotot ja kustannukset sekä oman työpanoksensa vaikutuksen sekä perustelee toimintansa

Uusien toimintatapojen kehittäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee kehittämis ehdotuksia uusista toimintatavoista ja muuttaa omaa toimintaansa, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • tekee perusteltuja kehittämis ehdotuksia uusista toimintatavoista ja muuttaa omaa toimintaansa
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • ennakoi tulevia kehitysnäkymiä ja tekee perusteltuja kehittämis ehdotuksia uusista toimintatavoista sekä muuttaa omaa toimintaansa

Oman toiminnan ja ajankäytön suunnitteleminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee tehtävänsä ja niihin tarvittavan työajan pääosin itsenäisesti.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee tehtävänsä ja niihin tarvittavan työajan itsenäisesti • reagoi muutostarpeisiin.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee tehtävänsä ja niihin tarvittavan työajan itsenäisesti ottaen huomioon tulevat työvaiheet • reagoi muutostarpeisiin ja tekee työhönsä liittyviä kehittämis ehdotuksia.

Työkyvyn ylläpitäminen, liikunta ja terveystieto

Työkyvyn ylläpitäminen, liikunta ja terveystieto

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp

Opiskelija

- osaa laatia itselleen terveellisiä elämäntapoja, työkykyä ja liikuntaa edistävän suunnitelman ja toimia sen mukaisesti
- osaa edistää ja ylläpitää opiskelu-, toiminta- ja työkykyään
- osaa ottaa huomioon ravitsemuksen merkityksen terveydelle sekä tupakoinnin ja päihteiden haittavaikutukset
- osaa kuvata mielenterveyden, seksuaaliterveyden ja ihmissuhteiden merkityksen ihmisen hyvinvoinnille
- osaa edistää oppilaitosyhteisön hyvinvointia
- osaa kehittää toimintatapojaan ja toimintaympäristönsä turvallisuutta ja terveellisyttä
- osaa toimia turvallisesti ja ergonomisesti, ehkäistä tapaturmia, toimia ensiaputilanteissa sekä hakea apua.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Terveellisiä elämäntapoja, työkykyä ja liikuntaa edistävän suunnitelman laatiminen ja sen toteuttaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ottaa suunnitelmassaan huomioon liikunnan, terveellisen ravinnon, levon, unen, virkistykseen, ihmissuhteiden ja terveyden väliset yhteydet omien liikuntatottumusten sekä oman opiskelu- ja työkyvyn ylläpitämisessä
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> ottaa suunnitelmassaan huomioon liikunnan, terveellisen ravinnon, levon, unen, virkistykseen, ihmissuhteiden ja terveyden väliset yhteydet omien liikuntatottumusten sekä oman opiskelu- ja työkyvyn ylläpitämisessä
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> ottaa suunnitelmassaan monipuolisesti huomioon liikunnan, terveellisen ravinnon, levon, unen, virkistykseen, ihmissuhteiden ja terveyden väliset yhteydet omien liikuntatottumusten sekä oman opiskelu- ja työkyvyn ylläpitämisessä

Ravitsemuksen merkityksen sekä tupakoinnin ja päihteiden haittavaikutusten huomioon ottaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> hakee tietoja tavallisimmista terveyshaitoista sekä tavallisimmista terveyttä ja opiskelu- ja työkykyä kuormittavista tekijöistä hakee tietoa ravitsemuksesta ja sen merkityksestä ihmisen terveydelle ottaa tiedot huomioon suunnitelmassaan, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta terveyttä edistävän tiedon hankinnassa
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> hakee tietoja terveyshaitoista sekä terveyttä ja opiskelu- ja työkykyä kuormittavista tekijöistä hakee tietoa terveellisestä ravitsemuksesta ja sen merkityksestä ihmisen terveydelle ottaa tiedot huomioon suunnitelmassaan
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> hakee monipuolista tietoa terveyshaitoista sekä terveyttä ja opiskelu- ja työkykyä kuormittavista tekijöistä hakee monipuolista tietoa terveellisestä ravitsemuksesta ja sen merkityksestä ihmisen terveydelle ja vertailee ruoka-aineiden ja -tuotteiden sisältöjä ottaa tiedot kriittisesti huomioon suunnitelmassaan

Suunnitelman toteuttaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • sitoutuu suunnitelmaan ja toteuttaa sitä, arvioi säännöllisesti suunnitelmaansa ja omaa toimintaansa, tekee suunnitelmaan päivityksiä, mutta tarvitsee siinä ajoittain ohjausta
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • sitoutuu suunnitelmaan ja toteuttaa sitä, arvioi säännöllisesti suunnitelmaansa ja omaa toimintaansa, hyödyntää arvioinnissa muilta saamaansa palautetta, tekee suunnitelmaan päivityksiä ja arvioi omaa kehittymistään
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • sitoutuu suunnitelmaan ja toteuttaa sitä, arvioi säännöllisesti ja kriittisesti suunnitelmaansa ja omaa toimintaansa, hyödyntää arvioinnissa muilta saamaansa palautetta, tekee suunnitelmaan päivityksiä ja arvioi omaa kehittymistään

Opiskelu-, toiminta- ja työkyvyn edistäminen ja ylläpitäminen liikunnan avulla	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää liikunnan harrastamiseen tarvittavia motorisia perustaitoja • pitää yllä fyysistä toimintakykyään ja osallistuu liikuntatilanteisiin annettujen ohjeiden mukaan ja noudattaa reilun pelin periaatteita • noudattaa turvallisuutta liikunnassa
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ja soveltaa liikunnan harrastamiseen tarvittavia motorisia perustaitoja monipuolisesti • pitää yllä fyysistä toimintakykyään ja osallistuu liikuntatilanteisiin aktiivisesti reilun pelin periaatteita noudattaen • toimii liikuntatilanteissa turvallisesti sekä itsenäisesti että ryhmässä
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää liikunnan harrastamiseen tarvittavia motorisia perustaitoja ja liikunnan lajitaitoja monipuolisesti • seuraa, arvioi ja pitää yllä fyysistä toimintakykyään sekä osallistuu liikuntatilanteisiin aktiivisesti edistäen reilun pelin periaatteita • edistää toiminnallaan ryhmän turvallisuutta

Mielenterveyden, seksuaaliterveyden ja ihmissuhteiden merkityksen kuvaaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää mielenterveyden, seksuaaliterveyden ja ihmissuhteiden merkitystä ihmisen hyvinvoinnille • tuo esille, minkälaisilla toimenpiteillä edellä mainittuja asioita voidaan edistää, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää mielenterveyden, seksuaaliterveyden ja ihmissuhteiden merkitystä ihmisen hyvinvoinnille • tuo esille ja pohtii, minkälaisilla toimenpiteillä edellä mainittuja asioita voidaan edistää
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää monipuolisesti mielenterveyden, seksuaaliterveyden ja ihmissuhteiden merkitystä ihmisen hyvinvoinnille • arvioi, minkälaisilla toimenpiteillä edellä mainittuja asioita voidaan edistää

Oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> toimii opiskelijaryhmän jäsenenä hyvinvointia edistävästi ja osallistuu opiskelijoille järjestettyihin liikunta- ja muihin tapahtumiin sekä tilaisuuksiin
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> toimii aktiivisesti opiskelijaryhmän jäsenenä hyvinvointia edistävästi sekä suunnittelee ja osallistuu opiskelijoiden järjestämiin liikunta- ja muihin tapahtumiin sekä tilaisuuksiin
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> toimii aktiivisesti opiskelijaryhmän jäsenenä sekä suunnittelee ja osallistuu opiskelijoiden järjestämiin liikunta- ja muihin tapahtumiin ja tilaisuuksiin hyvinvointia edistävästi

Terveyden, turvallisuuden ja työkyvyn huomioon ottaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> toimii sovittujen terveyttä ja turvallisuutta edistävien toimintaohjeiden mukaisesti, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> toimii sovittujen terveyttä ja turvallisuutta edistävien toimintaohjeiden mukaisesti yhteistyössä muiden kanssa
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> toimii sovittujen terveyttä ja turvallisuutta edistävien toimintaohjeiden mukaisesti yhteistyössä muiden kanssa ja arvioi toimintatapojen kehittämistarpeita

Tapaturmien ehkäiseminen, ensiavun antaminen sekä ergonominen toimiminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> ennakoi mahdollisia tapaturmariskejä liikuntatilanteissa osaa hakea ja antaa ensiapua tavallisimmissa ensiapua vaativissa tilanteissa ottaa toiminnassaan huomioon oman ammatin kuormittavuustekijät ja toimii ergonomisesti.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> ehkäisee toiminnallaan liikuntatapaturmien syntymistä osaa hakea ja antaa ensiapua ottaa toiminnassaan huomioon oman ammatin kuormittavuustekijät ja toimii ergonomisesti.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> toimii huolellisesti ja ennaltaehkäisee liikuntatapaturmien syntymistä osaa hakea ja antaa ensiapua ottaa toiminnassaan huomioon oman ammatin kuormittavuustekijät ja työskentelee erilaisissa ympäristöissä ergonomisesti.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

- osaa kuvata väestön terveyseroja ja tavallisimpien kansansairauksien riskitekijöitä ja niiden ennaltaehkäisyä
- osaa arvioida fyysiseen, sosiaaliseen ja psyykkiseen toimintakykyyn vaikuttavia tekijöitä omassa elämäntavassaan ja toimintaympäristössään
- osaa tarvittaessa käyttää sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluja

- osaa hyödyntää terveystoimintaa
- osaa edistää ryhmän jäsenenä ryhmän toimintaa ja osallistua työ- ja opiskelukyvyyn sekä hyvinvoinnin edistämiseen.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Väestön terveyserojen ja tavallisimpien kansansairauksien riskitekijöiden huomioon ottaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hakee tietoa tavallisimmista terveyshaitoista, toimintakykyä kuormittavista tekijöistä ja kansansairauksista, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • hakee tietoa terveyshaitoista, toimintakykyä kuormittavista tekijöistä ja kansansairauksista
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • hakee monipuolisesti tietoa terveyshaitoista, toimintakykyä kuormittavista tekijöistä ja kansansairauksista • arvioi kriittisesti saamaansa tietoa

Fyysiseen, sosiaaliseen ja psyykkiseen toimintakykyyn vaikuttavien tekijöiden huomioon ottaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hakee tietoa fyysiseen, sosiaaliseen ja psyykkiseen toimintakykyyn vaikuttavista tekijöistä • perustelee tiedolla liikunta- ja hyvinvointi-suunnitelmansa ratkaisuja • tarvitsee ajoittain ohjausta suunnitelman toteuttamisessa
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • hakee monipuolista tietoa fyysiseen, sosiaaliseen ja psyykkiseen toimintakykyyn vaikuttavista tekijöistä • arvioi tiedon merkitystä ja perustelee liikunta- ja hyvinvointi-suunnitelmansa ratkaisuja • toimii suunnitelmansa mukaisesti
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • hakee monipuolista tietoa fyysiseen, sosiaaliseen ja psyykkiseen toimintakykyyn vaikuttavista tekijöistä • arvioi kriittisesti tiedon merkitystä ja perustelee liikunta- ja hyvinvointi-suunnitelmansa ratkaisuja • toteuttaa suunnitelmaansa johdonmukaisesti

Tiedon hakeminen sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluista	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hakee tarvittaessa tietoa sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluista, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta sopivan palvelun löytämisessä
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • hakee tietoa sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelujen tarjonnasta luotettavista tietolähteistä
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • hakee itsenäisesti tietoa sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelujen tarjonnasta luotettavista tietolähteistä • ohjaa muita opiskelijoita hankkimaan tietoa palveluista

Terveysliikunnan hyödyntäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hyödyntää omassa toiminnassaan yleisimpiä kunto- ja terveysliikuntamuotoja, mutta tarvitsee ajoittain yksilöllistä ohjausta
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • hyödyntää omassa toiminnassaan erilaisia kunto- ja terveysliikuntamuotoja ja seuraa omaa edistymistään
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • hyödyntää omassa toiminnassaan suunnitelmallisesti erilaisia kunto- ja terveysliikuntamuotoja ja seuraa kriittisesti omaa edistymistään ja muuttaa tarvittaessa suunnitelmaansa

Ryhmän toiminnan ja hyvinvoinnin edistäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • osallistuu aktiivisesti ryhmän jäsenenä liikunta- tai muuhun tapahtumaan.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • osallistuu aktiivisesti ryhmän jäsenenä liikunta- tai muuhun tapahtumaan ja kannustaa myös muita osallistumaan.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • osallistuu aktiivisesti liikunta- ja muihin tapahtumiin • ottaa osallistuessaan huomioon muiden osallistujien erilaisuuden ja kiinnostuksen kohteet.

7.15. Yrityksessä toimiminen, 15 osp

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- arvioida oman alan tarjontaa ja uusien asiakkaiden löytymistä tuotteistamisen lähtökohdista
- täsmentää taloudellisesti kannattavan liikeidean ja kehittää toiminta-ajatuksen
- suunnitella yrityksen toimintaa tavoitteellisesti ja asiakaslähtöisesti
- tehdä yrityksen toimintaan liittyviä työtehtäviä
- hankkia yhteistyökumppaneita ja rakentaa liiketoiminnan edellyttämiä verkostoja
- esitellä yrityksen toimintaa erilaisissa tilanteissa
- käyttää toiminnassaan apuna tieto- ja viestintätekniikkaa
- toimia yrityksessä osana ryhmää, mutta kykenee myös itsenäiseen toimintaan ja päätöksentekoon
- arvioida yrityksen kehittämistarpeita.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä toimimalla yhteistyössä ryhmän, yhteistyöyrityksen ja eri toimijoiden kanssa esim. omassa yrityksessä, harjoitusyrityksessä tai vastaavassa. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava ammattitaito vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/työkohteessa tai koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

Arviointi

TYÖPROSESSIN HALLINTA

Oman työn suunnittelu	
Tyydyttävä T1	• osallistuu yrityksen toiminnan suunnitteluun ja toimii ryhmän jäsenenä vastaten omista töistään
Hyvä H2	• suunnittelee yrityksen toimintaa ja toimii ryhmän jäsenenä oma-aloitteisesti ja vastuullisesti vastaten omista töistään
Kiitettävä K3	• suunnittelee yrityksen toimintaa innovatiivisesti ja toimii ryhmän jäsenenä oma-aloitteisesti, vastuullisesti ja kannustavasti vastaten omista töistään

Työn kokonaisuuden hallinta	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • etenee opastettuna työssään järjestelmällisesti
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • etenee työssään järjestelmällisesti ja sujuvasti
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • etenee työssään järjestelmällisesti ja sujuvasti sovittaen työnsä ryhmän toimintaan

Ajankäytön hallinta	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee eri tehtäviin kuluvaan aikaan tarvitun siihen jonkin verran ohjausta ja seuraa omaa ajankäyttöään
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee eri tehtäviin kuluvaan aikaan ja seuraa omaa ajankäyttöään
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee eri tehtäviin kuluvaan ajan ottaen huomioon tehokkaan ajanhallinnan ja seuraa omaa ajankäyttöään

Laadukas ja kustannustietoinen toiminta	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii työnsä asetettujen laatu- ja kustannustavoitteiden mukaisesti ja muuttaa omaa toimintaansa annetun palautteen perusteella • toimii palveluhenkisesti
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • toimii yhdessä asetettujen laatu- ja kustannustavoitteiden mukaisesti ja arvioi omaa toimintaansa niiden saavuttamisessa • toimii palveluhenkisesti ja asiakastyytyväisyyttä edistävästi
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii yhdessä asetettujen laatu- ja kustannustavoitteiden mukaisesti ja kehittää omaa toimintaansa niiden saavuttamiseksi • toimii palveluhenkisesti ja varmistaen asiakastyytyväisyyden.

TYÖMENETELMIEN, -VÄLINEIDEN JA MATERIAALIN HALLINTA

Tieto- ja viestintätekniikan käyttäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ohjeistettuna tieto- ja viestintätekniikkaa toimien tietoturvan periaatteiden mukaisesti
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää tieto- ja viestintätekniikkaa toimien tietoturvan periaatteiden mukaisesti
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää itsenäisesti ja sujuvasti tieto- ja viestintätekniikkaa toimien tietoturvan periaatteiden mukaisesti

Liiketoimintaympäristön selvittäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi ryhmän jäsenenä hankkimansa tiedon pohjalta uudet asiakasryhmät ja näille toteutettavat tuotteet ja palvelut tarvitun ajoittain ohjausta
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi ryhmän jäsenenä hankkimansa tiedon pohjalta uudet asiakasryhmät ja näille toteutettavat tuotteet ja palvelut
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi ryhmän jäsenenä ja itsenäisesti sekä ennakkoluulottomasti hankkimansa tiedon pohjalta uudet asiakasryhmät ja näille toteutettavat tuotteet ja palvelut

Liikeidean täsmentäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> määrittelee ryhmän jäsenenä taloudellisesti kannattavan liikeidean ja toiminta-ajatuksen tarviten jonkin verran ohjausta
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> määrittelee ryhmän jäsenenä taloudellisesti kannattavan liikeidean ja toiminta-ajatuksen
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> määrittelee itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä taloudellisesti kannattavan liikeidean ja toiminta-ajatuksen

Yrityksen toiminnan suunnittelu	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> laatii ohjatusti yrityksen perustoiminnoille tavoitteet ja niille asiakaslähtöisen suunnitelman, jossa kertoo, millaisilla toimenpiteillä tavoitteisiin päästään
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> laatii yrityksen perustoiminnoille tavoitteet ja niille asiakaslähtöisen suunnitelman, jossa kertoo, millaisilla toimenpiteillä tavoitteisiin päästään
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> laatii itsenäisesti ja perustellen yrityksen perustoiminnoille tavoitteet ja niille asiakaslähtöisen suunnitelman, jossa kertoo, millaisilla toimenpiteillä tavoitteisiin päästään

Yhteistyökumppaneiden hankkiminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> määrittelee ryhmän jäsenenä yhteistyökumppanit ja sopii yhteistyön muodosta sekä solmii tarvittaessa sopimuksia tarviten sopimusten laatimisessa ohjausta
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> määrittelee ryhmän jäsenenä yhteistyökumppanit ja sopii yhteistyön muodosta sekä solmii tarvittaessa sopimuksia
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> määrittelee ryhmän jäsenenä innovatiivisesti ja laaja-alaisesti yhteistyökumppanit ja sopii yhteistyön muodosta sekä solmii tarvittaessa sopimuksia

Yrityksen työtehtävien tekeminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> hoitaa itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä joitakin yrityksen toimintaan liittyviä työtehtäviä, kuten materiaalihankinnat, tuotteiden valmistaminen ja markkinointi, myynti ja jakelu
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> hoitaa itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä yrityksen toimintaan liittyviä työtehtäviä, kuten materiaalihankinnat, tuotteiden valmistaminen ja markkinointi, myynti ja jakelu
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> hoitaa itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä yrityksen toimintaan liittyviä työtehtäviä, kuten materiaalihankinnat, tuotteiden valmistaminen ja markkinointi, myynti ja jakelu osoittaen toiminnassa joustavuutta ja hyvää ajankäytön hallintaa

Yrityksen toiminnan esittely	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> osallistuu joihinkin yrityksen tuotteiden tai palvelujen esittelytilaisuuksiin (myynti- ja markkinointi, yhteistyökumppaneiden hankkiminen, kirjanpito- ja palveluiden hankkiminen, rahoittajatapaamiset, logistiikka)
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> esittelee yritystä ja sen tuotteita tai palveluja (myynti- ja markkinointi, yhteistyökumppaneiden hankkiminen, kirjanpito- ja palveluiden hankkiminen, rahoittajatapaamiset, logistiikka)
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> esittelee yritystä ja sen tuotteita tai palveluja vakuuttavasti erilaiset asiakasryhmät huomioiden (myynti- ja markkinointi, yhteistyökumppaneiden hankkiminen, kirjanpito- ja palveluiden hankkiminen, rahoittajatapaamiset, logistiikka)

Liiketoiminnan kehittäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> seuraa ohjatusti liiketoimintaympäristön ja asiakastarpeiden muuttumista, jonka pohjalta arvioi liiketoiminnan kehittämistarpeita
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> seuraa liiketoimintaympäristön ja asiakastarpeiden muuttumista, jonka pohjalta arvioi liiketoiminnan kehittämistarpeita
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> seuraa laaja-alaisesti liiketoimintaympäristön ja asiakastarpeiden muuttumista, jonka pohjalta arvioi liiketoiminnan kehittämistä ja toimii luovasti

Yrityksen lopettaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> laatii ohjatusti yrityksen lopettamisasiakirjat
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> laatii yrityksen lopettamisasiakirjat
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> laatii yrityksen lopettamisasiakirjat ja on arvioinut yrityksen lopettamisen yhteydessä myös yrityksen myynnin mahdollisuuksia.

TYÖN PERUSTANA OLEVAN TIEDON HALLINTA

Liiketoimintaympäristön selvittäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> hankkii tietoa alalla toimivien kilpailevien yritysten tarjonnasta ja asiakkaista tarvitun ajoittain ohjausta
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> hankkii tietoa alalla toimivien kilpailevien yritysten tarjonnasta ja asiakkaista
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> hankkii tietoa itsenäisesti ja laaja-alaisesti alalla toimivien kilpailevien yritysten tarjonnasta ja asiakkaista

Liikeidean täsmentäminen ja yrityksen toiminnan suunnittelu	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hakee ohjatusti tietoa yrityksen perustamiseen ja valitulla toimialalla toimimiseen liittyvistä säädöksistä • hankkii ohjatusti yrityksensä liiketoiminnan eri osa-alueiden suunnittelussa tarvittavaa tietoa
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • hakee tietoa yrityksen perustamiseen ja valitulla toimialalla toimimiseen liittyvistä säädöksistä • hankkii yrityksensä liiketoiminnan eri osa-alueiden suunnittelussa tarvittavaa tietoa
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • hakee itsenäisesti ja laaja-alaisesti tietoa yrityksen perustamiseen ja valitulla toimialalla toimimiseen liittyvistä säädöksistä • hankkii itsenäisesti ja laaja-alaisesti yrityksensä liiketoiminnan eri osa-alueiden suunnittelussa tarvittavaa tietoa

Yrityksen työtehtävien tekeminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii ohjatusti tietoa erilaisista tarvittavista teknologisista tai muista tuotantoon liittyvistä ratkaisuista sekä tukitehtävistä
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii tietoa erilaisista tarvittavista teknologisista tai muista tuotantoon liittyvistä ratkaisuista sekä tukitehtävistä
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii innovatiivisesti ja ennakkoluulottomasti tietoa erilaisista tarvittavista teknologisista tai muista tuotantoon liittyvistä ratkaisuista sekä tukitehtävistä.

ELINIKÄISEN OPPIMISEN AVAINAIDOT

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • ratkaisee asiakaslähtöisesti yrityksen toimintaa liittyviä ongelmatilanteita tarviton jonkin verran tukea
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • ratkaisee asiakaslähtöisesti yrityksen toimintaa liittyviä ongelmatilanteita
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • ratkaisee asiakaslähtöisesti yrityksen toimintaa liittyviä ongelmatilanteita varmistaen aina asiakastyytyvyyden

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • osallistuu ryhmän valintojen ja päätösten valmisteluun • arvioi ohjattuna omaa toimintaansa ja työnsä etenemistä • osallistuu yhteistyöneuvotteluihin ryhmän jäsenten ja sidosryhmien kanssa
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ryhmässä ehdotuksia, valintoja ja päätöksiä • arvioi omaa toimintaansa ja työnsä etenemistä • neuvottelee yhteistyöstä ryhmän jäsenten kanssa ja osallistuu yhteistyöneuvotteluihin sidosryhmien kanssa
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ryhmässä perusteltuja ehdotuksia, valintoja ja päätöksiä yrityksen toiminnan kehittämiseksi • arvioi omaa toimintaansa ja työnsä sekä yritystoiminnan etenemistä • neuvottelee yhteistyöstä ryhmän jäsenten ja sidosryhmien kanssa

Ammattietiikka	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa ohjattuna yritystoiminnassa kaikkia kestävän kehityksen osa-alueiden arvoja
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa yritystoiminnassa kaikkia kestävän kehityksen osa-alueiden arvoja
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa yritystoiminnassa kaikkia kestävän kehityksen osa-alueiden arvoja ja perustelee niiden merkityksen yritystoiminnalle

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa alansa työturvallisuusohjeita omassa toiminnassaan ja huolehtii asiakkaiden turvallisuudesta annettujen ohjeiden mukaisesti • varmistaa opastettuna oman, työtovereiden ja asiakkaiden turvallisuuden tutuissa tilanteissa.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • toimii työssään ja siihen liittyvissä asiakaspalvelutilanteissa alan työturvallisuusohjeita noudattaen ja ennakoi mahdollisia työturvallisuusriskejä ja vaaratilanteita • varmistaa ohjeiden mukaan oman, työtovereiden ja asiakkaiden turvallisuuden eri tilanteissa.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii työssään ja siihen liittyvissä asiakaspalvelutilanteissa alansa työturvallisuusohjeita noudattaen ja tekee realistisia esityksiä alansa työturvallisuuden kehittämiseksi • varmistaa oman, työtovereiden ja asiakkaiden turvallisuuden eri tilanteissa • opastaa muita toimimaan terveellisesti ja turvallisesti toimiessaan ryhmän jäsenenä.

7.16. Yritystoiminnan suunnittelu, 15 osp

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- arvioida oman osaamisensa tuotteistamista tai markkinoilla olevaa liiketoimintamahdollisuutta
- selvittää perustettavan yrityksen liiketoimintaympäristöä ja kilpailutilannetta
- esittää liikeidean ja yritysmuodon
- laatia yritykselle liiketoimintasuunnitelman
- laatia yrityksen perustamiseen liittyvät asiakirjat.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa suunnittelemalla yrityksen perustamiseen ja toimintaan liittyvät tehtävät. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/työkohdessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

Arviointi

TYÖPROSESSIEN HALLINTA

Oman työn suunnittelu ja suunnitelmien tekeminen	
Tyydyttävä T1	• kartoittaa opastettuna yritystoiminnan suunnittelun ja toteutuksen eri vaiheet
Hyvä H2	• kartoittaa yritystoiminnan suunnittelun ja toteutuksen eri vaiheet ja toimii oma-aloitteisesti ja vastuullisesti
Kiitettävä K3	• kartoittaa yritystoiminnan suunnittelun ja toteutuksen eri vaiheet innovatiivisesti ja toimii oma-aloitteisesti ja vastuullisesti

Työn kokonaisuuden hallinta	
Tyydyttävä T1	• etenee opastettuna työssään järjestelmällisesti
Hyvä H2	• etenee työssään järjestelmällisesti
Kiitettävä K3	• etenee työssään järjestelmällisesti ja sujuvasti

Laadukas toiminta	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • toimii työlleen asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti ja muuttaa omaa toimintaansa annetun palautteen perusteella
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • toimii asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti ja arvioi omaa toimintaansa niiden saavuttamisessa
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti ja kehittää omaa toimintaansa niiden saavuttamiseksi.

TYÖMENETELMIEN, -VÄLINEIDEN JA MATERIAALIN HALLINTA

Tieto- ja viestintätekniikan käyttäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää ohjeistettuna suunnittelussaan tieto- ja viestintätekniikkaa toimien tietoturvan periaatteiden mukaisesti
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää suunnittelussaan tieto- ja viestintätekniikkaa toimien tietoturvan periaatteiden mukaisesti
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • käyttää suunnittelussaan itsenäisesti ja sujuvasti tieto- ja viestintätekniikkaa toimien tietoturvan periaatteiden mukaisesti

Liiketoimintaympäristön selvittäminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi miten omaa osaamista voidaan tuotteistaa tai millaisia liiketoimintamahdollisuuksia markkinoilta on löydettävissä, tarviton ajoittain tukea ja ohjausta • kartoittaa alalla toimivia yrityksiä ja asiakkaita tarviton ajoittain ohjausta • arvioi kartoituksen pohjalta oman suunnitelmansa toteutusmahdollisuuksia ottaen huomioon toimialan lainsäädännön ja kilpailulain pääsisällön tarviton ajoittain ohjausta • esittää suunnittelemaansa asiakasryhmälle tuotteen tai palvelun kuvaamalla sen tuottamia asiakashyötyjä tarviton ajoittain ohjausta
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi miten omaa osaamista voidaan tuotteistaa tai millaisia liiketoimintamahdollisuuksia markkinoilta on löydettävissä • kartoittaa alalla toimivia yrityksiä ja asiakkaita • arvioi kartoituksen pohjalta oman suunnitelmansa toteutusmahdollisuuksia ottaen huomioon toimialan lainsäädännön ja kilpailulain pääsisällön • esittää tuotteen tai palvelun suunnittelemaansa asiakasryhmälle kuvaamalla sen tuottamia asiakashyötyjä
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi itsenäisesti miten omaa osaamista voidaan tuotteistaa tai millaisia innovatiivisia liiketoimintamahdollisuuksia markkinoilta on löydettävissä • kartoittaa itsenäisesti ja laaja-alaisesti alalla toimivia yrityksiä • arvioi kriittisesti kartoituksen pohjalta oman suunnitelmansa toteutusmahdollisuuksia ottaen huomioon toimialan lainsäädännön ja kilpailulain pääsisällön • esittää tuotteen tai palvelun suunnittelemaansa asiakasryhmälle kuvaamalla kattavasti sen tuottamia asiakashyötyjä

Yrityksen perustaminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee ohjeistettuna yritykselle yritysmuodon • laatii yrityksen perustamisasiakirjat tarviten jonkin verran ohjausta
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee yritykselle yritysmuodon • laatii yrityksen perustamisasiakirjat
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • valitsee itsenäisesti ja perustellen yritykselle yritysmuodon • laatii itsenäisesti yrityksen perustamisasiakirjat

Liiketoimintasuunnitelman laatiminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää markkinoiden ja kilpailutilanteen kehitysnäkymiä tarviten jonkin verran ohjausta • esittää suunnitelman eri toimintojen (kuten myynti, markkinointi, tuotanto, ostot, logistiikka, teknologiset ratkaisut sisältäen tieto- ja viestintäteknologian, kirjanpito) hallinnoinnista ja resursoinnista tarviten jonkin verran ohjausta • laatii budjetin ja rahoitussuunnitelman tarviten ajoittain ohjausta • tekee yrityksen riskienhallinta-analyysin ja turvallisuussuunnitelman tarviten jonkin verran ohjausta
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää markkinoiden ja kilpailutilanteen kehitysnäkymiä • esittää suunnitelman eri toimintojen (kuten myynti, markkinointi, tuotanto, ostot, logistiikka, teknologiset ratkaisut sisältäen tieto- ja viestintäteknologian, kirjanpito) hallinnoinnista ja resursoinnista • laatii budjetin ja rahoitussuunnitelman tiedostaen yrittäjän vastuun • tekee yrityksen riskienhallinta-analyysin ja turvallisuussuunnitelman
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • selvittää itsenäisesti ja laaja-alaisesti markkinoiden ja kilpailutilanteen kehitysnäkymiä • esittää realistisen ja perustellun suunnitelman eri toimintojen (kuten myynti, markkinointi, tuotanto, ostot, logistiikka, teknologiset ratkaisut sisältäen tieto- ja viestintäteknologian, kirjanpito) hallinnoinnista ja resursoinnista • laatii budjetin ja rahoitussuunnitelman itsenäisesti tiedostaen yrittäjän vastuun • tekee itsenäisesti yrityksen riskienhallinta-analyysin ja turvallisuussuunnitelman.

TYÖN PERUSTANA OLEVAN TIEDON HALLINTA

Yritysmuodon valinta sekä tiedon hankinta liittyen yrityksen perustamiseen ja lopettamiseen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hakee ohjattuna tietoa yrityksen perustamiseen ja lopettamiseen sekä valitulla toimialalla toimimiseen liittyvistä säädöksistä ja asiakirjoista
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • hakee tietoa yrityksen perustamiseen ja lopettamiseen sekä valitulla toimialalla toimimiseen liittyvistä säädöksistä ja asiakirjoista
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • hakee itsenäisesti ja laaja-alaisesti tietoa yrityksen perustamiseen ja lopettamiseen sekä valitulla toimialalla toimimiseen liittyvistä säädöksistä ja asiakirjoista

Liiketoimintasuunnitelman laatiminen	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii ohjattuna yrityksensä liiketoiminnan eri osa-alueiden suunnittelussa tarvittavaa tietoa • hankkii ohjattuna tietoa yrityksensä perustamista ja toimintaa tukevista palveluista mm. tilitoimiston palvelut.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii yrityksensä liiketoiminnan eri osa-alueiden suunnittelussa tarvittavaa tietoa • hankkii tietoa yrityksensä perustamista ja toimintaa tukevista palveluista mm. tilitoimiston palvelut.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • hankkii itsenäisesti ja laaja-alaisesti yrityksensä liiketoiminnan eri osa-alueiden suunnittelussa tarvittavaa tietoa • hankkii laaja-alaisesti tietoa yrityksensä perustamista ja toimintaa tukevista palveluista mm. tilitoimiston palvelut.

ELINIKÄISEN OPPIMISEN AVAINAIDOT

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • tekee ohjattuna päätöksiä • arvioi opastettuna omaa toimintaansa ja työnsä etenemistä
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • tekee valintoja ja päätöksiä • arvioi omaa toimintaansa ja työnsä etenemistä
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • tekee perusteltuja ehdotuksia, valintoja ja päätöksiä yrityksen toiminnan kehittämiseksi • arvioi oma-aloitteisesti omaa toimintaansa ja työnsä sekä yritystoiminnan etenemistä

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • neuvottelee opastettuna yhteistyöstä sidosryhmien kanssa
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • neuvottelee yhteistyöstä sidosryhmien kanssa
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • neuvottelee innovatiivisesti yhteistyöstä sidosryhmien kanssa

Ammattietiikka	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa ohjattuna yritystoiminnan suunnittelussa kaikkia kestävän kehityksen osa-alueiden arvoja
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa yritystoiminnan suunnittelussa kaikkia kestävän kehityksen osa-alueiden arvoja
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none"> • noudattaa yritystoiminnan suunnittelussa kaikkia kestävän kehityksen osa-alueiden arvoja ja perustelee niiden merkityksen yritystoiminnalle

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Tyydyttävä T1	<ul style="list-style-type: none">• käyttää pääsääntöisesti turvallisia, sopivasti kuormittavia ja vaihtelevia työmenetelmiä ottaen huomioon ergonomian.
Hyvä H2	<ul style="list-style-type: none">• käyttää turvallisia, sopivasti kuormittavia ja vaihtelevia työmenetelmiä ottaen huomioon ergonomian.
Kiitettävä K3	<ul style="list-style-type: none">• käyttää turvallisia, sopivasti kuormittavia ja vaihtelevia työmenetelmiä ottaen huomioon ergonomian. Toimii oma-aloitteisesti työturvallisuuden ja ergonomian parantamiseksi omassa työpisteessään.